

**SPORA KATILIM SÜRECİNDE OKUL SPORLARININ
ÖNEMİNİ KEŞFETMEK**

ŞAKİR TÜFEKÇİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Serkan DÜZ**

Doktora Tezi - 2020

**T. C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SPORA KATILIM SÜRECİNDE OKUL SPORLARININ ÖNEMİNİ
KEŞFETMEK**

Şakir TÜFEKÇİ

**Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Doktora Tezi**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Serkan DÜZ**

**MALATYA
2020**

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Motivasyon ve Sporda Temel Motivasyon Teorileri	5
2.1.1. Başarı Hedefleri Motivasyonu Teorisi.....	8
2.1.2. Öz-Belirleme Teorisi	12
2.2. Spora Katılım Nedenleri	20
2.3. Sporun Faydaları.....	25
2.4. Okul Sporları.....	27
3. MATERYAL VE METOT	34
3.1. Yöntemsel Yaklaşım.....	34
3.2. Araştırma Grubu	34
3.3. Veri Toplama Araçları	35
3.3.1 Yarı Yapılandırılmış Form.....	35
3.4. Verilerin Analizi	36
4. BULGULAR.....	38
4.1. Öğrencilerin Okul İçi ve Dışı Spor Faaliyetlerine Katılma Nedenleri: İç Faktörler.....	40
4.1.1. Tutum.....	40
4.1.2. Motivasyon	41
4.1.3. Kişilik.....	42
4.2. Öğrencilerin Okul İçi ve Dışı Spor Faaliyetlerine Katılma Nedenleri: Dış Faktörler.....	44
4.2.1. Referans Gruplar	44
4.2.2. Aile ve Akran.....	46
4.2.3. Kültür	47
5. TARTIŞMA	49
5.1. İç Faktörler.....	49
5.1.1. Tutum.....	49

5.1.2. Motivasyon	51
5.1.3. Kişilik.....	53
5.2. Dış Faktörler	54
5.2.1. Referans Gruplar.....	54
5.2.2. Aile ve Akran.....	56
5.2.3. Kültür.....	57
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	59
KAYNAKÇA.....	62
EKLER.....	83
EK- 1. Öz Geçmiş.....	83
EK-2. Etik Kurul Raporu	84
EK-3. Görüşme Formu	85

TEŞEKKÜR

Akademik hedeflerim doğrultusunda çıktığım uzun süreçli bu yolda, akademik hayatımın önemli aŐamalarından biri olan doktora eğitimimin sonuna gelmiŐ bulunmaktayım. Gençliğe, lkeme yreктen hizmet etmeyi ilke edinerek ve yapmam gereken çalıŐmaların olduğunun farkında olarak;

Doktora eğitimimin her döneminde bilgi, alaka, anlayış ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, birlikte çalıŐmaktan gurur duyduğum danıŐman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Serkan DÜZ'e ve eğitim dönemimin her aŐamasında desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, bilgi ve birikiminden her zaman faydalandığım, kiŐiliđi ve akademik duruŐuyla örnek aldığım değerli büyüğüm Sayın Prof. Dr. Cemal GÜNDOĞDU'ya, yoğun çalışma döneminde bilgi ve birikiminden faydalandığım ve desteğini benden hiç esirgemeyen değerli TİK yelerim Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN ve Dr. Öğr. Üyesi Hülya BİNGL'e, çok kıymetli arkadaşlarım Dr. Hulusi BKE, Dr. Öğr. Üyesi Yalın AYGÜN'e ve Ahmet UZUN'a katkılarından dolayı yreктen teşekkür ederim.

Ayrıca hayatımın her anında yanımda olan, desteğini benden hiçbir vakit esirgemeyen ve bugünlere gelmemde en büyük pay sahibi annem Semaha TFEKI'ye ve aileme teŐekkürü bir borç bilirim.

Şakir TFEKI

ARALIK 2020

ÖZET

Spora Katılım Sürecinde Okul Sporlarının Önemi Keşfetmek

Amaç: Bu araştırmanın amacı, okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerine katılan öğrencilerin serbest zaman etkinliklerinde spora katılıp katılmamaya karar verme süreçlerini ve bu süreçte etkili olan faktörleri derinlemesine incelemektir.

Materyal ve Metot: Çalışmanın evrenini Erzurum, Malatya ve Van illerinde 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında belirlenen ortaokul ve liselerdeki okul spor faaliyetlerine katılan lisanslı 31.500 öğrenci oluşturdu. Araştırmanın örnekleme Kritik Durum Örnekleme Yöntemi ile belirlendi ve örneklem grubuna doyum noktası dikkate alınarak 105 kişi dâhil edildi. Verilerin analizinde ise Tematik Analiz Yöntemi kullanıldı.

Bulgular: Analizler, iç ve dış faktörler olmak üzere iki ana kategoride değerlendirildi. İç faktörler kategorisi altında tutum, motivasyon ve kişilik ana temaları ortaya çıktı. Tutum teması katkıda bulunma isteği alt temasını, motivasyon teması ilgi, sevgi ve bağlılık alt temalarını, kişilik teması ise kişisel gelişim, kariyer planı ve serbest zaman alt temalarını ortaya çıkarttı. Dış faktörler kategorisi altında referans gruplar, aile ve akran ile kültür alt temaları ortaya çıktı. Referans gruplar temasının spor öğretmeni ve antrenör alt temasını ortaya çıkarttığı görüldü.

Sonuç: Serbest zaman deneyimleri bağlamında öğrencilerin okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerine katılımlarına yönelik karar verme süreçlerindeki algılarının gayet olumlu olduğu ve algılarının literatürdeki kuram, teori ve modellerle örtüştüğü hatta, tutarlı ve isabetli söylemlerde buldukları tespit edildi. Tutum, motivasyon ve kişilik temaları bağlamında ise öğrencilerin okul spor faaliyetlerine katılım süreçlerindeki algılarının iç faktörlerle açıklanabileceği sonucuna varıldı. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerinden kaynaklanan davranışlarının okul spor faaliyetlerine katılımlarında önemli bir yer tuttuğu kabul edilse de referans gruplar, aile ve akran ile kültür temalarının spora katılım süreçlerinde olumlu katkılarının olduğu bulundu.

Anahtar Kelimeler: Okul sporları, spora katılım, motivasyon, serbest zaman deneyimi, tematik analiz.

ABSTRACT

Exploring the Importance of School Sports in the Process of Participation in Sports

Aim: The purpose of this study was to explore the decision-making processes of students participating in in-school and out-of-school sports activities and the factors that affect this process in depth during leisure.

Material and Method: The universe of the study consisted of 31,500 licensed students who participated in school sports activities in secondary schools and high schools in the provinces of Erzurum, Malatya and Van in the 2019-2020 academic year. The sample of the study was determined by the Critical Case Sampling Method and 105 people were included in the sample group, considering the saturation point. Thematic Analysis Method was used to analysis the data.

Results: The analysis was evaluated in two main categories as internal and external factors. Under the category of internal factors, the main themes of attitude, motivation and personality have emerged. The attitude theme revealed subtheme of the willingness to contribute, the motivation theme revealed the subthemes of interest, love and commitment, while the personality theme revealed the subthemes of personal development, career planing and leisure. Under the category of external factors, however, subthemes of reference groups, family, peers and culture emerged. It was observed that the reference groups theme revealed the subtheme of sports teacher and trainer.

Conclusion: Findings from this study in the context of leisure experiences revealed that students' perceptions in decision-making processes regarding their participation in sports activities in and out of school are very positive and their perceptions coincide with the theories and models in the literature, as well as their consistent and accurate discourse. The findings within the attitude, motivation and personality themes supported the view that the perceptions of students in their participation in school sports activities can be explained by internal factors. Although it is accepted that the behaviors of the students participating in this study have an important place in their participation in school sports activities, it was concluded that reference groups, family, peer and culture themes in the context of external factors have a positive contribution to the participation of students in sports.

Key Words: School sports, sports participation, motivation, leisure experience, thematic analysis.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

GSB : Gençlik ve Spor Bakanlığı
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
Şekil 2.1. Başarı Hedefleri Teorisi	8
Şekil 2.2. Öz Belirleme Teorisinde İnsan Motivasyonu Sürekliliği.....	12
Şekil 2.3. Çocukların Fiziksel Etkinliklere Katılımlarını Etkileyen Değişkenler Modeli	20
Şekil 2.4. Spora Karar Verme Süreci	21
Şekil 4.1. Öğrencilerin Okul İçi ve Okul Dışı Spor Faaliyetlerine Katılım Süreci	39

1. GİRİŞ

Spor faaliyetleri; bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimini destekleyen fiziksel aktiviteleri oluşturmaktadır. Spor, bireylerin bu gelişimlerinin yanında mücadele etme, sosyalleşme, heyecan duyma, eğlenme, bireyleri kötü alışkanlıklardan uzak tutma, statü elde etme gibi özelliklere sahiptir. Okul spor faaliyetleri de eğitim faaliyetleri içerisinde yer alan gençlere sportif alışkanlıkları kazandırma anlamında önem arz etmektedir. Bu alışkanlıklar, ders içi etkinlik olan beden eğitimi faaliyetleri ve ders dışı etkinlikler içerisinde yer alan spor faaliyetleri ile kazandırılmaktadır.

Eğitimin en temel ilke ve özelliklerinden birisi, bireyleri zihinsel ve fiziksel yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmektir. Bireylerin bedensel ve ruhsal anlamda sağlıklı ve mutlu olabilmesi, toplumsal gelişimin önde gelen koşullarındandır. Bu bağlamda beden eğitimi dersi, öğrencilere düzenli fiziksel aktivite alışkanlığı edindirmek ve ideal bir fiziksel uygunluğu hayat boyu sürdürmek şeklinde belirginleşen amaçları kapsamaktadır (1).

Okuldaki dersler her ne kadar öğretim programlarına ve öğrencilerin ilgi, istek ve gereksinimleri kapsamında yapılsa da bunların erişemediği noktaların bulunduğu kabul edilmektedir. Öğrencilerin sonraki yaşamlarına tesir edecek davranışların kazandırılması ve bu noktalara ulaşmak, ders dışı etkinliklerle olanak bulmaktadır (2).

Okul içerisinde gerçekleştirilen spor faaliyetleri, öğrencilerin ilgi, beklenti ve gereksinimleri doğrultusunda beceri ve yeteneklerinin artışı sağladığı gibi kendilerine düzenli ve sistemli çalışma alışkanlığı da kazandırır. Öğrencinin spor alanındaki faaliyetlerde kazanmış olduğu bilgi, beceri ve yetenekler, onun serbest zamanlarını rekreatif faaliyetlerle en iyi şekilde değerlendirerek kötü alışkanlıklardan uzak durmasını sağlar. Öğrencilerde özgüven duygusunu geliştirdiği gibi toplum kurallarına uyumu, heyecanı, coşkuyu, dostluğu, birlik ve beraberlik duygusunu bir arada yaşatır (3).

Okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerine katılımları adına öğrencilerin motivasyon kaynakları ve tercih sebeplerinin açıklanmaya ihtiyaç duyulan bir durum haline geldiği anlaşılmıştır.

Bu çerçevede araştırma, gençlerin okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerine katılım deneyimiyle ilgili olmakla beraber, öznel kavramını keşfetmeye de yönelik bir girişimdir. Daha açıklayıcı olarak araştırma, ortaokul ve lise öğrencilerinin spora katılım sürecinde okul spor faaliyetlerinin önemine yönelik deneyimlerini kavramsallaştırmaya, açıklamaya ve keşfetmeye odaklanır. Bu deneyimler, insanların spora katılım süreçlerini keşfetmelerinde, kendi kendilerini gerçekleştirmelerinde, sosyalleşme özellikleriyle ilgili kazanım elde etme ve etraflarındaki dünyayla bağlantı kurmalarında ilham verecek potansiyel güce sahip olabilir.

Literatürde araştırmanın bu özgün odak noktalarını tam olarak yansıtacak nicel, nitel ya da karma yöntem yaklaşımlarından birinin benimsenerek ele alındığı herhangi bir benzer araştırma yer almamaktadır. Bu durum; böylesi farklı, yenilikçi ve güncel bir bakış açısına sahip özgün bir araştırmaya duyulan ihtiyacı açıklar nitelikte olup eğitim sistemimizin temel taşı olan öğrencilerin okul spor aktivitelerine, okul spor faaliyetleri dışındaki spor aktivitelerine karşı bakış açıları ve yorumlarının araştırılma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca bu bakış açısı ve yorumların derinlemesine anlaşılma ve analiz edilmeye ihtiyacı vardır.

Birçok araştırmacı, teşvik edici ya da düzenleyici olayların içsel motivasyon ve ilgili süreçler üzerindeki etkilerini araştırarak gelişen literatüre katkıda bulunmuşlardır (4-7).

İçsel motivasyondan daha farklı olarak, birey, aktiviteye hür iradesi dışında ödül gibi dışsal faktörler nedeniyle katılıyor, haz almaktan ziyade dışsal düzenlemeler onun davranışını yönlendiriyorsa o vakit bireyin dışsal olarak güdülendiği söylenmektedir (8).

Katılım motivasyonu ile ilgili yapılan çalışmalar, bireylerde beceriye yönelik gelişim ve öğrenimin, eğlenmenin, fiziksel ve zihinsel zindeliğin, arkadaş edinme ve başarmanın, spora katılım sürecini etkileyen en önemli sebepler olduğunu ortaya koymuştur (9,10). Yapılan çalışmalar ışığında çocuk ve gençlerin değişik sebeplerden, becerilerini geliştirmek, eğlenmek ve yeni beceriler öğrenmek için spora katılım gösterdikleri söylenebilir (11-2). Funk ve arkadaşları'nın yaptıkları çalışmada referans grupları, sosyal sınıf, aile, yaş grupları ve kültürün, dış faktörleri; motivasyon, kısıtlılıklar, tutumlar ve kişiliğin ise iç faktörleri oluşturduğunu belirtmişlerdir (13). Bu yönüyle spor tüketicisinin karar verme sürecinde bu faktörlerin etkili olduğunu

vurgulamışlardır. Araştırmamız da yukarıda bahsedilen bu çalışma çerçevesinde şekillendirilmeye çalışılmıştır.

“Araştırılmak istenen sosyal gerçekliğin ya da varlığın doğası nedir?” sorusunu yanıtlama çabası, bir araştırmanın ontolojik perspektifiyle ilgilidir. “Araştırılmak istenen varlığın ya da sosyal gerçekliğin bilgisini ya da kanıtını ne temsil eder?” sorusunu yanıtlama çabası ise bir araştırmanın epistemolojik perspektifiyle ilgilidir (14). Araştırma; sosyal, kültürel ve çok özel sosyal gerçeklikleri birbirine bağlayarak, araştırma probleminin doğasını ontolojik açıdan anlamlı ve epistemolojik açıdan açıklanabilir, bütüncül bir şekilde ele alır.

Geniş araştırma konusu “Okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerine katılım” olan bu araştırma kapsamında, şeffaf bir şekilde konuyu sorgulayan, birbiriyle tutarlı ve bağlantılı, orijinal sorgulamaya değer ve aynı zamanda nitel anlayışa dayandırılmış altı tane araştırma sorusu formüle edildi:

En Sevdiğin Spor Branşı Nedir?

Okul spor takımına neden katıldın? Detaylı bir şekilde açıklar mısın?

Okul dışı herhangi bir spor kulübünde lisansın var mı?

Yoksa Okul dışı herhangi bir spor kulübünde neden sportif faaliyetlere katılmıyorsun, sebebini açıklar mısın?

Hangi branşta spor kulübüne gidiyorsun?

Bu kulübe neden gittiğini detaylı bir şekilde açıklar mısın?

Bu araştırma; okul sporlarının önemini, öğrencilerin spora katılım süreçlerini, deneyimlerini ve söylemlerini çok çeşitli boyutta incelemeyi içerir. Araştırmanın kendi önemi, etkinliği ve anlamının tam olarak haklı iddialarda bulunabilmesi için iyi bir şekilde tasarlanması ve uygulanması gerekir. Sonuç olarak nitel yöntem anlayışına dayandırılan bu araştırma, büyük bir potansiyele ve zorluğa sahiptir. Bu nedenle araştırmanın süreçlerine entelektüel, pratik, fiziksel ve duygusal olarak oldukça aktif bir katılım sağlandı ve çok fazla çaba sarf edildi.

Araştırma; zenginliği, derinliği, inceliği, bağlamı, çok boyutluluğu ve karmaşıklığı ele alan yöntemleri kullanmayı içerir ve bu büyük bir sınırlılıktır. Bu unsurları genel tablo veya ortalama anlayış içinde düzenlemek yerine, onları nitel yöntem ve yaklaşımla doğrudan analiz etmek ve derinlemesine bütüncül bir şekilde

açıklamak gerekir. Bunun için belirli bağlamlarda işlerin nasıl yürüdüğü hakkında detaylı kanıtlar oluşturularak yüksek bir kapasiteye ulaşılmaya çalışıldı.

Tez yazarı olarak kültürel geçmişimiz ve önceki deneyimlerimiz veya belirli bir sosyal gerçekliğe bakış açımız nedeniyle bu araştırmanın meşruiyetini etkileyebilecek ön yargılara sahip olma ihtimalimiz vardı. Bu sınırlılıktan kaçınmak için sorunun nasıl ifade edildiği ve veri toplama sürecinin uygun bir şekilde yapılıp yapılmadığı, sürekli kontrol edildi.

Araştırma sonuçları yalnızca spora katılım sürecine ve okul sporlarının önemine dikkat çekmekte olup bu konu üzerinde genellenebilir. Gelecekteki araştırmalarda bu sınırlılığın aşmanın olası yolu, alternatif bir yöntem olan *karma yöntem* araştırmasını benimsemek olabilir. Böylelikle araştırma sonuçlarını daha geniş kitlelere genelleyen, daha farklı ve birbirini destekleyen kanıtlar elde edilebilir.

Bu araştırmanın amacı, okul içi ve dışı spor faaliyetlerine katılan öğrencilerin serbest zaman etkinliği kapsamında spora katılımlarını ve katılımlarına yönelik karar verme süreçlerini derinlemesine ele alarak incelemektir. Ayrıca öğrencilerin serbest zaman etkinliği açısından okul içi spor faaliyetlerine katılmasında ve okul dışı spor faaliyetlerine katılıp katılmamasında etkili olan etmenler, araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

Alanyazında, spor ve fiziksel aktivite ortamlarında spora katılım sürecinde motivasyon, başarı hedefleri motivasyon teorisi ve öz-belirleme teorisi, tüm motivasyon teorileri arasında en üretken ve en önemli teoriler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu amaçla başarı hedefleri motivasyon teorisi ve öz-belirleme teorisi, geniş anlamda literatür bilgisi olarak açıklanmıştır. Başarı hedefleri motivasyon teorisi ve öz-belirleme teorisi, literatür bilgisi sonrasında spora katılım nedenleri, sporun faydaları ve okul sporları detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.1. Motivasyon ve Sporda Temel Motivasyon Teorileri

Türk Dil Kurumuna göre motivasyon, isteklendirme ve güdüleme gibi anlamlara gelmektedir (15). Motivasyon, bir davranış biçiminin, birey içinde belirtilen bir eylem programının oluşması anlamına gelir. Bu program doğuştan olabilir ya da deneyim tarafından değiştirilmiş olabilir. Ancak her biyolojik türün içgüdüsel davranış kalıplarına sahip olması gerekmektedir. Ayrıca insanlık bir istisna değildir. Biz ve diğer tüm hayvan türleri böyle davranış kalıplarıyla donatılmasaydık hiçbirimiz burada bulunamazdık. Uygun bir uyarıcı verildiğinde o model tetiklenir. “Güdü” kelimesi bir enerji kaynağı önermekle birlikte tetikleyici uyaran, o kaynak değildir. (16)

Amerikan Psikoloji Derneğine göre motivasyon “fiziksel ve psikolojik faaliyetlerin başlatılması, yönetilmesi ve sürdürülmesi; bir faaliyetin diğerlerine göre tercihlerine ve yanıtların canlılığı ve kalıcılığına ilişkin mekanizmaları içerir (17). Sage ile Weiss ve Ferrer Caja, motivasyonu çabanın yönü ve çaba yoğunluğu olarak ele almışlardır (18-9). Buna karşılık motivasyon, Maehr ve Zusho tarafından “Hedefe yönelik davranışın başlatılmasını, yönünü, büyüklüğünü, azmini, devamlılığını ve kalitesini etkileyen bir durum” olmasından daha çok, bir süreç olarak açıklanmıştır (20).

Johnstone, motivasyonu belirli bir hedefe ulaşmak için bir uyarıcı olarak görmektedir (21). Deci ve Ryan göre motive olmak, ilerlemek ya da bir şeyler yapmak için harekete geçmek anlamına gelir (23). Crump, heyecan, ilgi, isteklilik ve öğrenmeye duyulan coşkuyu motivasyonun ana bileşenleri olarak kabul eder (24). Herhangi bir bireydeki motivasyon düzeyi ve çeşitliliği diğerlerinden farklıdır. Başka bir deyişle sadece bireylerdeki motivasyon düzeyleri ve miktarları farklı değil, aynı zamanda motivasyon türleri de farklı olabilmektedir (25).

Yine de çoğu çağdaş kuramcının kabul ettiği önemli varsayım, motivasyonun bir varlık değil, bir süreç olduğudur (26). Motivasyon tipik olarak hedefe yönelik davranışın başlamasını, yönünü, büyüklüğünü, azmini, devamlılığını ve kalitesini etkileyen süreç olarak tanımlanmaktadır (20).

Motivasyon teorileri, insanların neden belirli şekillerde hareket ettiklerini açıklamaya çalışır. Yeterlilik motivasyon teorisi, beklenti teorisi ve başarı motivasyonu gibi, çocuklarda motivasyonla özel olarak ilgilenen teoriler, çocukluğun gelişimsel ve sosyal yönlerini dikkate alır. Bu motivasyon türleri, sporda ve sınıfta çocukluk davranışlarını incelemek için kullanılmıştır (27–31).

Dört motivasyon teorisinin her biri, pekiştirme teorisi, beklenti teorisi, başarı motivasyon teorisi ve öz-belirleme teorisi geliştirilen bir motivasyon teorisidir (22,32–4). Seçilen dört teori aynı zamanda insan deneyimi ve sınırlı çalışma alanının ötesinde motivasyon bilimini temsil eder. Bu yaklaşım, Vroom'un "uygulamalı alanların sınırlarını aşan bireylerin davranışlarında bir yasallık" önerisini tekrarlamaktadır. Önerilen enstrüman, ilk kullanımı yönetim alanında olsa da teorik temeli bundan daha geniştir. Ayrıca zamana göre bakılacak olursa pekiştirme teorisi, beklenti teorisi, başarı motivasyon teorisi ve öz-belirleme teorisi XX. yüzyılın başlarından günümüze motivasyon bilimi alanını temsil etmektedir (35).

Pekiştirme teorisi çerçevesindeki koşullanma prensibi, ilk olarak Skinner tarafından çevresel etkilerden kaynaklanan bir davranışın güçlendirilmesi olarak tanımlanmıştır (36). Birçok davranış, organizmanın çevreye ve türlerin hayatta kalması için adaptasyonunu arttıran uyaranlara erişim sağlama veya bunları kaldırma çabalarıyla güçlenmektedir (32). Örneğin; bir çocuğun ağlaması, annenin geçmişte çocuğu beslemesiyle sonuçlandıysa çocuk, yiyecek almak için açken ağlamayı öğrenebilir. Bu senaryoda ağlama tepkisinin annenin beslenmesi ile güçlendirildiği veya çevresel uyarının davranış için destekleyici bir görev gördüğü söylenebilir. Bir davranışın güçlendirilmesi “deneysel olarak davranışın gelecekte ortaya çıkışında gözlenebilir bir artış” olarak tanımlanmaktadır (37). Yani bir çevresel uyarın, ancak davranışın gelecekte arttığı gözlenirse bir pekiştirici olarak düşünülebilir. Pekiştireç, çevresel uyarınların özellikleri veya karakteristiği ile değil, gelecekteki davranış olasılığındaki artışla tanımlanmaktadır. Örneğin, bir çerez, ödül ile olan ilişkinin bir sonucu olarak pekiştireç olarak kabul edilmemektedir. Bir çerez, ancak ortaya çıkışı belirli bir davranış

üzerinde gözlenebilir bir artışa neden olması durumunda pekiştireç olarak kabul edilmektedir (38).

Pekiştirme teorisyenleri, öncelikli olarak insan davranışlarının yüksek oranda öngörülebilir yollarla kontrol edilmesiyle ilgilenmişlerdir. Kontrole odaklanma, Sanayi Devrimi'nin ilk yıllarında örgütler (39), yönetim ve çalışma hakkında kavramsallaşmaların savunulması, makine metaforuna çok iyi uymaktadır (32). Pekiştirmelerin her zaman tahmin edilebilir sonuçlar sunma gücüne ilişkin inançlar canlı kalmaktadır (40).

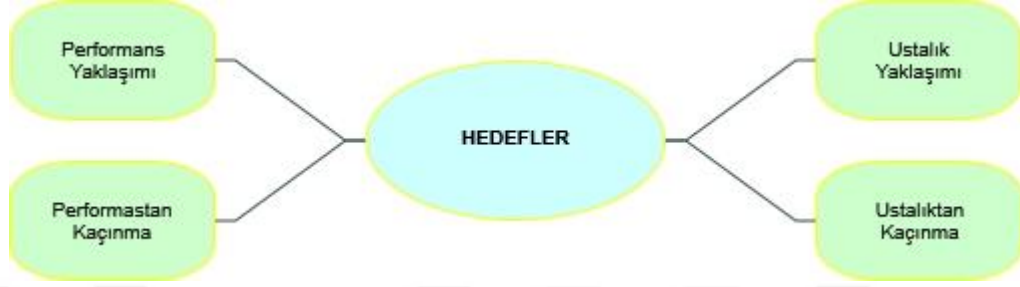
Beklenti teorisini geliştiren Kanadalı psikoloji profesörü Victor Vroom, bir denklem şeklinde üç değişkeni açıklamaktadır. Model bir çarpan olduğundan üç değişkenin de motive edilmiş performans seçimlerini açıklamak için yüksek pozitif değere sahip olması gerektiğini öngörmektedir. Victor Vroom, motivasyon kavramına ve insanların işlerinde ne kadar çaba göstereceklerini belirlemek için kullandıkları karar süreçlerinin anlaşılmasına önemli bir katkıda bulunmuştur.

Bu teorisinde Victor Vroom, insanların motivasyonunu incelemiş ve beklenti, araçsallık ve değerlik faktörlerini açıklamıştır. Değerlik, bir sonucun bireyi cezbetmesi anlamına gelmektedir. Bireyin bir ödül için tercihi olduğunda değerlik, bu tercihin gücüdür ve kişiden kişiye değişmektedir. Beklenti, kişinin çabalarının ilk seviye sonucuna, yani görevin tamamlanmasına ne ölçüde inandığına atıfta bulunur. Araçsallık, bireyin daha önce farklı performans seviyelerine (beklenti) yol açan çeşitli düzeylerdeki çabaya olasılıklar kattığı gibi, olası her performans-sonuç seçeneğine bağlı ihtimalleri ifade etmektedir (41). Beklenti teorisinin insanların hareket edip etmeyeceği ve neden hareket edeceği konusundaki anlayışımıza önemli katkısı, insanların olası eylemlerin çekiciliğini ve bu eylemlerin istenen şekilde bitmiş olması hakkındaki bireysel değerlendirmelerin bir birleştirmesine dayanarak hareket etmeyi seçmesindeki ısrarıdır (40).

İnsanlarla ilgili motivasyon oldukça karmaşıktır ve spor ortamları popülasyonlarında çalışıldığında daha da karmaşılaşmaktadır. Dolayısıyla mevcut motivasyon teorilerinin, araştırmacıya, sporda motivasyonun kavramsal bir çerçevesini oluşturmak ve bununla ilişkili yapı ve önlemleri, özellikle kolej sporcularını ve spordaki motivasyonu incelemek için yardımcı olması beklenmektedir. Sporda motivasyon, artık sosyal öğrenme teorisinde tartışıldığı gibi tek boyutlu bir psikolojik yapı olarak

düşünülmemektedir (42). Başarı motivasyon (hedefleri) teorisi ile Öz-Belirleme teorisinin spor ve fiziksel aktivite ortamlarında birçokları tarafından çalışılan tüm motivasyon teorileri arasında en üretken (göze çarpan) teoriler olduğu düşünülmektedir. (43–8). Bu yönüyle çalışmada iki motivasyon teorisi geniş bir şekilde ele alınmıştır.

2.1.1. Başarı Hedefleri Motivasyonu Teorisi

Şekil 2.1. Başarı Hedefleri Teorisi (Wentzel & Wigfield'den uyarlanmıştır (49)

Başarı motivasyonu, motivasyonu tanımlamak için sosyal bilişsel bir bakış açısı kullanmaktadır (50-1). Bu model, bireylerin yeteneklerini başarılı bir şekilde göstermek için faaliyetlerde bulunmaya motive olduklarını ileri süren bu alandaki önceki çalışmalardan yararlanmaktadır (52-3). Birey, başarılı bir şekilde yetenek gösterdiğinde davranışlarda bulunmaya devam etme olasılığı artar (54). Başarı motivasyonunu anlamamanın ek ama kritik bir parçası, bu başarının birey için tanımlanmasını içermektedir (55).

Sosyal bilişsel temelli başarı motivasyonu, spor ve fiziksel aktivite ve eğitim araştırmalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Çevresel sosyal ve çevresel bağlamın bilinciyle davranışların başlatılması ve planlanması yoluyla insanların pasifliğine karşı karar verme katılımı ve faaliyetine odaklanmaktadır (56).

Atkinson, çalışmasını temel alan McClelland; insanların ihtiyaçlarını karşılamak için harekete geçtiği konusunda bir kanıya varmıştır (34,57). Vroom gibi, McClelland'da da başarı motivasyon teorisi, başlangıçta çalışma alanına yönelik olsa da McClelland, tartışmayı daha geniş yönlerden ele almaktadır. İş yerinde başarı, bir çeşit ürün ortaya koymakla ilgilidir. Ancak bu anlam, başarı motivasyonu teorisinde tanımlanan başarının zenginliğini yakalayamamaktadır. Başarı motivasyonu teorisine göre insanlar, sadece seçenekler arasında çeşitli eylemlerin hoşnutluğuna ve daha

önceden hesaplanan faydasına yönelik hareket etmemekte, sınırlı ihtiyaçları karşılamak için hareket etmektedirler.

Bu teori, insanların başarılarını nasıl tanımladıkları ve yeteneklerini nasıl değerlendirdikleriyle ilgili durumlarda kullanılan iki hedef perspektif olduğunu düşündürmektedir. Birinci görüşte görev katılımı, başarının öğrenme, göreve hâkim olma ya da kişisel gelişimi olarak tanımlanmaktadır. İkincisi ego katılımı, bireyin nesnel bir duruma tepkisinin, başkalarını yenmekten kaynaklandığını ve algılanan yetkinliğin bir standart olduğunu varsaymaktadır. Bu durumda üstün yetenek göstererek başarı elde edildiğinde kişi tatmin olmaktadır (58).

Başarı motivasyonu, temel olarak iki hedef yönelimiyle (görev ve ego yönelimi) ele alınmaktadır (59). Birey, göreve yönelik olduğunda yetenek algıları kendi performansıyla ilişkilidir. Ayrıca, becerilerini öğrenmek ve geliştirmekle ilgilenmektedir. Görev odaklı bir birey, yetenek, çaba ve iç kontrol odağı algılarına dayandığı için başarısını anlamaktadır. Genel olarak bir birey göreve yönelmiş olduğunda yeni beceriler öğrenirken veya mevcut becerileri geliştirirken kendini iyi hissetmektedir (55).

Başarı motivasyon teorisi, bireylerin bireysel başarı, bağlılık ve güç ihtiyaçlarını karşılamak için harekete geçerek beklenti teorisinden daha fazla bireysel farklılıklar yolunda ilerlemiştir. İkincisi, başarı motivasyonu bu tür ihtiyaçların insani durum için evrensel olduğunu ileri sürmüştür. Başarı motivasyon teorisyenleri, insanların zaman içinde sosyalleşme yoluyla başarı, bağlılık ve güç ihtiyaçlarını elde etmelerini önermektedir (60).

Başarı motivasyon teorisyenleri, ihtiyaçlar hakkındaki düşüncelerinde farklılaşmaktadır. Psikolojik ihtiyaçlar beslendiğinde ve tatmin edildiğinde insanların gelişip bir refah duygusu yaşadıklarını iddia etmişlerdir. İhtiyaçlar göz ardı edildiğinde veya başka şekilde engellendiğinde insanlar, kötü ya da düşük bir canlılık yaşamaktadırlar (35). Bununla birlikte Öz-belirlemeden farklı olarak Başarı motivasyonu, bireysel farklılıkların başka bir örneğine gönderme yaparak ihtiyaçların farklı güçlerde deneyimlendiğini varsaymaktadır (40).

Başarı hedefleri teorisi, kişisel hedeflerin, bir faaliyetin anlamını ve bireyin başarı deneyimlerine verdiği yanıtları etkileyen bir düzenleme ilkesi olduğunu varsaymaktadır (51). İnsanlar, başarı bağlamındaki yetkinliklerini ve bağlamın kendileri

için anlamlarını değerlendirerek motive veya demotive olurlar. Birey, herhangi bir başarı bağlamında kişisel hedefler geliştirir ve bu kişisel hedefler, başarıya yol gösterir ve bu şekilde bazı eylemleri teşvik eder (47).

Başarı hedefleri teorisi, bireyin başarılı veya başarısız yeterlilik temelli sonuçları değerlendirmek için ölçütler geliştirmesini ve değerlendirme ortamında bir görevi yerine getiremediğini göstermekten kaçınmaktır (51). Bunun aksine, ego odaklı bir birey, yetenek algıları diğerlerine göre yapılan kişidir. Böyle bir birey, akranlarına göre üstün becerilere sahip olduğunu gösteren sonuçlarla da ilgilenir. Başarısızlıktan kaçınmak, böyle bir birey için çok önemlidir; herhangi bir başarısızlığı açıklamak için şans, ekipman veya kötü yargılama gibi dış faktörlere bakacaktır (30). Ego odaklı olan kişiler, halka açık olarak tanındıklarında veya performansları için somut ödüller aldıklarında kendilerini iyi hissetmektedirler (55). Başarı hedefleri, bireyin çocukluk ve ergenlikte sosyalleşme deneyimlerine bağlı olarak başarı durumlarında görev-hedef yönelimini veya ego-hedef yönelimi alma eğilimini geliştireceğini öne sürmüşlerdir (44,51,61-2).

Başarı hedefleri, başka bir teoriyle paralel olarak tasarlanan sonuçların beklentilerini içeren sosyal bağlamın, bireyin kendine özgü ihtiyaç çerçevesine dayanan davranışı "tetiklediği" söylenir (34). Bir dizi koşullar hesaba katılarak Başarı motivasyonu, ürün hedeflerinin takip edilmesi de dahil olmak üzere günlük çalışma fenomenlerinin bazılarında cevap niteliğinde olabilmektedir (63). Enstrümantasyon literatür incelemesinde görüldüğü gibi, başarı motivasyonunda üç sosyalleştirilmiş ihtiyacın, bir faaliyete katılmak amacıyla bir miktar yoğunluğa yanıt vermek üzere birleştiği veya bir önceki performans standardını aşmaya çalıştığı söylenmektedir (22).

Başarı hedefleri teorisi, üç ana açıklayıcı yapı önerir: Hedefe ulaşma durumları, hedefe katılım oryantasyonu ve motivasyonel iklim. Başarı hedefinin yönlendirilmesi, bireysel bir göreve veya egoya dahil olan şeydir. İnsanlar arasındaki görev ya da ego arasındaki bireysel farklılıklardan söz ettiğimizde, görev yönelimi ve ego yönelimi kullanılmaktadır. Bireylerin ilgili olduğu ego ile ya da ilgili olduğu göreve yönelik hareket etmeye yatkın oldukları varsayılmaktadır. Hedef yönelimleri, göreceli olarak kalıcı olup bilginin düzenlenmesine ve yorumlanmasına yardımcı olan zihinsel planlardır. Bu nedenle göreve veya egoya yönelik olmak, bireyin görev veya egoya dahil olma eğilimini ifade etmektedir. Başarı hedef yönelimlerinin anahtar özelliğinden biri, dikey olmasıdır. Yani görev ve ego yönelimleri bağımsızdır; bu da bir bireyin aynı

anda her bir veya her iki yönelimde yüksek veya düşük olabileceğini göstermektedir (47).

Görev hedefi yönelimi, bireyin algılanan yetenek ve başarısını başkalarıyla kıyaslamayan kişinin geçmiş performanslarından ziyade kendi gelişimine odaklanan amaçları içermektedir. Ego ise hedef yönelimi ve rekabetle doğrudan ilişkide yetkinlik temelli olan hedefleri ile performansın başkalarıyla karşılaştırıldığı ve başarının başkalarını yenmek için tanımlandığı hedefleri içermektedir (44,51).

Görev ve ego yönelimleri, her bireyin bir standarda göre ölçüldüğü şekilde, yüksek veya düşük olarak kavramsallaştırılabilmektedir (50). Davranışı açıklayan birçok teorinin aksine bu ayrı motivasyonel yönelimler, bir boşluktan doğmaz; fakat birbiri ardına değişen miktarlarda ortaya çıkabilmektedir. İkisi genellikle birlikte düşünülür; bir bireyin hem görev hem de ego yönelimleri yüksek veya düşük olabilir (64). Araştırmacıların bu bakış açısını kullanarak buldukları, her iki yönelimde de yüksek olan bireylerin en fazla motive oldukları; her ikisinde de düşük olan bireylerin ise en az motive olduklarıdır (65-6).

Hedef yönelimleri üzerine alanyazın, sporcuların spora katılım için hem görev hem de ego katılımı ile motive olduklarını göstermiştir (67). Göreve yönelik sporcuların çabaya dayalı uyarlanabilir başarı kavramlarına sahip olduklarını; ego odaklı sporcuların ise sabit başarı kavramlarına sahip olduklarını göstermişlerdir. Benzer şekilde Hodge ve Petlichkoff, hedef yönelimlerini ve bunların bir küme analizi yolunu kullanarak yetenek algılarıyla ilişkilerini incelemişlerdir. Bu yazarlar, ego yönelimi daha yüksek olan sporcuların fiziksel yeteneklerini daha olumlu algılama eğiliminde olduklarını ortaya koymuşlardır. Buna karşılık Fox ve diğerleri, spora katılan çocukların hedef yönelimini incelemiş ve en çok motive olan çocukların da hedef yönelimlerinin yüksek görev / yüksek ego olduğunu bulmuşlardır (66).

Bazı araştırmacılar düşük görev / düşük ego yönelimleri bildiren çocukların, grubun en az motivasyona sahip olanlar olduğunu saptamışlardır (69). Bu yazarlar, tartışmalarında yetkinlik ve eğlencenin bu gruplar arasında iki ana ayrım olduğunu bildirmişlerdir. Daha özellikli olarak ego yönelimi yüksek olan çocukların daha az keyif aldıkları, bunun da bir sporu bırakma riskini ortaya çıkarabildiği görülmektedir (70). Steinberg, Singer ve Murphey, çoklu amaç yöneliminin (ustalık / rekabetçi) ve özellikle

uzmanlık üzerinde duran birinin tek bir amaç yöneliminden daha fazla fayda sağladığını öne sürmektedir (72).

White ve Duda, daha yüksek rekabet seviyelerine sahip katılımcıların, daha düşük rekabet seviyelerine göre daha yüksek ego yönelimi gösterdiklerini belirlemişlerdir (10). Katılım Motivasyon Envanteri (73) öğelerinden üretilen yedi spor güdüsü arasında görev yöneliminin, beceri geliştirme ve zindelik gibi spor katılımı için içgüdülerle örtüştüğü bulunmuştur. Ego-yönelim anlayışı, sosyal tanıma gibi dışsal spor katılım motifleriyle ilişkilendirilmektedir. Görev yöneliminin, spor alanındaki diğer çalışmalarla aynı doğrultuda olan takım veya üyelik gibi sosyal güdülerle bağlantılı olduğu da bulunmuştur (30,74). White ve Duda'nın çalışması, göreve yönelik gençlerin spor becerilerini referanslı bir şekilde öğrenebilecekleri veya geliştirebileceklerini öngörürken, ego merkezli katılımcıların sosyal statü gibi performans sonuçlarına odaklandıklarını ifade etmiştir. Dolayısıyla bireyler, farklı spor deneyimleri veya inançlarını, başarı motivasyon teorisinde öngörüldüğü şekilde hedef yönelimlerine göre algılamaktadırlar (10).

2.1.2. Öz-Belirleme Teorisi

Şekil 2.2. Öz Belirleme Teorisinde İnsan Motivasyonu Sürekliliği (Gagné & Deci'den uyarlanmıştır (75))

Bireyler deneyimlerini, dünyayı temsil eden ve bireylerin onu anlamasına izin veren daha yüksek bilgi düzeylerini oluşturmak için kullanılmaktadır (76). Elde edilen bu yüksek bilgi düzeyleri, yeni deneyimlerin anlaşıldığı örgütsel-bilişsel yapılardır ve kişinin içinde bulunduğu andaki dünya anlayışına uymayan yeni deneyimleri göz

önünde bulundurarak sürekli olarak değişmektedir. Bu, öz-belirleme teorisinin tam merkezinde yer almaktadır. Bilişsel organizmalar, bireylerin bilişsel yapı ve deneyimleri arasında uyum için çaba göstermelerine neden olan örgütsel bir bilişsel işleve sahiptir (43). Bireyler, zorlayıcı bir durumla karşılaştığında, o zorluğu etrafındaki dünyayı anlamlandırmak için bilişsel yapısını en uygun şekilde değiştirmekte ve detaylandırmaktadır. Başarılı bir detaylandırma tatmin edicidir; çünkü daha kapsamlı bir bilişsel organizasyona izin vermektedir. Bu, insanların içindeki doğal merak ve optimal zorlukları arama eğilimini açıklamaktadır (77).

Şimdiye kadar tarif edilen en geniş motivasyon teorilerindendir. Aslında insanların genel fonksiyonlarını tarif etmeyi amaçlayan bir meta-teoridir. Öz-belirlemede özellikle çalışma alanına özgü davranışı açıklamak amacıyla hiçbir şey bulunmamaktadır. Öz-belirleme teorisi sadece iş ve organizasyon alanında (75) değil spor ve egzersiz (78), hasta sağlığı (79), eğitim ve öğretim (80), ebeveynlik (81) ve çevrecilik (82) gibi birçok farklı alanda da onaylanmıştır (40).

Öz-Belirleme teorisi, bireylerin doğuştan gelen psikolojik ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçların karşılandığı davranışları inceleyerek insan motivasyonunu ve kişiliğini tanımlayan bir teoridir. Bu teorik çerçeve bireylerin iyi oluş hali için özerklik, ilişki ve yeterlilik gibi üç temel, evrensel ve kişiler arası ihtiyacın karşılanması gerekmektedir. (83-5).

İnsanların özümseme eğilimi durağan değildir ve çeşitli motivasyon süreçleriyle temsil edilen farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir (86). İçsel motivasyon, insanın bu özümseme eğilimini en saf haliyle temsil eder; özünde motive edilen davranışlar, zorlayıcı deneyimleri özümseyerek bir kişinin örgütsel bilişsel yapının ayrıntısından başka bir sebeple gerçekleştirilmemektedir (22-3,86). Bu davranışlar, içsel olarak düzenlenir ve içsel olarak motive edilen davranışları kontrol etmek veya ödüllendirmek girişimleri yani, dışsal olarak düzenleme girişimlerinin davranışlar üzerinde olumsuz bir etkisi vardır (22,86-8). Çevreye dönük davranışlar da dahil olmak üzere çoğu insan davranışı, özünde motive edici değildir (86-9). Bu, sosyalleşme içselleştirme denilen bir süreç aracılığıyla gerçekleşir ve dış davranış düzenlemeleri, kişinin bilişsel yapısına entegre edilir. Bundan dolayı süreç artık kendinden değil, dış düzenlemelerden kaynaklandığı şeklinde anlaşılır (43,77,86).

Sosyal bilişsel psikologlar, öz belirleme teorisinin bir bireyi kendi çevresi içinde hareket etmeye neyin teşvik ettiğini veya o bireye neyin ilham verdiğini ortaya koyan ayrıntıları açıklama eğilimi olduğunu söylemektedir. Öz-belirleme teorisi, insanların doğal olarak çevrelerinde yetenek kazanmalarını ve bu becerileri arttırmalarına gayret göstermelerini önermektedir. Kişinin temel özerklik, ilişki ve yetenekleri, psikolojik ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılamasından kaynaklanır (40).

Deci ve Ryan'a göre insan motivasyonu ile ilgili içselleştirme, üç düzenleyici yapıya veya motivasyon türlerine (içsel motivasyon, dışsal motivasyon veya motivasyon) dayanan bir süreklilik üzerindedir (90). Kendini belirleyen, içselleştirilmiş, çatışmasız ve sürdürülebilir bir motivasyon kaynağı olan içsel motivasyon, sürekliliğin bir ucunda, bir yetkinlik, özerklik ve ilişki düzeyine ulaşan bir etkinliğe katılmaya odaklanan özerk bir nedensellik yönelimiyle konumlandırılmıştır. Sürekliliğin ortasında ise, birleşik, tanımlanmış, içe dönük ve harici düzenleme olmak üzere dört düzenleme alt türünü içeren ve harici olarak kontrol edilen faktörlere odaklanan dışsal motivasyon vardır. Bunlardan birleşik düzenleme, süreklilik üzerine içsel motivasyona en yakın konumlandırılmış, kendi kendini belirleyen dışsal motivasyon türüdür. Ayrıca özerk bir nedensellik yönelimine sahip olan birleşik düzenleme bir eylemle bireyin belirlenen değerleri, hedefleri ve temel ihtiyaçları arasındaki uyumu ifade etmektedir (23,43).

Öz- belirleme teorisi, kendi belirleme derecelerinde değişen, her biri çeşitli duygusal, bilişsel ve davranışsal sonuçlara yol açan çeşitli motivasyon türlerini detaylandırmaktadır (22). Öz-belirleme teorisinin merkezinde bu motivasyonel düzenlemelerinin, büyükten küçüğe tümünü kapsayan bir devamlılık olduğu düşüncesi vardır. Süreklilik üzerindeki içsel motivasyona bitişik, bir davranışa katılmayı içeren dışsal motivasyondur, çünkü birey bunun bazı bağımsız sonuçlara ulaşacağına inanmaktadır (91). Geçmişteki algı, dış motivasyonu iç motivasyonun tersi olarak görmekteydi. Bununla birlikte Öz-belirleme teorisi, dışsal olarak motive edilen davranışın göreceli özerkliğinde büyük ölçüde değişebileceğini öne sürmektedir (92).

Kendi kendini düzenleyen ve birey dışındaki kuvvetler tarafından düzenlenen davranışlar arasında bir süreklilik oluşmaktadır (22-3,43,86). Bu süreklilik, Öz-belirlemenin motivasyon sınıflandırmalarını şekillendirmiştir: içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyon. Daha önce tartışıldığı gibi, içsel olarak motive edilmiş davranışlar, bireyin örgütsel-bilişsel yapısını geliştirme eğiliminden kaynaklanan merak ve doğal memnuniyet tarafından düzenlenmektedir (22-3,43,77,86). Dışsal

motivasyondan kaynaklanan davranış, düzenleyici kuvvetin dışsal ya da içsel bir güç olarak ortaya çıkmasına bağlı olarak farklı şekillerde düzenlenebilir. Öz-düzenleme, bir kişi dışarıdan dayatılan değerleri ve hedefleri kabul ettiğinde ve bunları, kişinin kişisel olarak onaylanmış değerler ve hedefler kümesini içeren organizasyonel bilişsel yapısına eklediğinde gerçekleşir (23). Bu davranışsal düzenleme biçimi, dışarıdan dayatılan bir düzenlemenin nihai özümseme derecesini temsil etmekte ve bir dışsal motivasyon biçimini tanımlamaktadır. Bireyin davranışı bu şekilde düzenlendiğinde kişi, davranışı gerçekleştirmekten zevk almaz; ancak davranışını gerçekleştirmekten mutlu olur çünkü değer sistemine uymaktadır (86). Birçok çevresel davranış burada sınıflandırılmaktadır (89).

Öz-belirleme teorisi popülerliği öncelikle yeterlilik, özerklik ve ilişkinin üç temel psikolojik ihtiyacına ilişkin çok az ilkeye dayanan, çok çeşitli fenomenleri açıklamasından kaynaklanmaktadır (93). Yetkinlik, çevrenizle başa çıkmada etkili olma ihtiyacıdır. Özerklik, yaşantıların gidişatını kontrol etme gereğidir. Son olarak ilişki, diğerleriyle yakın, sevgi dolu ilişkiler kurma gereksinimidir (94).

Öz-belirleme teorisi motivasyonu, insanların bu bütünsel düzenlemenin entegre edildiği ve içselleştirilmesiyle yüksek düzeyde yetkinlik, ilişki ve özerklik yoluyla sosyal ve kültürel bağlamlara daha fazla öz-düzenleme ve sürdürülebilir entegrasyona sahip olduğu anlayışına dayanmaktadır (90-5). Bu nedenle Öz-belirleme teorisinin, düzenlemenin kaynağı ve mantıksal kalitesinin davranışların sürdürülebilirliği ve kalıcılığı anlamına geldiği için bireylerde motivasyonu etkileyebileceğini öne sürmüştür (77,90). Bununla birlikte bireyin bu üç ihtiyacı karşılama yeteneğini kolaylaştıran veya engelleyen sosyal ve çevresel faktörler de önemlidir. Bu ihtiyaçların karşılanması, bireyin kendi kendini yönetmesini sağlar ve zihinsel sağlığı ve refahı artırır; tersine, bu ihtiyaçları karşılayamama ise bireyin sağlığını ve esenliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (55).

Öz-belirleme teorisi, kişilik gelişimi ve davranışsal öz-düzenleme için insanın evrimleşmiş iç kaynaklarının önemini vurgulayan bir organizmaya dönük meta-teori kullanırken geleneksel deneysel yöntemleri kullanan insan motivasyonu ve kişiliğine bir yaklaşımdır (96). Organizma argümanı ile ilgili olarak öz-belirleme teorisi, insanları, aktif olarak ustalaşmak ve entegre etmek için ideal görevler ve yeni deneyimler arayan büyüme odaklı organizmalar olarak görmektedir (43). İnsanın gelişim eğilimlerinin mükemmel örneğine, aktif ve doğal aktivite kavramıyla ayrılmaz bir şekilde iç içe

tutulan bir yapı olan öz motivasyon denir (95). Kendinden motive olan insanlar, tamamen kendi kendini düzenler, ilgisiz faaliyetlere katılır, seçim duygusu yaşar ve dış ödüllerin yardımı olmadan çalışırlar (84, 91).

Öz-belirleme teorisi, motivasyonun bir süreklilik içinde olduğunu öne sürmektedir. Bu süreklilik, kendi kendini belirlese de belirlemese de davranış türüne odaklanır. Yukarıda tarif edildiği gibi kendi belirlediği davranış, bireyin yetkinlik, ilişki ve özerklik ihtiyaçlarını karşılayabilmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan davranıştır. Bu tür bireyler, özünde motive olurlar. İçsel motivasyon, yeni deneyimlere ve zorluklara ilgi, merak ve bireyin dahil olduğu faaliyetlerden memnuniyet ve keyif alması ile karakterizedir (55).

Tanımlanmış düzenleme, dışarıdan dayatılan bir davranışın kişisel olarak önemli kabul edildiği, ancak kişinin değer ve inanç sistemlerine tamamen entegre olmadığı başka bir dış motivasyon biçiminden kaynaklanan davranışı belirler. İçedönük düzenleme, harici olarak onaylanan bir değer kısmen özüksendiği ve bu nedenle gerçekten kendisi olarak kabul edilmediği üçüncü tip dış motivasyon davranışlarını belirler; suçluluk veya utançtan kaçınmak ya da bir ego takviyesi elde etmek için gerçekleştirilmiştir. Başka bir deyişle içe dönük düzenleme, kişinin benlik saygısı ile bağlantılıdır ve benlik saygısının bir şekilde azalmasını önlemek için önlemler almaktadır. Dış düzenleme, bir bireyin yalnızca cezalandırma tehdidi veya ödül olasılığı gibi dış faktörler tarafından motive edildiği dış motivasyondan kaynaklanan nihai davranışsal düzenleme türüdür (22-3,43,77,86).

Öz-belirleme ayrıca dışsal motivasyonun dört biçimini de açıklamaktadır: motivasyon, içe dönük motivasyon, belirlenen motivasyon ve entegre motivasyon (97). Dış motivasyon, harici bir teşvik veya ödüle dayalı hareket etmek olarak tanımlanmaktadır. İç içe motivasyon, özellikle önemli insanlar ve ilişkiler konusunda, iç içe geçme veya suçluluk, utanç veya korku duygularına dayalı olarak hareket etmeyi ifade etmektedir. Belirlenen motivasyon, yapılan eylem ile karakterizedir; çünkü birey, eylem ile kişisel hedefleri arasında anlamlı bir ilişki görmektedir. Eylem, bireyin benlik veya kimlik duygusuyla derinlemesine hizalandığında birleşik motivasyon yaşanır. Hem hizalanmış hem de entegre motivasyon biçimleri, sadece faaliyetlere özgürce katılma duygusu ile değil, aynı zamanda kendisinin ötesinde bir şeye katkı duygusuyla karakterize edilmektedir (98). Motivasyon türü, kalitesi ve bir etkinliğe veya alana katılmanın hem öz hem de sosyal yönden nedenlerine yönelik ayrıntılı açıklamasıyla bu

teori, motivasyon psikolojisine en önemli katkıyı yapmıştır. Bu noktadan yıllar önce motivasyon araştırmacıları motivasyonu bütünlük bir yapı olarak ele almıştır (99). Yani varlığına veya yokluğuna ve mevcut olduğunda ne kadar motivasyon yaşandığına odaklanmıştır. Bunun aksine öz-belirleme motivasyonu miktarına değil, bir kişinin motivasyon deneyim kalitesine odaklanır (22).

İçsel motivasyon, özerkliğin en saf biçimidir ve öz-belirleme seviyesini tayin etme hakkına sahiptir (23). Bununla birlikte bireyler, benimsenen değerlere, kişinin kimliğine uyum sağlayarak veya kişisel hedeflerle entegrasyona dayalı biçimde kişisel anlamlandırma yaparak davranışı içselleştirmeyi öğrenebilirler. İçselleştirme süreci, yeni davranışlara katılma ve yeni davranışları benimseme açısından önemlidir (43,100). İçselleştirme, bireylerin dış düzenlemeyi aktif olarak öz-düzenleme yapmaya çalıştıkları ve sürece daha entegre hale geldikleri doğal süreçtir (84). İhtiyaçları destekleyen iklim, bir davranışın içselleştirilme derecesini belirler. Öz-belirleme teorisinin bir alt teorisi olan “Organizma Entegrasyonu Teorisi” içselleştirme sürecini açıklamaktadır (22).

Sadece ödül kazanmak veya cezadan kaçınmak için aktivitelere katılanlar, gerçekten dışarıdan motive olmaktadır. Organizma entegrasyonu teorisi, faaliyetler arasındaki ilişkiyi deneyimledikçe, başkalarının ortak değerlerini ve alışkanlıklarını benimsemeye başladıklarını ve içe yansıtma (introjection) yoluyla davranışlara katılabileceğini açıklamaktadır.

İntrojektif düzenleme, kabul edilen bu sosyal normlara veya geleneklere aykırı olmaktan kaynaklanan kaygı veya rahatsızlığı önlemek için çaba göstermektedir. Kişi faaliyetlerde daha yetkin hale geldikçe kendi algılarını faaliyetle düzenlemeye başlar. Bu noktada davranış, kimlik yoluyla düzenlenmektedir. Seçim ve karar almanın uygunluğu, özerkliği desteklemektedir. Özerklik sağlanması, kişisel hedeflere ve davranışla ilgili isteklere dayalı gelişen bir motivasyon için anahtardır. İçselleştirilirken her iç düzenleme türü doğası gereği dışsaldır çünkü katılımın nedenleri faaliyetin doğasında bulunmaz; ancak kişinin değerlerine, kimliğine veya kişisel hedeflerine göre sıralanmaktadır. Etkinlik, kişiyle bütünleştikçe içsel motivasyondan neredeyse ayırt edilememektedir (84).

Bilişsel değerlendirme teorisi, çeşitli dış olayların içsel motivasyonu nasıl arttırdığı veya azalttığıyla ilgili deneysel bulguları tanımlamak için geliştirilmiştir. Teori, katılımcının ilgisini, zevkini ve faaliyetlerdeki serbest ısrarını etkilediği için

ödüller, geri bildirim, değerlendirme ve iletişim kurma yolları gibi faktörleri göz önünde bulundurmaktadır. Davranışların içsel tatmin için meşgul olduğu içsel motivasyondan farklı olarak dışsal motivasyon, bireyin eylem hedefinin ayrılabilir bir sonuç tarafından yönetilmesi ile karakterize edilen davranışlarını ifade etmektedir (48). Bu, bireyin onay, ödül veya cezadan kaçınmaya çalıştığı anlamına gelmektedir (94).

Temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasını destekleyen sosyal-bağlamsal faktörler, sınırlı bir ölçüde genelleştirilebilmektedir. Bu nedenle gözlemsel, açıklanamayan kurallar ve taleplerin, özerkliği desteklememesi muhtemeldir. Ancak yapılacak seçim ve açıklama, özerkliği destekleme eğilimindedir (43). Kişinin yetkinlik ihtiyacını karşılamak için kişinin becerilerinin gerekli olduğu fakat aynı zamanda geliştirildiği en zorlayıcı durumda olması gerekir (86). Bir kişinin bir sorunu çözme becerisi, gerektiğinde kişinin sorunu etkili bir şekilde çözeceğini hissettiğinde daha yüksektir. Bir insanın bir problemle uğraşırken becerilerini geliştirmesi, tüm insanların anlayışlarını genişletme arzusunu yerine getiren bir memnuniyet sağlar. Kişinin ilişki ile ilgili ihtiyacını karşılamak için kendini özgür hissetmesi gerekir ve kişi, etkileşime girdiği sosyal grupta kabul edilir (43). Bu son ihtiyaç, çoğu zaman göz ardı edilmesine rağmen üçünden en önemlisidir, çünkü bir kişinin ilişki ile ilgili ihtiyacı karşılanmıyorsa kişinin diğer iki ihtiyacının yerine getirilmesine neden olacak faaliyetlere ve ilişkilere girmesi olası değildir. Her üç temel psikolojiyle ilgili olarak ihtiyaç duydukları takdirde bu sosyal-bağlamsal faktörler tarafından desteklenmeleri muhtemeldir, ancak incelenen kişi/kişilerin algıları dikkate alınmazsa faktörlerin kendileri önemsizdir. Başka bir deyişle kişi yetkin, özerk ve ilgili olduğunu algılamalıdır ve bu algılar, kendi belirlediği motivasyona izin veren şeylerdir (43).

Bu teorinin motivasyon bilimine özel katkısı, içsel motivasyonun en yüksek kalitede motivasyon deneyimi sunduğu önerisidir. Böylelikle yöneticiler, çalışanları harekete geçmeye neyin motive ettiğini düşünmektedir. Bu teoriyi göz önüne almadan çalışanların bazen motive oldukları inancına varamayacağız; ne zaman ya da ne yaptıklarında gerçekten zevk alıyorlar, bunu anlamamız gerekmektedir (40).

Wehmeyer ve Garner, bir kişinin öz-belirleme derecesini belirlerken incelenmesi gereken iki etken olduğunu belirtmiştir: Birincisi “kişinin kendi belirlediği şekilde hareket etme kapasitesi”, ikincisi “insanların yaşadığı, öğrendiği, çalıştığı ve oynadığı ortamlarda kontrol sahibi olmaları, seçimler yapmaları vb. için fırsat sağladığını belirtir. Öz-belirleme teorisine göre bireyler, temel psikolojik ihtiyaçları karşılamak için spor

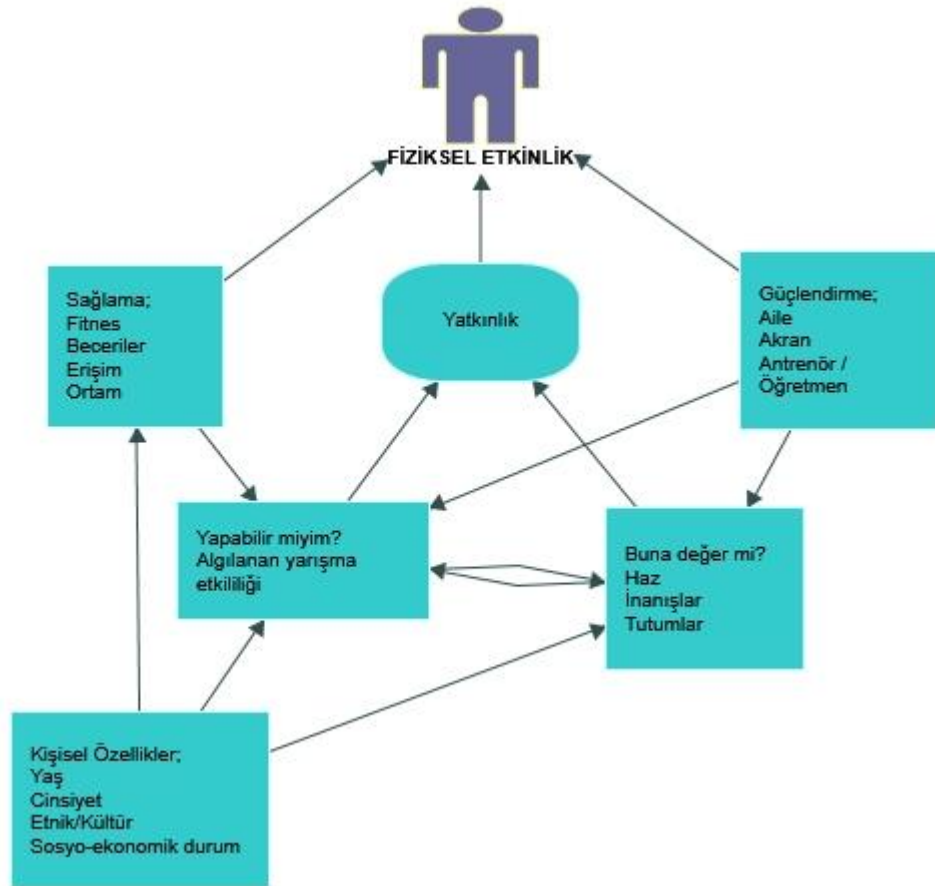
gibi çeşitli yaşam alanlarına katılmaktadırlar. İnsanlar bu ihtiyaçları spor ya da boş zamanlarla karşıladıkça faaliyete kişisel bağlılıklarını sunarlar ve bu da kendi kaderini tayin etmeye katkıda bulunur (84).

Öz-belirlemeyi kullanan araştırmalar, büyük ölçüde bu sosyal içselleştirme sürecini destekleyen ve böylece davranışların daha kendi kendine belirlenmesini sağlayan bağlamlardır (84-6).

Yeterlilik ihtiyacı, insanların sonuçları kontrol etme ve istenen sonuçları elde etmede etkili hissetme ihtiyacını ifade eder. Özerklik ihtiyacı, insanların davranışlarının kökeninin kendi içinde var olduğunu hissetme ihtiyacını ifade eder. İlişki ihtiyacı, insanın bir sosyal gruba ait olma duygusunu hissetme ihtiyacını ifade etmektedir. İlave düzenleme ile belirlenen öz-düzenleyici davranışlar, ancak üç temel psikolojik ihtiyacı da karşıladığında mümkündür (22-3,77,84,102).

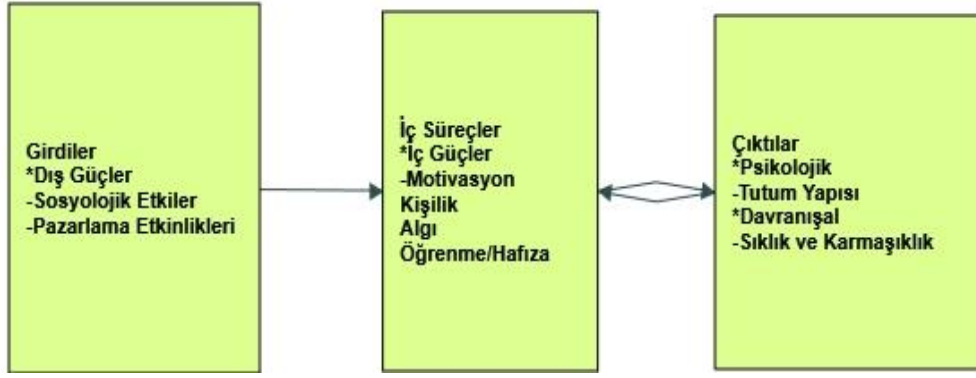
Öz-belirleme teorisi ve spora uygulanması üzerine yapılan araştırmalar, sporcuların içsel ve dışsal faktörler tarafından motive edildiğini ve bu faktörlerin sporcunun rekabet seviyesine ve başarısına bağlı olarak değişebileceğini göstermiştir. Araştırma, katılımcıların kişisel kısıtlamalarının farkında olmanın yanı sıra, sporculara sunulan ödül türlerinin, sporcuların spora katılma motivasyonlarında kendi kendilerini belirleme fırsatlarına sahip olmalarını sağlayarak sürekli spor katılımı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğini düşündürmektedir. (55).

2.2. Spora Katılım Nedenleri

Şekil 2.3. Çocukların Fiziksel Etkinliklere Katılımlarını Etkileyen Değişkenler Modeli (Welk, Corbin ve Dale'den uyarlanmıştır (103))

Çocuklar ve gençlerin sporda yer almasının nedeni karmaşıktır; çünkü motivasyon, yıpranma ve duygusal sonuçlar gibi katılımı etkileyen faktörlerin çocukluk döneminde ortaya çıkan çeşitli sosyal, psikolojik ve gelişimsel açıdan incelenmesi gerekmektedir (31). Ayrıca, çocukların katılma nedenlerinin fiziksel olarak geliştikçe ve akranlarının görüşü daha önemli hale geldikçe çocukluk ve ergenlik döneminde değişme olasılığı yüksektir. Bu nedenle Brusted vd. (31), tüm bu hususların katılımlarının veya katılımlarının olmamasının nedenlerinin anlamakla ilgili olduğu konusunda uyarılmaktadır. 9 ile 15 yaşları arasında 4000'den fazla çocuğun katıldığı bir çalışmada, Avustralya Spor Komisyonu (104) çocukların spora katılımlarını etkileyen farklı değişkenler modelini üretmiştir (104-5).

Şekil 2.4. Spora Karar Verme Süreci (Funk, Alexandris ve McDonald'dan uyarlanmıştır (105))

Sporda karar verme süreci; girdiler, dahil edilen işlemler ve çıktılar olmak üzere üç ana aşamada gerçekleşmektedir. Girdiler aşaması, spor nesnesinin ikinci aşamadaki değerlendirmesini etkileyen bir dizi dış kuvveti temsil eder. Girdiler, genellikle sosyolojik etkileri ve pazarlama faaliyetlerini içerir. İkinci aşama, iç kuvvetler yoluyla girdilerin dahili işleme sürecini temsil eder. Bu iç kuvvetler, spor tüketim deneyiminin değerlendirmesini şekillendiren ve çıktı aşamasını etkileyen motivasyon, kişilik, algı ve bellek gibi gözlemlenemez bilişsel süreçlerdir. Çıktı aşaması, psikolojik ve davranışsal boyutları temsil eder. Psikolojik sonuçlar; tutum, oluşum seviyesini gösterir. Davranışsal sonuçlar, davranışın sıklığı ve karmaşıklığını temsil eder. Spora katılım bir dizi girdi, süreç ve çıktı yoluyla kararın nasıl oluştuğunu ortaya koymaktadır. Karar verme dizisi, tutumsal ve davranışsal oluşum ve değişim sonuçlarını oluşturan kişisel, psikolojik ve çevresel girdilerin değerlendirilmesinin bir ürünüdür. Psikolojik süreklilik modeli, bireyin dört aşamada (farkındalık, cazibe, ilgi ve bağlılık) nasıl ve neden yukarı doğru ilerlediğini tanımlamak için bu değerlendirme dizisini hiyerarşik bir çerçeveye entegre eder.

Psikolojik süreklilik modeli, üç benzersiz karar alma süreci olduğunu ileri sürmektedir: gelişimsel ilerlemeye katkıda bulunan farkındalık, cazibe ve bağlılık. Bu süreçler, katılım seviyesine bağlıdır ve kişisel, psikolojik ve çevresel girdilerin değerlendirilmesini yönetir. Katılım düzeyi ilerledikçe sürecin türü, psikolojik katılım düzeyini en düşükten en yükseğe ve davranışsal katılım düzeyini, basitten karmaşığa doğru ilerletir (105).

Öğrenci-sporcu popülasyonu bir bütün olarak düşünüldüğünde; antrenörler, akranlar ve ödüller gibi motivasyon faktörleri ile ilgili deneyimler, kişiden kişiye

değişmektedir. Bu faktörler, kesinlikle pozitif olarak görülebilir. Ayrıca bu durum, içsel motivasyonu teşvik edebilirken, bu faktörlerin olumsuz etkileri olabilir ve potansiyel olarak tamamen dışsal motivasyon sağlayabilir. Örneğin; burs gibi bir ödül, öğrenci-sporcu tarafından yeterliliği hakkında olumlu bir bilgi kaynağı olarak algılanırsa içsel motivasyon üzerinde olumlu ve kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olacaktır. Bununla birlikte bu yaklaşımın ödül alan kişide (özellikle spor alanında) kontrol edici bir etkiye sahip olduğu veya üzerinde baskı hissettiğinde davranışın içsel motivasyona karşı olumsuz yan etkilere sahip olacağı bilinmektedir (106). Ryan tarafından kolej sporcularının içsel motivasyon ve burs durumuyla ilgili yapılan iki çalışmada burs alan sporcuların, tipik olarak algılanan ödülün doğasını kontrol etmeleri nedeniyle burssuz sporculara göre daha düşük içsel motivasyon düzeylerine sahip olduğu bulunmuştur. Bu nedenle burs faktörü, çoğu zaman spor katılımını kolaylaştıran ve burs ödülünü korumak için fiziksel olarak aktif olmak isteyen dışsal bir motivasyon aracı olabilmektedir (107-8).

Spora katılım, sporcuların sosyalleşmeleri ve sporun faydalı olmasının yanı sıra spora katılma motivasyonlarını da içerir. Motivasyon araştırması, sporcuların spora katılım için özel nedenlerini inceleyerek başlamıştır. Daha sonra araştırmacılar, teorik modellerin uygulanması yoluyla spora katılım motivasyonunu ele almaya başlamışlardır. Sporcuların spora katılım motivasyonları söz konusu olduğunda hem kişiler arası hem de kişilerin kendi içlerindeki faktörler rol oynamaktadır. Sporcular, aktiviteye olan sevgileri, spor becerilerini öğrenme ve yeteneklerini gösterme istekleri ya da spor yoluyla geliştirebilecekleri sosyal etkileşimleri ve oluşturacakları ilişkilerden yararlanma yoluyla motive edilebilir. Öte yandan sporcular, spora katılmaları için motive edilebilir; akranlarından veya önemli olan başka kişiler tarafından somut bir ödül alma, ilgi görme veya tanınma arayışındadırlar (55).

Bir oyun sporunun başlatılmasının içsel olarak motive edici nedenlerden kaynaklandığı inancına rağmen (109) özellikle devam eden spor devamlılığı nedenleri söz konusu olduğunda bunun mutlaka doğru olması gerekmeyebilir. Kolej düzeyinde devam eden spor devamlılığı nedenleri, çoğu zaman spora katılımı sürdürmek için içgüdü eksikliğinin olduğunu göstermiştir. Bunun yerine motivasyon kaynağı burs, akademik kazanımlar, bir takımında olma, yaşam becerilerini öğrenme, zaman yönetimini geliştirme ile sürekli bağlılığı sağlayan ekipman, tesis, burs ve seyahat gibi somut ödüller olmuştur (111-2).

Öğrenci sporcular, spor katılımı göstererek kazanılan yeterlilik duygularıyla daha fazla öz-belirleme (yani kendinden motive olmalarına) yetisi kazanılabileceğini belirtmişlerdir (112). Kimball & Freysinger tarafından yapılan röportajlar, öğrenci sporcuların duygularının sadece içten gelen keyfalma duyguları ve spor aktivitelerini gerçekleştirme memnuniyeti nedeniyle değil, aynı zamanda spordan kazanılan yeterlilikle günlük hayatta karşılaşılan stres vericiler arasındaki bağlantıyla da arttığını göstermiştir. Genel olarak spor alanında güven duyma hissi, özerk bir karar olan başarıya doğru çalışma isteğine yol açmıştır (112). Öz yeterlilik duyguları, genellikle stres hafifletmeye katkıda bulunan duygu durum artırıcılar olarak işlev görmüşlerdir (113-4). Öğrenciler, kendi sporları için sevgi ve bağlılıkla katılım için içsel motivasyon arasındaki bağlantıyı tartışarak otokontrol eğilimi ve yetkinlikle ilişkili özellikleri ortaya koymuşlardır (112).

İlk araştırmacıların, bireyin spora katılmayı ve devam etmeyi seçmesinin belirli nedenlerine odaklanmanın aksine, grup süreci ve spor katılımı hakkındaki genel tutumlara odaklandığını belirtmek gerekmektedir (114). Gill ve arkadaşları (73), gençlik sporlarına yönelik katılım motivasyonlarını ilk araştırma yapan kişilerdir. Yazarlar, bir faktör analizi yaptılar ve katılım için sekiz faktör belirlediler. Bunlar: başarı / statü, takım, uygunluk, enerji salınımı, beceri, arkadaşlar eğlence ve diğerleri. Benzer şekilde, Gould, Feltz ve Weiss, sporcuların katılım nedenlerini eğlence, beceri geliştirme, heyecan ve kişisel zorluk, başarı, statü, fitness, enerji veya gerilimi serbest bırakma ve dostluk gibi kavramlarla eşleştirmişlerdir (115-9).

Spora katılımı belirleyen faktörleri daha iyi anlamak için araştırmacılar aile, okul ve toplumun etkilerini incelemişlerdir. Ebeveynler, çocukların sporla ilgili deneyimlerini finansal, duygusal veya fiziksel olarak etkilemektedir (120). Örneğin, ebeveynler çocuklarına spor malzemeleri için ödeme yaparak, sözlü olarak överek veya oyunlarını izleyerek destek olmaktadır. Sosyo-ekonomi, ırk ve kırsal yoğunluk, sürekli olarak çocukların spora katılımı ve obezite riski ile ilişkilendirilmiştir. Johnston, Delva ve O'Malley (121), 54.000'den fazla öğrenci ve 500'den fazla okuldan ulusal düzeydeki verileri analiz etmişlerdir. Siyahlar, Hispanikler (İspanyol) ve kentsel alanlardaki öğrencilerin sporlara katılma olasılığının, beyazlar ve kentsel olmayan veya kırsal alanlardaki öğrencilerle karşılaştırıldığında daha az olduğu görülmüştür.

Sporun her zaman önceliğe sahip olduğu bir kültür yaratmak, yüksek baskılara, dışsal motivasyonun artmasına ve iç motivasyonun azalmasına yol açabilir (122).

Öğrenci sporcular, spor ortamlarının özellikle de antrenörlerin, hayatlarında her zaman başka bir şeye öncelik veren ve strese veya hayal kırıklığına yol açabilecek kontrol edici bir yönü olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin; bazı sporcular, spor programlarından ve antrenörlerden kaynaklanan zaman kısıtlamalarıyla takım etkinliklerindeki dakiklikten olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir (112)

Alan yazın incelendiğinde, erkeklerin başarı ve statüye, kızların da eğlence ve arkadaşlığa daha fazla değer verdiğini gösteren önemli bir cinsiyet ayrımı olduğu görülmektedir (117). Zaten sporcuların tüm katılım seviyelerinde spora katılım motivasyonlarında benzerlik ve farklılıkları araştıran küçük bir kültürler arası araştırma grubu vardır (9, 124-7). Sporcuların güdülerindeki farklılıklar, öncelikle Asya toplumlarında ve bireysellikten ziyade daha yüksek değeri bulunan ve toplumsal çıkarların bulunduğu diğer topluluklara ait sporcular tarafından kendini göstermektedir (55).

Öğrencilerin lise sporlarına katılımı ve bunu sürdürmelerini etkileyen faktörlerin yanı sıra arkadaşlığın ve rekabetçi bir etkinliğe katılma fırsatının kendi açılarından olumlu deneyimler arasında olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca taraftarın tepkisi ile halka açık performans deneyimi ve bir ekipte olma isteği, bu katılımın oldukça önemli bir yönünü teşkil etmektedir. Bununla birlikte antrenör sorunları, lise sporcularında yaygınlık göstermektedir. Aile üyelerinden özellikle ebeveynlerin, bir spora katılmaya başlayan veya sürdürmeye karar veren lise öğrencileri üzerinde en önemli etkiye sahip olduğu bilinmektedir (127).

Gençlerin sporla ilgilenmelerinin altında yatan nedenlerin arkadaşlar (128), katılımdan zevk almak (129) ve sağlıklı hissetme düşüncesi (130) olduğu gösterilmiştir. Gençlik spor katılımıyla ilgili çalışmalar, genç yaşlardaki kişilerle ilgilidir; ancak çok azı elit sporcu olmayan orta ya da ileri yaştakiler, gençlik (15-19) dönemindeki spor katılımına yönelmektedir. Ayrıca genç bir sporcunun spor yapma veya spora devam etme kararını etkileyebilecek faktörler arasında akranların, ebeveynlerin ve antrenörlerin tutumları ve algılanan destekleri de bulunmaktadır. Bu önemli faktörlerin, katılım düzeylerini belirlemesinin yanı sıra sağladıkları geri bildirim türleri açısından sporcunun kendisi hakkındaki tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu anlaşılmıştır (55).

Antshel ve Anderman, ergenlerin spora ilgi duymasının yanı sıra akranlarıyla sosyalleşme arzusu ve popülerlik nedeniyle spora katıldıklarını tespit etmiştir (131). Leff ve Hoyle, sporcunun ebeveynlerin destek algısına ve ebeveynlerin uyguladığı baskıya yönelik, yaptıkları çalışmada desteğe ihtiyacı olan bireylerin spordan zevk aldıklarını ve sporda yetkin hissettiklerini ortaya koymuşlardır (132). Morgan ve Giacobbi (133), sosyal desteğin sporcular için spor kariyerlerindeki zorluklarla başarılı bir şekilde başa çıkmada ciddi bir unsur olduğu sonucuna varmışlardır.

Okul ortamı da katılım oranlarını etkilemektedir. Landis, Peppard ve Remington 2000-2001 ve 2003-2004 okul yıllarında Wisconsin'deki 412 devlet lisesinden tek bir sınıfa kayıt ve spor katılım verilerini elde etmiştir (134). Katılım düzeylerinin sınıf başına 71 öğrenciden az olan okullarda hem erkek hem de kızlarda, sınıf başına 182'den fazla öğrenciye sahip okullara göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca sporda yıpranma oranlarının sınıf başına 71 öğrenciden az olan okullarda erkeklerde (risk oranı = 0,5) ve kızlarda (risk oranı = 0,8), sınıf başına 182'den fazla öğrencisi olan okullara göre daha düşük olduğunu belirlemişlerdir.

2.3. Sporun Faydaları

Faydalar genel olarak fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak kategorize edilebilir (135-6). Bu kategoriler Kang, tarafından belirlenen kalitenin toplumsal boyutlarından üçüne eş değerliği ve her birinin algılanan önemi, Naylor ve Kim tarafından incelenmiştir (137-8). Bazı faydalar genel olarak fiziksel aktiviteyle bazıları ise özellikle fiziksel aktivitenin bir alt kümesi olan spor katılımıyla ilişkilendirilmiştir.

Fiziksel aktivite, başlangıç evresindeki kalp sağlığı problemlerini önlenmekle kalmaz, aynı zamanda yerleşik kardiyovasküler hastalıklar için de ikincil bir önleyici rol oynayabilir (139). Fiziksel aktivitenin psikolojik faydaları çoktur ve yıllar boyunca ayrıntılı olarak incelenmiştir (140). Genel olarak fiziksel aktivitenin psikolojik faydalarının özerklik, yeterlilik ve ilişkili olma gibi doğuştan gelen psikolojik ihtiyaçlar ile ilişkili olduğuna inanılmaktadır (141). Landers, fiziksel aktiviteye katılımın depresyon ve anksiyete belirtilerinden kurtulmanın yanı sıra ruh halini ve benlik saygısını iyileştirebileceğini savunmuştur (142). Bir çalışma, fiziksel aktiviteyle ilişkili psikolojik faydaların 40 yaş üstü kişiler ve kadınlar arasında daha fazla olduğu (143) gösterilmişken, başka bir çalışmada ise fiziksel aktiviteye katılım sonucunda elde edilecek faydaların fiziksel aktivite türüne göre değişebileceğini bulmuştur (144).

Ayrıca kadınların daha yoğun fiziksel aktiviteden ziyade hafif aktiviteden daha fazla psikolojik fayda elde edebileceği ileri sürülmektedir (145).

Donaldson ve Ronan (146), çocukların spora katılımı ile duygusal refahlık arasındaki ilişkiyi araştırmış ve araştırma sonuçlarını Achenbach'ın "Gençlik Öz Raporu" (147) ve Harter'in "Çocuklar İçin Kendini Algılama Profili" (148) sonuçları ile karşılaştırmışlardır. Çalışma, artan spor katılımının, duygusal ve davranışsal refahın, özellikle benlik kavramının belirli yönleriyle pozitif olarak ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma aynı zamanda atletizmle ilgili yeterliliklere ilişkin artan benlik algısı olan çocukların, öğretmen ve atletik başarı gibi dış faktörler yoluyla yetenek olduğu bildirilen çocuklara göre anlamlı derecede daha az duygusal ve davranışsal sorun bildirdiklerini bulmuştur (146). Çalışma, spordan hoşlanan çocuklara spor yapmaya devam etmelerinin ve onlara sporcu yetenek algısını arttıran bir atmosfer sunmalarının önemini göstermektedir. Bu çalışma aynı zamanda çocukların yetenek algılarının duygusal refahları ve davranışları için objektif performanslarından çok daha önemli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle genç sporculara, kazanmak gibi yalnızca nesnel sonuç ölçütlerini teşvik etmek yerine, kendilerine ve yeteneklerine dair algılarını geliştirmek için ideal bir ortam sağlamanın önemli olduğunu belirtmektedir (114).

Spora katılım, ergenlere kişisel ve sosyal kimlikler oluşturma ve akranları ile olumlu etkileşim kurma fırsatları ve sosyal yönlü katılım için planlı bir zaman fırsatı sunmaktadır (149–151). McNeal, lise sporcularının okulu bırakma olasılığının sporcu olmayanlara göre daha az olduğunu bildirmiştir (152). Buna ek olarak Kirshnit, Ham ve Richards, lisede sunulan diğer ders dışı etkinliklerin hepsine kıyasla daha yüksek düzeyde olumlu etki ve motivasyonun spora katılımı ile ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir (153).

Malina ve Cumming, spor katılımının olası faydalarından bazılarını ana hatlarıyla belirtmiştir: büyüme ve olgunlaşma etkileri, zindeliğin artmasını sağlayan düzenli fiziksel aktivite, benlik kavramı veya kendine değer etkileri, sosyal yeterlilik ve ahlaki gelişim (154). Araştırmalar, spora katılan çocuklara adil oyun, sportmenlik ve ahlaki gelişim bilgilerinin sürekli olarak öğretildiğinde sporun ahlaki karakteri geliştirilebileceğini göstermiştir (155-6). Ayrıca ders dışı ve toplum temelli etkinliklerde yer alan 55 liseli ergen üzerinde yapılan bir çalışmada katılımcıların ders dışı etkinlikleri, hedef belirlemeyi, zaman yönetimini ve duygusal kontrol gibi psikolojik becerileri öğrendiğini ve bunun da önemli bir gelişim deneyimi olarak

görüldüğünü ortaya koymuştur. İkinci bir araştırma, gençlerin spor ve ders dışı aktivitelerde okul derslerine katılım ve arkadaşlarla geçirilen zamana göre daha yüksek öğrenme deneyimi yaşadıklarını tespit etmiştir (157).

Spor ile fiziksel aktivite-araç ilişkilerinin her birinde fiziksel benlik kavramının merkeze alınışında spor katılımcılarının ve fiziksel olarak aktif öğrencilerin, fiziksel yönden yetenekli olduklarını algıladıkları ve bağımsızlık ile atılganlık gibi özellikler açısından daha yüksek puan aldıklarını göstermektedir. Geçmişte yapılan araştırmalarda spor katılımının, olumlu fiziksel algılamalar ve araçsal özellikler arasındaki ilişkileri desteklediği görülmüştür (158-9).

Fiziksel aktivite ve spor katılımına atfedilebilecek çeşitli sosyolojik faydalar da mevcuttur. Spor katılımı, topluluklardaki pozitif sosyal ağlarla bağlantılı sosyal kazanç oluşturabilmektedir. Sosyal kazanç, spora katılan kişilerin sosyal etkileşimlerinin bir yan ürünüdür (160). İlgili bir kayda göre (161) sporun genellikle yeni arkadaşlıkları ve topluluk uyumunu artırabilecek sivil katılım için bir platform olduğu bulunmuştur. Spor katılımı, başka bir sosyolojik fayda olan ergenler arasındaki suçlu davranışların azalmasıyla bağlantılıdır (162-4). Diğer yandan, liselere kaydolan hem erkek hem de kadın spor katılımcıların sigara ve diğer yasa dışı uyuşturucu kullanım olasılıklarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yapılan başka bir araştırmada spor katılımı ile tütün / esrar kullanımı arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur (165).

2.4. Okul Sporları

Okul sporları spora katılım için önemli fırsatlar sağlamanın yanı sıra, ortaokul ve liselerde yapılan spora katılım yoğunluğunu önemli bir ölçüde artırmıştır (166). Ders dışı faaliyetlerin (spor dahil) gerçekleştiği ortamlar, ergenliğin çeşitli gelişimsel rollerini yerine getirmek için bir ortam niteliğindedir. Örgütlü spora katılımın, ergen sosyalleşmesi için fırsatlar sağladığı, kimlik oluşumuyla sosyal ve beşerî kazanç meydana getirdiği öne sürülmektedir (166-7). Kimlik oluşumu, beceri dizisinin geliştirilmesi ve kazanılması sırasında ve önemli kişilerle etkileşim yoluyla ortaya çıkan dinamik bir süreçtir. Ergenler, bu süreçlerde ilerledikçe aynı zamanda benzersiz tercihlerini ve bireyselliklerini belirlemiş olmaktadır (168). Okula dayalı spor katılımı, katılımcıların bu faaliyetleri destekleyen antrenör ve diğer yetişkinlerle (ebeveynler, okul personeli ve topluluk üyeleri) etkileşim kurma ve danışmanlık oluşturma konusunda ek fırsatlar sağlayarak sosyal kazanç oluşturma potansiyeline sahiptir

(157,169). Sosyal kazancın gerçekleşmesi, öğrenci sporcuların okula devamını artırarak akademik başarı yakalama olasılıklarını artırmaktadır (170).

Spor katılımının çeşitli akademik yönlü sonuçlarla olumlu bir ilişkisi olduğuna dair artan deneysel kanıtlara rağmen bilimsel tartışmalar, okul destekli sportif faaliyetlerin okulların genel akademik misyonundan olumsuz etkilenip etkilenmediğini belirleme çabası içerisinde (171).

Genellikle spora katılmanın akademik çalışmalarına olumsuz yansiyarak öğrenciler için zararlı olabileceği düşüncesi hakimdi (172). Bununla birlikte giderek artan araştırmalar, okul sporlarının sayısız olumlu akademik sonuçlarla ilişkili olduğu fikrini desteklemektedir (173–5). Okul sporlarına katılımın etkili bir bütünleştirici işlevi olduğu gösterilmiştir. Araştırmacılar, okula iyi uyum sağlayan öğrencilerin akademik olarak daha iyi olma eğiliminde olduklarını öne sürmektedirler (176). Stokvis , birçok liseyi ve onların spor programlarını nitel olarak incelemiş; okul sporlarına katılımın, semboller, ritüeller ve törenler kullanarak öğrencilerin okulları ve takımlarıyla özdeşleşmelerine yardımcı olduğunu belirtmiştir (177). Ayrıca Stokvis, okullarıyla olumlu bir şekilde özdeşleşmiş öğrencilerin okulu bırakma olasılıklarının daha düşük olduğunu ve akademik olarak başarılı olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Trudeau ve Shephard, de benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Okul sporlarına katılımın öğrencilerin okullarına olan bağlılığını artırmaya yardımcı olduğunu belirlemişlerdir. Öğrenci bağlılığının akademik başarıda dolaylı fakat önemli bir faktör olduğunu ortaya koymuşlardır (175).

Araştırmalar, spor faaliyetleriyle öğrencilerin okulu bırakma oranlarındaki düşüş arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir (178). Bir veya daha fazla spor etkinliğine katılan risk altındaki bir gencin okulu bırakma olasılığı daha düşük olarak öngörülmüştür (179). Öğrenci açısından devam etme zorunluluğu oluşmasının, etnik köken veya cinsiyete bakılmaksızın var olduğu fark edilmektedir ve rahatsız edici lise terk oranları göz önüne alındığında, spor katılımıyla gençlerin katılımı arasında güçlü bir ilişki görülmektedir (178).

Spor, çocukları ve ergenleri sağlıklı alışkanlıklar geliştirmeye ve onları zararlı davranışlardan uzaklaştırmaya teşvik etme aracı olarak kabul edilmektedir (180). Bu perspektifin savunucuları, okullar arası sporlara katılımın öğrenci sporculara ahlaki dersler vermek, rol modelleme, sağlıklı yaşam tarzları teşvik etmek ve suçluluğu

azaltmak (181-2) da dahil olmak üzere birçok fayda sağlayabileceğini savunmaktadırlar. Sporda yer alan ergenler için teorik dezavantajlar arasında fiziksel yaralanma tehlikeleri, kaygı ve rekabet ile birlikte gelen stres kaygısı bulunmaktadır (183-5).

Spor faaliyetlerine katılım, aynı zamanda cezai tutuklamalar, uyuşturucu kullanımı ve antisosyal davranışlarla ölçülen suçlu davranışların azalmasıyla da ilişkilidir (178). Okul sporlarına katılım, ergenlerin olumlu insani gelişimine önemli bir katkı sağlayabileceğini göstermiştir. Araştırmalar, duygusal refah, zihinsel sağlık ve yaşam doyumunun gençlerin spor katılımıyla olumlu ilişkisi olduğunu göstermiştir. Mevcut alanyazın, okul sporlarına katılımın erken hamilelik, suçluluk davranışları, depresyon ve intihar gibi yüksek riskli davranışların azaltılmasına yardımcı olduğunu desteklemektedir (176). Akademik başarı avantajlarına ek olarak okul sporlarına katılımın, olumlu insani gelişmeye yönelik çok sayıda fayda sağlayabileceğine dair kanıtlar içeren çeşitli araştırmalar yayımlanmıştır (146,172,186).

Düzeltilmiş davranış, öğrencilerin okul çalışmalarına ve testlerine daha fazla odaklanabilecekleri anlamına gelmektedir. Eğitim hedeflerinde ve davranışsal beklentilerdeki bu gelişmeler, öğrencilerin öğretimlerinin diğer faaliyetlerle daha olumlu bakış açısı geliştirmelerinin bir sonucu olabilmektedir (171).

Garcia, öğrencilerin lise sporlarına katılımı ve devamlılığını etkileyen faktörlerin yanı sıra katılma deneyimlerini ve zorluklarına ilişkin algılarını incelemiştir. Arkadaşlığın ve rekabetçi bir etkinliğe katılma fırsatının, görüşülen kişilerin lise sporlarına katılımlarından elde ettikleri temel olumlu deneyimler olduğunu göstermiştir (127).

Ergenler için okul sporlarına katılımın birçok faydası vardır. Okul sporlarına katılımın ergenler için sayısız olumlu akademik ve insani gelişim yönünün olabileceği düşünülmektedir. Okul sporlarına katılımın lisede akademik başarıyı bazı şekillerde artırdığı gözlenmektedir. Bunlar: genel fiziksel ve zihinsel sağlığı artırmak, sosyal entegrasyon için bir araç işlevi görmek ve akademik başarı için motivasyon sağlamaktır. Spora katılım, lise sonrası eğitim beklentilerinde artış ve eğitim kazanımlarındaki yükselişle olumlu anlamda paralellik göstermektedir (176).

Liselerdeki spor faaliyetleri, çeşitli etkinlikleri finanse etmek için ulusal, eyalet ve yerel yönetimlerle ilgili programlardan yeterli yardım almaktadır. Esas olarak liselerdeki sporlar, toplumda risk altındaki gençleri desteklerken yerel yönetimler bunu,

toplum desteği ve hayırsever bağışlarıyla büyük ölçüde gerçekleştirmektedir. Eyalet ve yerel hükümetten yapılan bütçe kesintileri, okul temelli spor faaliyetlerini etkileyebilmekte ve lise sporuna katılım açısından derin bir etkiye sahip olabilmektedir. Okullardaki spor faaliyetleri, kaynakları finanse etmek ve spor programlarını çalışır durumda tutmak için başka yollar bulmaya çalışmaktadır. Ders dışı bir etkinlik olarak bazı spor faaliyetleri, devlet ve yerel yönetimlerden her düzeyde fon eksikliğini telafi etmek için "oynatmak için öde" politikasını uygulamaya koymuştur. Bu spor faaliyetleri, farklı ilgileri olan öğrenciler için koruma girişimi olarak görülmektedir (187).

Özellikle lise öğrencilerine okul destekli spor dallarında rekabet edebilme fırsatı verilmektedir. 1976 gibi erken bir dönemde araştırmacılar (188) ders dışı etkinliklerin, yani sporun, başarıyı ve başarı yönelimlerini destekleyen bir sosyalleşme vasıtası olarak hizmet ettiği fikrini araştırmışlardır (189).

Araştırmalar, ayrıca okul sporlarına katılımın artan eğitim beklentileri ve lise ötesinde eğitim kazanımıyla olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir (190-1). Howell ve arkadaşları, lisede spor katılımının daha sonra üniversite düzeyinde eğitim kazanımıyla ilişkili olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Başka bir çalışmada aynı örneği kullanarak bazı spor katılım biçimlerinin akademik başarıya değer vermek gibi çeşitli eğitim/mesleki motivasyon ölçülerini etkilediğini belirlediler (192). Ayrıca bazı spor katılım biçimlerinin akademik başarı, saygınlık, kolej planları, meslek planları ve lise deneyimine yönelik olumlu tutumlar gibi çeşitli eğitim-mesleki motivasyon seviyesini etkilediğini belirlemişlerdir.

Bazı araştırmacılar, sporun bilişsel işlevselliği geliştirebileceği için akademik performansı artırma potansiyeline sahip olduğunu savunmaktadırlar. Sibley ve Etnier, tarafından yapılan mevcut araştırmaların meta analizi, sporun bilişsel işlevselliği geliştirdiğini ve en büyük etkinin 6-13 yaş arasındaki çocukların bilişinde olduğunu öne sürmüştür. Aynı zamanda zinde olmanın genellikle konsantrasyon için olumlu sonuçları olduğunu tespit etmiştir (194).

Okul sporları (a), insanların daha iyi konsantre olmalarına ve daha net düşünmelerine yardımcı olan sağlık ve zindelik kazanmayla iyileşmiş bilişsellik sağlayan fizyolojik değişiklikleri; (b) insanların kendileri hakkında daha iyi hissetmelerine ve daha sonra biraz daha denemelerine yardımcı olan psikolojik

değişiklikler ve (c) okula *ait olma* ve hedefleriyle özdeşleşme gibi sosyolojik faktörleri kazandırma potansiyelindedir (195).

Bazı çalışmalar, okul sporlarına katılım ve kulüp sporlarına katılım arasında ayırım yapmıştır. (196). Snyder ve diğerleri, okul sporunu sporcuların yaşam kalitesi olarak bildirmiştir. Her iki spora katılım türünde lise sporcuları; fiziksel performans, genel sağlık, sosyal etkileşimler ve zihinsel sağlık konularında sporcu olmayanlara göre daha yüksek puanlar bildirmişlerdir (197). Bir araştırma, lise sporcularının iyi bir refah duygusuna sahip, daha az endişeli ve yaşamları hakkında daha fazla umutlarının olduğunu ortaya koymuştur (196).

Spora katılım, sadece fiziksel aktiviteler için değildir. Bailey'e göre spor katılımı; karakter, sosyal beceriler ve iş birlikçi öğrenme geliştirmek için bir alan olabilir (198). Spor katılımı, sorumlu vatandaşlık, empati ve liderlik becerilerini geliştirir. Öğrenciler, okuldan ayrıldıklarında spor katılımı genellikle onları başarıyla yeniden devreye sokan izlemlerle ilişkilidir. Esasında okula olan devamlılıklarını geliştirir, okulda kalmayı ve akademik performansı artırır (199).

Alanyazında okul sporlarına katılımın diğer sosyal faydalarla da olumlu ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Faydalı sosyal dersler öğrenmenin, olumlu benlik saygısı kazanmanın, yaşam becerilerinin öğrenilmesinin ve liseden sonra sivil katılımın artmasının, lise sporlarına katılımı ilişkili olduğu bildirilmiştir. (176).

Spor katılımı, takımlara katılan gençler için akademik başarı, davranışsal konular ve kişisel gelişim gibi üç alanı da ele almaktadır. Araştırma, yapının önemli olduğunu ve spor katılımının, okul faaliyetleri sırasında katılımcıları disiplinli, kendine güvenen ve akranlarıyla etkileşimli olmaya teşvik ettiğini göstermiştir. Spora katılım, öğrencileri gerçek yaşam deneyimleriyle rekabet etmeye hazırlamak için tasarlanmış olumlu davranış, sorumlu vatandaşlık ve sosyal etkileşimleri teşvik eden organizasyonları içerir (179). Okulda spor katılımı, ders dışı faaliyetlere göre geleneksel olarak tercih edilmektedir. Spor katılımı, öğrencilere okullarında ve toplumlarında benzersiz bir rol geliştirmeleri ve ayrıca eğitimciler, personel ve akranları ile daha güçlü bir bağ kurmaları için özel bir fırsat sunmaktadır (178). Seçime uyum sağlamada spor katılımı "katılımcıları okul ve toplum hizmetlerinin yetişkinlere yönelik değerlerine bağlamaktadır. Ayrıca spora katılan öğrenciler, katılmayan akranlarına göre daha uzun yıllar eğitim almaktadırlar (179).

Okul sporlarına katılımla ilgili faydalardan biri, katılımcılar arasında akademik başarıyı artırmaya yardımcı olabilmesidir. Okul sporlarına katılımın aslında birçok olumlu akademik sonuçla ilişkili olduğunu gösteren çeşitli araştırma çalışmaları yayınlanmıştır (173–5). Araştırmalar, okul sporlarına katılımın genel fiziksel ve zihinsel sağlığı artırtığını, sosyal etkileşim için bir araç olarak işlev gördüğünü ve akademik başarı motivasyonu olarak hareket edip okuldaki akademik başarıyı artırmaya yardımcı olabildiğini göstermektedir (175,177,190).

Psikolojik değişikliklerin spor ve akademik kazanım arasındaki bağlantıya aracılık ettiği düşünülmektedir (200). Bir görüş, sporun öz yeterliliği ve benlik saygısını artırabileceği ve böylelikle bu değişikliklere dayanarak bir bireyin daha fazla çaba gösterebileceği ve diğer başarı ortamlarında daha fazla hedefe yönelebileceğini dile getirmektedir. Kısacası, spor sırasında yaşanan benlik hakkındaki olumlu duygular daha sonra sınıfa yönlendirilebilir (201).

Picou ve Curry, tarafından yapılan bir araştırma, sportif katılımla eğitimsel isteklilik arasındaki ilişkinin doğasını değerlendirmiştir. Picou ve Curry, okullar arası lise sporuna katılımın hem kırsalda hem de kentteki gençler için artan eğitim arzusuyla olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Picou ve Curry, lise sporcuları arasında gözlenen yüksek eğitim arzusunun farklı şekillerde nasıl yorumlanabileceğini araştırmıştır. Örneğin bir sporcu, antrenörlük statüsü nedeniyle koçlardan, öğretmenlerden ve akranlarından bireysel anlamda daha fazla akademik teşvik ve danışmanlık alma imkânı yakalamaktadır. Üniversite sporcularının genellikle öğrenci sporcu statülerini korumak için maksimum not ortalamalarını tutturmaları gerekmektedir ve bu da çalışmalarına daha fazla odaklanmaya yol açmaktadır (202).

Marsh, sporun öğrencilerin okula olan bağlılıklarını, kimliklerini ve katılımlarını, daha yakından tanımlanmış akademik hedeflerini artıracığı şekilde geliştirmesini önermektedir. Bu sürecin özel yönleri arasında, artan öz saygı, artan eğitim istekleri ve okulla özdeşleşmenin artırılması ve kurallar dahilinde hedeflere ulaşma arzusu bulunmaktadır (195).

Spreitzer, sporun karakter oluşturduğunu, öz disiplini ve benlik saygısını geliştirdiğini ve katılımcılara gelişim teorisine uyan takım çalışmasının değerini öğrettiğini öne sürmektedir. Sporcu için antrenman, tutarlı bir uygulamayı, kuralların ve

adil oyunun izlenmesini, bir takımın bir hedefe doğru çalışma sadakatini ve güçlükler en üst düzeye çıkarken olumsuzluğa dayanma azmini göstermektedir (204).

Bir sporcu disiplinli, akıllı, kararlı, yetenekli ve harika bir iş ahlakına sahiptir. Zorluk, spor alanında ifade edilen ve uygulanan bu özelliklerin akademik alana da aktarılmasında yatmaktadır (205).

Spor etkinliklerine katılan öğrencilerin, okulda yer almayanlardan daha olumlu bir bakış açısına sahip olduğu belirlenmiştir. Çalışmada spor faaliyetleri, öğrencilerin çeşitli akranları ve yetişkinlerle etkileşime girmeleri, katılımları ve bağlar kurmaları için normalde okulda karşılaşılabileceklerinden daha fazla seçenek sunmuştur (178). Spor faaliyetlerinde gençliğin teşvik edilmesinin okuldan okula farklı olabileceği düşünüldüğünde, tekrarlanan deneyimler, akran ilişkileri ve çeşitli rakiplerin iyi muhakemeleri nedeniyle spora katılmak, artık toplum yararına gözükmektedir. Aslında spor faaliyetleri, daha büyük bir sahiplenme, aidiyetlik, liderlik ve destek hissini kolaylaştırabilir (171).

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Yöntemsel Yaklaşım

Araştırmanın problem durumunu derinlemesine zengin ve şeffaf bir şekilde sorgulamak için yorumlayıcı nitel bir yöntem uygun görüldü. Araştırma geleneklerindeki pozitivist yaklaşımlardan uzaklaşan değişimler ve eğilimler, nitel araştırmanın gerekliliğinin göreceli olarak kabul görmesini sağlamıştır (206-7). Fiziksel aktivite araştırmacıları, nitel yaklaşımların alternatif yöntemleri ve farklı bir dizi araştırma sorusu kullanarak anlamı ortaya çıkarmak için yapıcı ve yenilikçi çabalar olduğu konusunda hemfikirdir (208-9). Nitel bir araştırma değerler dizisinin kullanılması, birden çok anlamın insan eylemlerini açıklayabileceği ve sosyal davranışı tanımlamak ve yorumlamak için kullanılan dilin genellikle değer yüklü olmasını sağlayabileceği gibi farklı varsayımları da destekler (210-1).

3.2. Araştırma Grubu

Muhtemel katılımcıların araştırma grubuna dâhil edilmesinde kritik durum örnekleme yöntemine göre Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgesinde yer alan ve Büyükşehir statüsünde bulunan illerin (Erzurum, Malatya ve Van) Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı spor salonu olan ortaokul ve liselerin okullarında toplantılar düzenlenerek araştırma; idarecilere, ebeveynlere ve araştırmanın katılımcısı öğrencilere tanıtıldı.

Her ne kadar nitel araştırmalarda evren ve örneklem belirleme teknik ve prosedürleri kritik olmasada nitel araştırmamız için belirlenen çalışma grubunun evrenini, 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılı için belirlenen ortaokul ve liselerde okul spor faaliyetlerine katılan lisanslı 31.500 öğrenci oluşturdu. Araştırmanın bu üç il ve spor salonu olan okullarda gerçekleştirilmesi fikri, Doğu Anadolu Bölgesi'nin belirlenen bu illerinde okul spor faaliyetlerine katılımın yüksek düzeyde olmasına ve spor salonu olan okullarda düzenli antrenman yapılmasına dayanmaktadır.

Araştırmanın katılımcıları, veri çeşitliliği ve zenginliğini arttırmak amacıyla (212), 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı'nda okul spor faaliyetlerine katılmış öğrenciler arasından seçildi Farklı ölçütlerin kullanılması, varyasyonu dikkate alınmaksızın ana

düşünceyi yansıtan bulgular yerine, çok çeşitli ve alternatif görüşlere uyum sağlayarak analiz oluşturmaya yardımcı oldu (213).

Araştırma grubuna katılacak örneklem grubunun tespitinde doygunluk noktası dikkate alındı. Katılımcılardan toplanan veriler birbirini tekrar etmeye başladığı an doygunluk noktası olarak kabul edilip veri toplama süreci sonlandırıldı (213). Bu işlemlerin sonunda nihai araştırma grubu 105 kişiden oluşturulmuştur. Araştırmanın raporlaştırılması sürecinde öğrencilerin isimleri gizli tutularak katıldığı branş ve cinsiyetlerine ilişkin bilgiler kullanıldı.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya başlamadan önce İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma Etik Kurulundan (EK-2) araştırmanın yürütülmesine dair gerekli izinler alındı. Katılımcılara ve velilere çalışma hakkında gerekli bilgilendirme yapıldıktan sonra araştırmaya gönüllü katıldıklarına dair gönüllü olur veli onam formları imzalatıldı.

3.3.1 Yarı Yapılandırılmış Form

Katılımcıların deneyimlerinden hareketle konu hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için üç alan uzmanının görüş birliğiyle oluşturulan ve açık uçlu soruların kullanıldığı görüşme formu (EK-3) düzenlendi. Katılımcıların kendilerini daha iyi ifade etmelerine olanak sağladığı için sorulara verdikleri cevaplar ses kayıt yöntemi kullanılarak kaydedildi (14,214).

Verilerin toplanması sırasında daha rahat bir atmosfer oluşturulması için görüşmeler standart olmasa da tetikleyici olan (215) “Hangi okul spor faaliyeti ile uğraşıyorsun?” sorusuyla başlatıldı. Ardından, katılımcıyı belirli konular veya fikirler üzerinde daha fazla durmaya teşvik etmek için cevaplara bağlı olarak “Bana bunun hakkında daha fazla bilgi verebilir misiniz?” veya “Bu nasıldı?” tarzında takip soruları soruldu (213). Görüşme bittikten sonra kayıt cihazı kapatıldı. Daha sonra katılımcılara görüşmenin ve soruların yanlı olup olmadığı, görüşme sonunda kendilerini nasıl hissettikleri sorularak, psikolojik yönden etkilenip etkilenmedikleri tespit edildi. Katılımcıların ve ebeveylelerinin hiçbiri “bilgilendirme” veya daha fazla ayrıntıya ihtiyaç duymadıklarını ifade etti.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerdeki örüntüleri tanımlamak ve veri setini derinlemesine zengin bir şekilde minimal düzeyde düzenlemek, betimlemek ve rapor etmek için altı aşamalı tematik analiz yöntemi kullanıldı (216): *Birinci aşama (veriye aşına olma)*: Deşifresi yapılan veriler, tekrar tekrar okundu ve ilk fikirler not edildi. *İkinci aşama (başlangıç kodları üretme)*: Tüm veri seti boyunca verinin ilginç özellikleri sistemli bir şekilde kodlandı ve verilerin ilişkili oldukları her bir kodun altında toplandı. *Üçüncü aşama (tema arama)*: Tüm veriler ve kodlarla potansiyel temalar, ilişkili oldukları olası temaların altında toplandı. *Dördüncü aşama (temaları gözden geçirme)*: Temaların kodlanan veri içeriğiyle (1. Düzey) ve tüm veri setiyle (2. Düzey) uyumunun kontrol edilmesi (217-8) ve analizlerin tematik haritasının hazırlanması sağlandı. *Beşinci aşama (temaları tanımlama ve adlandırma)*: Her temanın ayrıntılarının rafine edilmesi için analize devam edildi ve analizin anlattığı hikâyenin ve temaların bütününe açıkça tanımlanması ve adlandırılması işlemi yapıldı. *Altıncı aşama (rapor hazırlama)*: Araştırma verilerinden hareketle yapılacak analizlerin (ve doğal olarak veri içeriklerinin de sunulduğu raporun) hem bireysel temalara hem de toplamda bütün temalara dair açık, anlaşılır, mantıklı, tutarlı, kendini tekrar etmeyen ve ilginç bir “hikâye” sunması amaçlandı. Raporda sadece temalara ilişkin yeterince kanıt, yani temanın geçerliliğini kanıtlayacak ve ortaya konulmak istenen asıl noktayı destekleyebilecek çarpıcı örnekler ya da alıntılar sunmaktan daha fazlası yapılmaya çalışıldı. Raporda kullanılan alıntı ya da örneklerin, veriyle ilgili anlatılmak istenen hikâyenin okurun gözünde net olarak canlanmasını sağlayacak bir şekilde analitik sunumun içerisine yedirilmesi sağlandı. Dahası bu analitik sunumun, verinin betimlenmesinin ötesine geçerek araştırma probleminde dair bir delil sunması beklendi.

Analiz sürecinde somut, çarpıcı ve inandırıcı örnekler ile doğrudan alıntılar seçildi. Kodlanan veri parçacıkları son kez analiz edildi. Analiz sonuçları, araştırma sorusu ve alanyazınla tekrar ilişkilendirilerek sonuçlar akademik bir dille raporlaştırıldı.

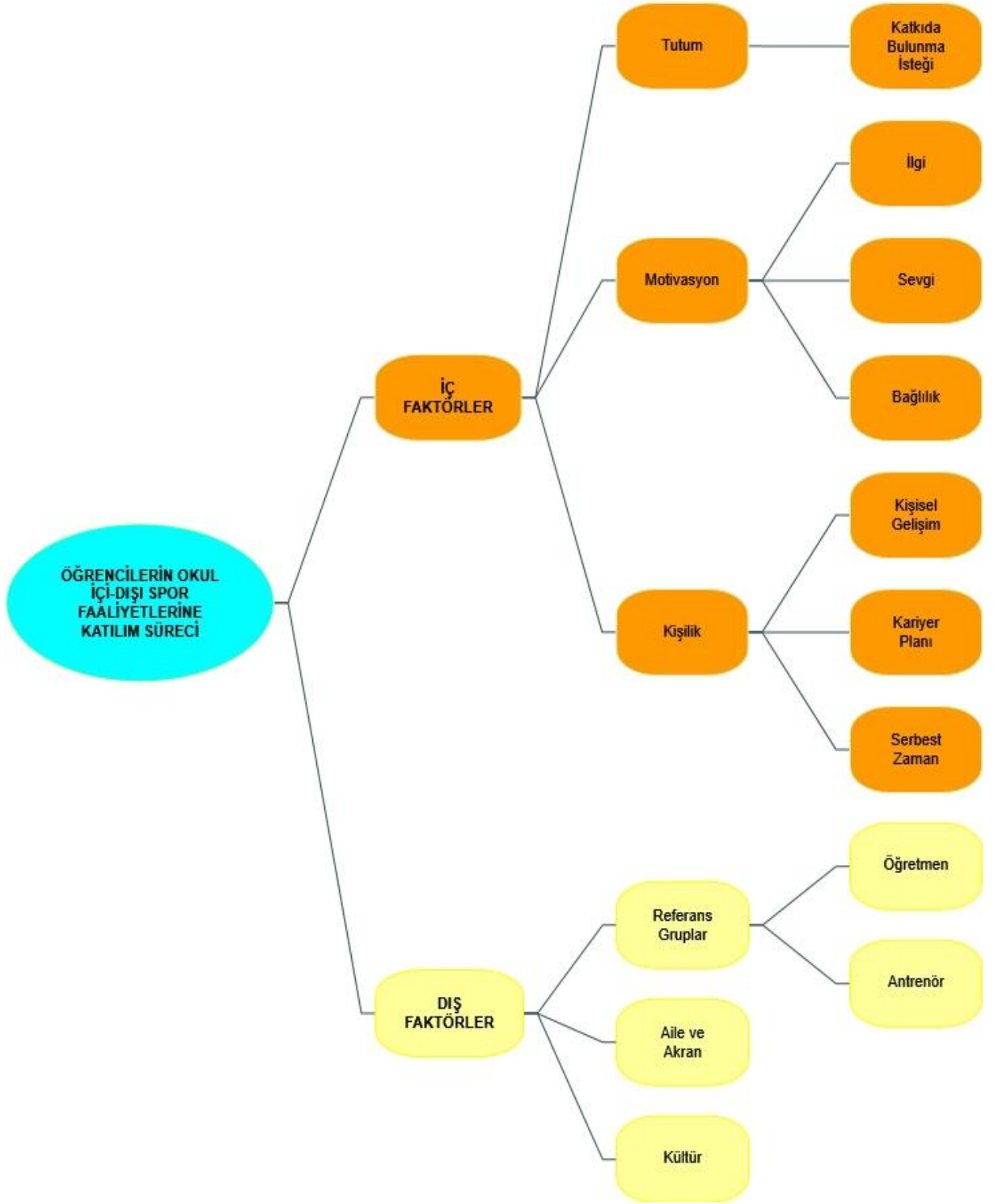
Tematik analizde verilerdeki temalar veya örüntüler (216) tümevarımsal ya da tümdengelimsel (219-0) olarak iki şekilde tespit edilebilir. Araştırma verilerinin kuramsal yaklaşımlara dayandırılan kısmının analizi için Tümdengelimsel Tematik Analiz Kuramı; şaşırtıcı, bilinmeyen, kurama dayandırılmamış verileri keşfetmek için veya için de, Tümevarımsal Tematik Analiz Yöntemi benimsendi. Verilerin analiz

sürecinde Nvivo nitel veri analiz programı kullanıldı. Temalar için kodlamalar arası güvenilirlik katsayısı (Cohen's kappa katsayısı) .84 olarak hesaplandı.

4. BULGULAR

Bu bölümde ortaokul ve lise öğrencilerinin okul içi ve dışı spor faaliyetlerine katılımlarına yönelik karar verme süreçleriyle ilgili bulgulara, yorumlamalara ve açıklamalara yer verildi. Öğrencilerin bu faaliyetlere katılma nedenleri önceden belirlenen iç ve dış faktörler bağlamında değerlendirildi. İç faktörler, öğrencilerin spora katılımlarına yönelik karar verme süreçlerinde kendilerinin anahtar rol üstlenmesiyle ilişkili iken; dış faktörler ise öğrencilerin spora katılımlarına yönelik karar verme süreçlerinde çevrelerinin anahtar rol üstlenmesiyle ilişkilidir (13). Araştırmada elde edilen verilerden hareketle yapılan tematik analizler sonucunda öğrencilerin okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerine katılım süreciyle ilgili temalar Şekil 4.1’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Şekil 4.1. Öğrencilerin Okul İçi ve Okul Dışı Spor Faaliyetlerine Katılım Süreci

4.1. Öğrencilerin Okul İçi ve Dışı Spor Faaliyetlerine Katılma Nedenleri: İç Faktörler

Öğrencilerin ses kayıt dökümleri üzerinde yapılan analizler sonucunda, iç faktörler kategorisi altında Tutum, Motivasyon ve Kişilik adı altında üç ana tema ortaya çıktı. (Şekil 4.1): Bu temalardan, Tutum Teması, Katkıda Bulunma İsteği Alt Temasını, Motivasyon; İlgi, Sevgi ve Bağlılık Alt Temalarını son olarak Kişilik Teması, Kişisel Gelişim, Kariyer Planı ve Serbest Zaman Alt Temalarını ortaya çıkarttı. Aşağıda bu temalara ait analizler alt temalarıyla birlikte sunuldu.

4.1.1. Tutum

Ses kayıt dökümleri üzerinde yapılan deşifreler sonucunda öğrencilerin spora katılım davranışlarında ve karar verme süreçlerinde tutum ve ilgilerinin önemli olduğu anlaşıldı. Ayrıca, öğrencilerin okul spor faaliyetlerine katılım nedenlerine yönelik keşif sürecinde öğrencilerin tutumlarının etkili olduğu, ortaya çıktı. Öğrencilerin; okullarına, takımlarına ve takım arkadaşlarına katkıda bulunma isteklerinin, okul spor faaliyetlerine katılma eğilimleriyle ilişkili olduğu tespit edildi. Bu ilişki, ortaya çıkan katkıda bulunma isteği alt temasıyla kavramsallaştırıldı. Öğrencilerin okul spor faaliyetlerine katılımlarında etkili olan tutumlarına yönelik iç görüşlerine aşağıda yer verildi:

Okulu temsil etmek ve katkıda bulunmak için... (Atletizm, Kız)

Bu okulun bana ihtiyacı olduğu için... (Basketbol, Kız)

Okul takımına katkıda bulunmak istediğim için... (Futbol, Erkek)

Bilgi ve tecrübemi arttırabileceğim bir takım ortamı. Bir insanı kendime benzeterek, kendime benzeterekten kastım doğru olan bilgi ve tecrübelerimi takımıma ve arkadaşlarıma katmak, takımına katkıda bulunmak için bu takımda görev alıyorum. (Basketbol, Kız)

Özellikle lise öğrencilerinin, okul içi ve dışı kurslar aracılığıyla aldıkları temel spor eğitiminden edindikleri bilgi ve becerileri, doğrudan takımına katkı sağlama ve birlikte oynadığı takım arkadaşlarına, edindiği bu eğitimleri aktararak katkıda bulunma isteği, farklı bir bulgu olarak ön plana çıktı.

Takımına bir şeyler katabilirim ne mutlu bana. Hedefim büyük. İlerleyen süreçlerde başarılı bir sporcu olmak istiyorum ve burada gördüğüm atmosfer, bana bayağı bir şeyler kattı, heyecan verdi. Ben de takımına ve

takım arkadaşlarıma bir motivasyon desteği vermek, edindiğim bilgileri paylaşmak ve onlara bir şeyler katmak isterim. (Futbol, Erkek)

4.1.2. Motivasyon

Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerine katılma nedenlerinde motivasyon düzeylerinin etkili olduğu görüldü. Motivasyon teması kapsamında öğrencilerin katıldıkları okul içi ve dışı spor faaliyetlerine yönelik ilgilerinin, sevgilerinin ve sonuç olarak da spor faaliyetlerine yönelik bağlılıklarının bu faaliyetlere katılımlarını olumlu yönde etkileyen motive edici unsurlar olduğu ses kayıt dökümlerinde yapılan deşifreler sonucunda ortaya çıktı. Aşağıda öğrencilerin spora katılım süreçlerinde etkili olan motivasyon temasını işaret eden ifadeler not edildi:

Masa Tenisi sporunu seviyorum ve yarışmalara katılıyorum. (Masa Tenisi, Erkek)

Okulumu Futbol branşında temsil etmek için ve kendimi iyi hissettiğim için katılım sağlıyorum. (Futbol, Erkek)

Sevdiğim bir spor branşı olduğu, ilgi çektiği ve zevk aldığım için... (Voleybol, Kız)

Futbol oynamayı seviyorum ve bundan zevk aldığım için... (Futbol, Erkek)

Ben eskiden oryantring takımındaydım. Bu branşa devam etmek için katıldım. (Oryantring, Erkek)

Hentbol oynamayı çok seviyorum. (Hentbol, Kız)

Var olan yeteneklerim olduğunu düşünüyorum ve bu yeteneklerimi geliştirmek için okulumun voleybol takımında görev alıyorum. Yeteneklerim geliştikçe motivasyonum daha da yükseliyor... (Voleybol, Erkek)

Futbolu çok sevdiğim için bunu en azından bir amatör kulüpte resmileştirmek için... (Futbol, Erkek)

Katılımcı görüşlerinde genel olarak öğrencilerin spora katılımında motivasyonla ilişkili birkaç faktör olduğu anlaşıldı. Bunlar: eğlence (spora katılımdan alınan zevk güdüsü), form (fiziksel ve sağlık açısından kendini iyi hissetme güdüsü), yeteneğin geliştirilmesi (yeni yetenekler keşfetme veya eski yetenekleri artırma güdüsü), başarı

(yapılan işlerde elde edilen başarıma güdüsü), statü (tanınma ve ödül kazanma güdüsü), takımla beraber olma (bir takıma aitlik hissi ve takım ile beraber hareket etme ve takım atmosferinden zevk alma güdüsü) ve arkadaşlık (arkadaşlarla birlikte olma güdüsü), gibi özellikler spora katılım sürecinde motivasyon ile ilişkili faktörler olarak bu temanın önemini ortaya koymuştur.

Okulumu Masa Tenisi branşında başarı ile temsil ediyorum ve okuldaki herkes bundan dolayı beni tanıyor. Öğretmenlerim, okul takımındaki başarımdan dolayı derslerde beni örnek gösteriyor. Bu sebepler, beni spora daha da yönlendiriyor; spor yapmamı motive ediyor. (Masa Tenisi, Erkek)

Okulumun Basketbol takımında oynuyorum. Antrenmanlara katılarak kendimi daha sağlıklı hissediyorum ve fiziksel görünüşüme katkı sağladığından dolayı ilerleyen yıllarda da okul takımında oynamak istiyorum. (Basketbol, Kız)

Okulun voleybol takımında oynayan öğrencilerin spora başlama nedenleri ve beklentileriyle ilgili söylemlerinde, voleybolu tercih etmelerinin asıl nedenlerinden birinin spor alanında daha başarılı olabilecekleri düşüncesi olduğu, diğerinin ise gelecekteki kariyer tercihi olduğu tespit edildi.

Okul takımında oynadığım oyunla dikkat çekip bir kulübe transfer olmak istiyorum. Bu takımlarda da para kazanarak mesleğimi sporcu olarak devam ettirmek istiyorum. (Voleybol, Erkek)

4.1.3. Kişilik

Kişiliğin, ortaokul ve lise öğrencilerinin spora katılma nedenleri arasında önemli bir iç faktör olduğu yapılan analizler sonucu ortaya çıktı. Spor faaliyetlerine katılan öğrenciler, gelecekte kariyer planları çerçevesinde bu faaliyetlere katılarak serbest zamanlarını değerlendirmek, kötü alışkanlıklardan uzak durmak için serbest zamanlarını spor faaliyetleriyle değerlendirerek eğlenmek, eğlenirken öğrenmeyi de tercih etmektedirler.

Öğrencilerin spora katılım sürecinde deneyimlerinden edindikleri sonuçlara göre kişisel gelişimleri, kariyer planı süreçleri ve serbest zamanı değerlendirme tercihleri

kişisel gelişim teması dâhilinde ortaya çıktı. Öğrencilerin spora katılım nedenlerinde etkili olan kişilik teması kapsamındaki düşüncelerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

Kendimi geliştirmek ve meslek sahibi olmak için... (Masa Tenisi, Kız)

Eğleniyorum, daha iyi zaman geçiriyorum, bu yüzden... (Oryantiring, Erkek)

Kendimi savunmak için... (Taekwondo, Kız)

Yeteneğimin farkında olduğum için kendimi daha da geliştireceğimi düşünüyorum. (Futbol, Erkek)

Sağlıklı bir birey olarak gelişimimi sağlamak ve kendimi geleceğe hazırlamak için... (Erkek, Yüzme)

Öğrencilerin spora katılım sürecinde faaliyet gösterdikleri branşlarda kariyer planı yapmak, kişisel gelişimlerine katkı sağlamak gibi özellikler, kişilik temasının önemini vurguladı.

Kariyerime yön vermek ve kendimi bu alanda geliştirmek için... (Futsal, Erkek)

Serbest zamanlarımı değerlendiriyorum ve kişisel özelliklerimin gelişimine katkı sağlıyorum. (Voleybol, Kız)

Birçok neden var... Boş zamanlarımda okul takımının antrenmanlarına katılarak eğleniyorum. Eğlenirken de bir şeyler öğreniyorum; arkadaşlık, mücadele etmek, takım olmak, arkadaşlarımla birlikte hareket etmek, sorumluluk almak gibi özelliklerimin gelişimine katkı sağladığı için... (Hentbol, Kız)

Milli sporcu olmak istiyorum. (Atletizm, Kız)

Kişilik temasının öğrencilerin okul içi spor faaliyetleri dışında, okul dışı spor faaliyetlerine katılım süreçlerinde de etkili olduğu anlaşıldı.

Hedefim olduğu için atletizm kulübüne gidiyorum. (Atletizm, Kız)

Voleybol kulüp takımında başarılı olduğumu düşünüyorum. Kulüp takımında başarılar elde ederek ilerleyen süreçlerde bu mesleği tercih etmek istiyorum. Bu meslekte önemli başarılar ile maddi kazançlar elde etmek istiyorum. (Voleybol, Erkek)

4.2. Öğrencilerin Okul İçi ve Dışı Spor Faaliyetlerine Katılma Nedenleri:

Dış Faktörler

Öğrencilerin spor ortamlarındaki etkileşimle olumlu davranışlar kazandığı kabul edilse de aile, eğitim, arkadaş grupları ve diğer çevre / dış etkenlerin spor deneyimini etkilediği dikkate alınmaktadır. Öğrencilerin ses kayıt dökümlerinde yapılan analizler, dış faktörler kategorisi altında üç ana temayı ortaya çıkarttı.

Dış faktörler de iç faktörlerde olduğu gibi önceden belirlenmiş referans gruplar, aile ve akran, ve kültür olmak üzere üç ana temayı içermektedir (Şekil 4.1). Referans gruplar teması, spor öğretmeni ve antrenör alt temalarını ortaya çıkartırken, Aile ve Akran ile Kültür temaları herhangi bir alt tema ile kavramsallaştırılmadı. Bu temalarla ilgili ayrıntılı analizler aşağıda sunuldu.

4.2.1. Referans Gruplar

Araştırmamıza katılan ortaokul ve lise öğrencilerinin, spora katılım nedenlerinde etkili olan dış faktörler arasında referans gruplar temasının etkili olduğu ortaya çıktı. Ayrıca, öğrencilerin okul spor faaliyetlerine katılmalarında, beden eğitimi ve spor öğretmeni ile antrenörün önemli ve aktif bir rolü olduğu analizler sonucunda ortaya çıkartıldı. Spora katılım nedenlerinde etkili olan referans gruplar teması kapsamındaki düşüncelerinden bazılarını aşağıda yer verildi:

İyi bir kaleci olduğum için hocalarım beni takımda görmek istediler.

(Futbol, Erkek)

Öğretmenimin yönlendirmesiyle okul takımına katıldım. (Hentbol, Erkek)

Sevdiğim arkadaşlarımla aynı ortamda bulunabilmek için... (Voleybol, Kız)

Sporcu eksikliğinden dolayı hocam beni yönlendirdi. Bu nedenle okul spor faaliyetlerine katıldım. (Futbol, Erkek)

Katılımcı görüşlerinin analizleri sonucunda orta öğretim ve lise öğrencilerinin spora katılımında ailesel etkilerden daha çok, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeninin yönlendirmesi, öğrencilerin spora katılımında daha fazla önem arz etmektedir. Bu görüşler, dış faktörler bağlamında referans gruplar temasının önemini ortaya koydu.

Ailem, derslerime olumsuz etki edeceği düşüncesiyle okul takımına katılmamamı istedi fakat beden eğitimi öğretmenim babamla görüşerek

Okul takımına katılabilmem için ailemi ikna etti. Okul takımına katılmama sağlayan öğretmenime teşekkür ederim. Takımına destek verdiğim için mutluyum. (Yüzme, Kız)

Öğretmenimin desteği ile katıldım. Ailem, spor faaliyetlerine katılmama istemedi. (Voleybol, Erkek)

Öğrencilerin spor faaliyetlerine katılma nedenlerine ilişkin katılımcı görüşü analizlerinde akran gruplarının ve öğrencilerin spora katılımda olumlu etkiler oluşturduğu görüldü.

Okul takımına katılmayı düşünmüyordum. Arkadaşlarım katılacağı için beni de ikna ettiler ve okul takımına katıldım. Bir sonraki sene de katılmayı istiyorum. (Basketbol, Kız)

Sınıf arkadaşlarım ile vakit geçirmek için katıldım. Babam, katılmama izin vermedi fakat arkadaşlarım katıldığı için benim de katılmama izin verdiler. (Oryantiring, Erkek)

Öğrenci görüşleri incelendiğinde spor branşına katılım özelinde öğrencileri spora yönlendiren kişilerin referans gruplar teması altında yer alan öğretmen ve antrenörler olduğu belirlendi.

Atletizm branşında ilk defa faaliyet gösterdim. Hikmet hocam beni bu branş ile tanıştırdı. (Atletizm, Kız)

Beden eğitimi öğretmenimin aracılığıyla ilk defa spor faaliyetlerine katıldım. (Futbol, Erkek)

Katılımcı görüşlerinde öğrencilerin okul dışı spor faaliyetlerine katılım süreçlerinde referans grupların (Öğretmen, Antrenör) etkili olduğu da farklı bir bulgu niteliğinde belirtildi.

Öğretmenimin yönlendirmesiyle Çaldıran Gençlik ve Spor Kulübü takımında oynuyorum. Başlarda çok hoşuma gitmese de yaptıkça hoşlanmaya başladım. Bu yüzden halen koşmaya devam ediyorum. (Atletizm (Kros), Kız)

Okul takımını çalıştıran hocam, aynı zamanda Yeni Malatyaspor U-15 takımını çalıştırıyor. Hocamın yönlendirmesi ile bu kulüpte futbol oynuyorum. (Futbol, Erkek)

Okulla birlikte ilçede ve ilde derece aldıktan sonra kulüp antrenörleri beni kulübe çağırdı. Çalışırsam daha başarılı olacağımı söylediler. Ben de sevdiğim için kulüp takımına gitme kararı aldım. (Atletizm, Erkek)

4.2.2. Aile ve Akran

Öğrencilerin okul spor faaliyetlerine katılmalarında aile ve akran gruplarının doğrudan etkisinin olduğu tespit edildi. Araştırmamıza katılan ortaokul ve lise öğrencilerinin okul spor faaliyetlerine katılmalarında doğrudan etkisi olan faktörleri belirlemek üzere bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

İstediğim spor branşına ailem izin vermedi ama okul takımına katıldım. (Masa Tenisi, Kız)

Ailemin destekleriyle yaptığım spor branşı lisansını aldım. (Yüzme, Kız)

Ailemin destek vermesi ile bu branşa yöneldim. (Kayak, Kız)

Sınıf arkadaşlarımdan etkilenerek bu branşa yöneldim. (Badminton, Erkek)

Bu spora, yakın arkadaşlarımla vasıtasıyla başladım. Arkadaşlarımla birlikte başladığım bu sporu zamanla sevmeye başladım. Başarılı olduktan sonra da bu spordan kopamadım. (Atletizm, Kız)

Annemin herhangi bir spor branşıyla ilgilenmemi istediği için... (Voleybol, Erkek)

Katılımcı görüşlerinde sporla uğraşan veya spora ilgi duyan ailelerin, çocuklarını da spor yapmaya teşvik ettikleri ve ebeveynde algılanan sosyal desteğin, gençlerin fiziksel aktiviteye katılımını direkt olarak olumlu yönde etkilediği analiz sonuçlarında belirlendi.

Babam, yüzme sporu ile ilgilendiği için benim de spor faaliyetlerine katılmamı istedi. (Yüzme, Erkek)

Ailem sporu seviyor ve sürekli spor yapıyor. Ben de ailemi örnek alıp katıldım. (Futsal, Erkek)

Abim futbol oynuyor. Futbol takımına katılmam için beni yönlendirdi. (Futbol, Erkek)

Babamın yönlendirmesi ile ilk defa basketbol faaliyetine katıldım.
(Basketbol, Erkek)

Daha önce hiç spor yapmıyordum. Arkadaşım beni atletizm okul takımına götürdü. Sporla burada tanıştım ve mutluyum. (Atletizm, Kız)

Öğrencilerin okul dışı spor faaliyetlerine katılım süreçlerinde aile ve akran gruplarının olumlu yönde etkisi olmasının yanında olumsuz yönde etkilerinin olduğu da farklı bir bulgu niteliğinde belirtildi.

Arkadaşlarım voleybol kulübünde oynuyor. Beni de kulübe götürdüler ve şu anda lisanslı sporcu olarak faaliyet gösteriyorum. (Basketbol, Erkek)

Babamın diğer derslerime çalışmama vakit kalmayacağını söylemesinden dolayı kulüp takımında oynayamıyorum. (Voleybol, Kız)

Ailem kulüp takımına gitmeme izin vermediği için katılamadım. (Basketbol, Erkek)

Ailem sadece okul takımına katılmamı istedi. Kulübe gitmemi istemedi.
(Atletizm, Kız)

4.2.3. Kültür

Yapılan analizler sonucunda, öğrencilerin okul spor faaliyetlerine katılmalarında kültürün kilit bir unsur olduğu fikri desteklendi. Bununla birlikte öğrencilerin okul spor faaliyetlerine katılmalarında belirleyici faktörleri, kültürel unsurlar çerçevesinde ortaya koyabilmek üzere bazı öğrenci görüşlerine aşağıda yer verildi:

İlgilendiğim spor branşına yönelik okulumuzda geçmişten gelen bir spor kültürü olduğu için... (Voleybol, Kız)

Ailemizde babam ve amcamın bir gelenek haline gelen cimnastik sporundan etkilendim. Dolayısıyla ben de cimnastik sporuyla uğraşıyorum.
(Cimnastik, Erkek)

Futbolu, okulumuzda ve mahallemizde herkes tarafından yoğun ilgi gösterilen bir branş olmasından dolayı bu spor dalını okulumuzda da devam ettirmek istedim. (Futbol, Erkek)

Katılımcı görüşlerindeki ebeveyn beklentisi ve ebeveynlerin spor geçmişleri, spora katılım güdüsü ile ilgili olarak kültür teması özelinde şekillendi. Aynı zamanda

kültürel unsurların yanında yetenek gelişimi, fit görünmek, yeni hareketler öğrenmek, mücadele etmek ve eğlenmenin, spora katılım sürecinde göz önünde bulundurulmuş en önemli nedenler olduğu tespit edildi.

Ailemde dedemden babama ve ondan abime kadar süregelen futbol sevgisi var. Bende küçüklüğümde beri bir takımında futbol oynama hayali vardı. Futbol oynayarak güzel görünüme sahip olmak, kendimi geliştirmek ve eğlenmek istiyordum. Bu sebeplerden dolayı okul takımına katıldım. (Futbol, Erkek)

Köyümüzde her yıl düzenli olarak geleneksel yağlı güreş müsabakaları gerçekleştiriliyor. Ailemde de bu oyunlara katılan büyüklerim vardı. Ben de onlardan etkilenip okul takımına katıldım. (Güreş, Erkek)

Ailemle sürekli izlediğim ve tarihimizi konu alan Diriliş Ertuğrul ve Bir Zamanlar Osmanlı dizilerinde ok ve okçuluğa yönelik sahnelerden etkilendim. Bu branşın kültürümüzde önemli bir yere sahip olduğunu öğrendim. Bu yüzden beden eğitimi öğretmenimle iletişime geçip okçuluk takımına katıldım. Bu kültürü devam ettirdiğim için mutluyum. (Okçuluk, Erkek)

5. TARTIŞMA

Bu bölümde ortaokul ve lise öğrencilerinin okul içi ve dışı spor faaliyetlerine katılımlarına yönelik karar verme süreçleriyle ilgili elde edilen bulgulardaki temalara yönelik tartışmalara bu bölümde değinildi.

Tutum, Motivasyon ve Kişilik ana temaları iç faktörler kategorisi altında tartışılmış olup Referans Gruplar, Aile ve Akran, Kültür ana temaları ise dış faktörler bağlamında tartışılmıştır.

5.1. İç Faktörler

Yapılan analizler sonucunda iç faktörler kategorisi altında üç ana tema ortaya çıktı: Tutum, motivasyon ve kişilik.

5.1.1. Tutum

Çalışmanın nitel analiz sürecinde, öğrencilerin okul içi ve dışı spor faaliyetlerine katılım nedenleri incelendiğinde öğrencilerin tutumlarının etkili olduğu ortaya çıkmıştır. İlk olarak araştırmacıların, bireyin spora katılmayı ve devam etmeyi seçmesindeki belirli nedenlerine odaklanmak yerine, grup süreci ve spora katılım hakkındaki genel tutumlara odaklandığını açıklığa kavuşturmak önemlidir. Genç bir sporcunun spor yapma veya spor yapmayı sürdürme kararını etkileyebilecek faktörler arasında akranların, ebeveynlerin ve antrenörlerin tutumları ve algılama destekleri sayılabilir. Başkalarının gösterdiği ilgi ve sağladıkları geri bildirim türleri, sporcunun kendisi hakkındaki tutumu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (55). Leff ve Hoyle, destek hisseden bireylerin spordan zevk aldıklarını ve sporda yetkin hissettiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu bulgu, genç sporcuya karşı sergilenen davranış ve tutumlarının, onu motive etmede büyük bir fark yaratabileceğini düşündürmektedir. (132).

Birçok çalışma öğrencilerin özellikle ilkokulda Beden Eğitimi hakkında olumlu bir tutum içinde olduklarını göstermektedir (221-2). Coe, 11 ve 12 yaşındaki çocukların yüzde 95'inin okuldaki Beden Eğitimi derslerinden hoşlandığını tespit etmiştir (223). Ballin ve Johnson'a göre Beden Eğitimi'nin popüler bir konu olmasının birkaç nedeni vardır (224). Beden Eğitimi'ne karşı olumsuz tutumlar genellikle, örneğin takım oyunları diğer aktivitelere göre daha baskın olduğunda veya çok az çeşitlilik sunan programlar olduğunda ortaya çıkmaktadır. Beden Eğitimi dersleri, çocuklara ve

gençlere akademik disiplinlerde sunulanlardan daha farklı deneyimler sunar. Beden Eğitimi dersleri genellikle sınıf dışında farklı (dinlence) bir bağlamda tutulur ve fiziksel deneyim ve becerilere hakim olmak, gençlerin başarı duygusuna katkıda bulunabilir (225). McKenzie, Beden Eğitimi'nin öğrencilere eğlenceli fiziksel aktivite yapma, formda olma ve motor becerilerini geliştirme fırsatları sunduğunu keşfetti (226).

Webb, çocukların yaşı ilerledikçe ve çocuk oyunularından rekabetçi organize oyunlara geçtikçe tutumların değiştiğini keşfetti. Daha büyük çocuklar ve gençlerle beceri ve kazanmanın önemi arttı; adalet değeri, tersine azaldı. Cinsiyet göz önüne alındığında oyuna karşı tutumlarda daha büyük farklılıklar olduğu ortaya çıktı (227). Maloney ve Petrie, fiziksel aktiviteye yönelik tutumlarda önemli cinsiyet farklılıkları bulmuştur. Çalışma gruplarında kızların "adalet" duygusunu erkeklerden daha ön plana çıkardığı görüldü. Öte yandan erkek çocuklar, rakibini yenme duygusunu kızlara kıyasla daha önemli olarak derecelendirmiştir (228). Motivasyon ve spor katılımına yönelik tutumlar, spor katılımcılarının farklı seviyelerde ve çeşitli ortamlarda spora ve fiziksel aktivitelere yönelik kişisel anlamlar arasında belirgin farklılıklar olduğu görülmektedir (229).

Biddle ve Mutrie, Beden Eğitimi'ne katılımı farklı tutumları yansıtan cinsiyet farklılıklarını bildiren çeşitli çalışmaları belgelemiştir. Erkeklerin fiziksel aktivitelere karşı kız çocuklarından daha olumlu tutumları bulunmaktadır (230). Çocukluk ve ergenlik döneminde Beden Eğitimi deneyimleri, öğrencilere fiziksel olarak aktif olmalarını ve takdir etmelerini sağlayacak fırsatlar sunarak okul dışındaki fiziksel aktivitelere katılımı etkileyebilir (231). Bu, fiziksel aktiviteye karşı daha olumlu bir tutumla sonuçlanabilir ve genel olarak daha aktif olma isteğini artırabilir. Böylelikle Beden Eğitimi dersi, öğrencilerin serbest zamanlarda organize olarak gençlik ve spor faaliyetlerine katılmasını teşvik edebilir. Birçok çalışma, okulda geliştirilmiş Beden Eğitimi ile okul dışındaki fiziksel aktiviteye katılım arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir (226,232). Bununla birlikte okul dışında organize edilmiş gençlik ve spor faaliyetlerine katılımın, öğrencilerin Beden Eğitimi dersi ve faaliyetlerine katılım tutumlarını artırabileceği de mümkündür. Çünkü öğrencilerin organize sporlara katılarak egzersiz becerileri ve psikolojik güven kazanmaları muhtemeldir (233).

5.1.2. Motivasyon

Motivasyon, bir veya birkaç faktör kombinasyonundan kaynaklanan insan aktivitesinin bir belirleyicisidir. Psikologlar, insanların neden belirli faaliyetlerde buldukları, davranış yoğunluğu, kaynağı ve önemi ile davranışın yönünü merak etmektedirler. Motivasyon teorisyenleri, davranışı ölçer yorumlar ve nedensel faktörler hakkında açıklamalar yapar (145).

Başarı, motivasyon teorisinin temel bir varsayımı, bir göreve yönelik motivasyonun bireyin bir göreve uygulanması, devam etmesi ve bu çabaya uygulanan çaba miktarıyla belirlenebilmesidir (234). Bu tanımla ilgili olarak başarıya yaklaşıma çok motive olmuş bireyler, seçilen bir görevin başarıyla tamamlanması için büyük çaba ve zaman harcama eğilimindedirler (235).

Spor katılımıyla ilişkili altta yatan psikolojik süreçte motivasyonun rolü, araştırma modeline iki şekilde dahil edilmiştir. İlk olarak, “Planlanmış Davranış Teorisi” modelindeki belirleyicilerin ve niyet ölçümlerinin, motivasyon gücünün bir göstergesi olduğuna inanılmaktadır (236). Yani bu yapılar, bu açıdan bir motivasyon ölçüsü sağlar. Aslında genel model bunu yansıtır; çünkü “Planlanmış Davranış Teorisi” modelinin yukarıda belirtilen kısmı, kısıtlama müzakere sürecinin motivasyonel bileşeni olarak hareket eder.

Vlachopoulos ve diğerleri, düzenli spor katılımcılarının hem içsel hem dışsal olarak motive edilebileceğine dair kanıt sunmuşlardır (237). Bu nedenle dışsal motivasyonun çok boyutlu kavramsallaştırılması dahil olmak üzere motivasyon türünün ölçülmesi de (238), spor katılımını içeren gelecekteki çalışmalara dahil edilmelidir. Bu, Davey ve ark.ları tarafından desteklenen bir süreç olan bireyleri kümelemek için “Öz-Belirleme Teorisi” güdümlü motivasyon profilleri oluşturarak gerçekleştirilebilir (239). Dolayısıyla mevcut araştırmada motivasyonun kavramsallaştırılmasının ikinci yolu, “Öz-Belirleme Teorisi” güdümlü motivasyon profillerinin oluşturulduğu motivasyon türüdür. Spor katılımcılarının çok boyutlu, altta yatan motivasyonunu anlamak, spor pazarlamacıları için hayati öneme sahiptir (240), ancak başka bir psikolojik süreç kısıtlamasının da dikkate alınması gerekir (145).

“Davranış Teorisi” ve “Planlı Davranış Teorisi” teorilerine dayalı tutum temelli kuramlar büyük ilgi görmüştür ve araştırmacılar tarafından egzersiz davranışını açıklamak için sıklıkla kullanılmaktadır (241-2). Gerekçeli eylem teorisine göre

Fishbein ve Ajzen, egzersiz davranışının kişinin niyetleri tarafından belirlendiğini; niyetlerin kişinin egzersiz davranışına ve sosyal normların etkisine göre belirleneceğini vurgulamaktadır. Fishbein ve Ajzen tutumu, kişinin "davranışlarını gerçekleştirmenin sonuçlarına ve bu değerlendirmelerin kişisel yorumuna ilişkin inançların bir işlevi olan" duyguları olarak değerlendirmişlerdir (241). Bu, vücut sağlığını geliştirmek gibi egzersizlerin kendileri için önemli olduğunu düşündüklerinde egzersiz yapma olasılıklarının daha yüksek olduğu ve buna çok değer verdikleri anlamına gelir. Niyetlerin bir başka belirleyicisi olan sosyal normlar, insanları belirli bir şekilde davranmaya zorlayan sosyal baskılardır (243).

Önceki araştırmacıların bulduğu motivasyon kaynakları şöyleydi: eğlence, beceri geliştirme, heyecan ve kişisel zorluk, başarı ve statü, uygunluk, enerji veya gerginlik, serbest bırakma ve arkadaşlık. Araştırmacılar ayrıca daha az deneyimli sporcuların beceri gelişimini daha deneyimli sporculardan daha önemli değerlendirdiğini bulmuşlardır (115). 1987'de gençlik motivasyonu ile ilgili daha önceki bir çalışma, bir dizi spora katılan Avustralyalı gençlerin katılım motivasyonlarını incelemek için yapılmıştır (244).

Gençlik sporuyla ilgili psikolojik yönler üzerine çok sayıda araştırma yapılmış ve çocukların spora neden katıldıklarını bulmaya odaklanmıştır. Brusted ve arkadaşlarının incelemesine göre sosyal, psikolojik ve gelişimsel faktörlerin çocukların spora katılmaktan ne kadar keyfaldıklarını etkilediği konusunda bir fikir birliği vardır. Ayrıca duygusal çıktılar ve başkalarının görüşleri gibi motivasyon faktörleri, (ebeveynler, akranlar ve koçlar) çocukların neden sporda yer aldığını etkileyebilirler (31). Harter'a göre olumlu duygusal sonuçlar, birinin katılım motivasyonunu koruyacağını öngörmektedir (28).

Weiss ve Petlichkoff, gençlik döneminde spora katılımın ana nedenlerinin yeterlilik, sosyal bağlılık, zindelik, eğlence ve kendini göstermek olduğunu bulmuşlardır. Gerçekten de 9 ila 15 yaş arası çocukların çoğu spora eğlenmeye dayalı olarak katılmaya motive olmuş gibi görünmektedir (245). Duda ve Nicholls motivasyon modeli, bireylerin yetkin olduklarını göstermek istediklerini ve bunu nasıl yapmayı seçtiklerinin çevrenin taleplerine ve ayrıca kişisel yatkınlığa göre değişeceğini savunmaktadır (30).

5.1.3. Kişilik

Başarı motivasyon teorisi; kişisel hedeflerin, bir faaliyetin anlamını ve bireyin başarı deneyimlerine eleştirilerini etkileyen bir düzenleme ilkesi olarak hizmet ettiğini varsayar (51). Başarı bağlamında ve bağlamın kendileri için anlamı içinde yetkinliklerinin değerlendirilmesi yoluyla insanlar motive olur veya motivasyonları düşer. Birey, herhangi bir başarı bağlamında kişisel hedefler geliştirir ve bu kişisel hedefler, başarıya ulaşmak için anlam verir ve eylemi gerçekleştirecek enerjiyi sağlar. Bu teori, başarı için çabalamaya, kişisel veya sosyal olarak değer verilen hedeflere ulaşmak için çaba gösterildiğini belirtmektedir. Görev odaklı bireyler, herhangi bir faaliyette ustalaşmayı öğrenmek ve kişisel gelişime odaklanmak isteyen kişilerdir. Oysa ego odaklı bireyler, diğerlerinden daha iyi olduklarını kanıtlamak için faaliyete katılırlar (47).

Birçok araştırmacı ve uzman, bireysel hedef belirlemeyi önermektedir. Bireysel hedef belirleme, bireyin odağını ve yönünü yapılandırmanın ve düzenlemenin bir yoludur. Kendini belirleme teorisine (84) göre bireyler, temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için spor gibi çeşitli yaşam alanlarına katılırlar. İnsanlar bu ihtiyaçları spor veya boş zaman etkinlikleri yoluyla karşıladıkça faaliyete kişisel bağlılık geliştirirler ve bu da kendilerini belirlemeye katkıda bulunur.

Mikolajczak, çalışmasında okullar arası sporlar müsabakasına katılan kadınların kazanımlarına ilişkin önceki araştırma bulgularının desteklendiğini ve lise sporlarına katılımını etkileyen faktörleri ve benlik kavramı, öz güven öz değer, kişilik, hedef belirleme, öz disiplin, özerklik, öz motivasyon ve kendine ait olmak gibi kişisel faktörlerin spora katılımı makul bir şekilde geliştirdiğini açıklayan kavramsal çerçeveyi ortaya koymuştur (246). Araştırmacılar, genel olarak yukarıda belirtilen kişisel ve davranışsal faktörlerin özellikle kadınlarda akademik başarıyı kolaylaştırdığı konusunda hemfikirdir (247).

Kişisel rekabet veya kişisel başarı dürtüsü fazla olan kadınlar, diğer hemcinslerine oranla spora daha fazla katılırlar. Özellikle takım sporlarına katılan kadınların kişisel açılarından kendi seviyelerinin en üst düzeye ulaştırmak ve sportif becerilerinin yanı sıra sosyal ve kişisel gelişimlerini geliştirmek istediklerini izlenmektedir. Çünkü kadınların genellikle daha fazla ilişki odaklı olduğunu bilinmektedir. Rekabetçi olmasına rağmen, çoğu kadın ne pahasına olursa olsun

kazanmak ve rakiplerine zarar vermek veya yaralamakla ilgilenmez. Spora katılan erkeklerin hiper rekabet gücü yani her ne pahasına olursa olsun kazanma arzusu katılmayanlardan önemli ölçüde daha yüksektir. Genel olarak, erkek sporcular kaybetmekten kaçınmaya çalışırlar, saldırgan olmak isterler ve öz-değerlerini arttırmanın bir yolu olarak başkalarını manipüle etmek isterler (248).

Sporcunun kişilik özelliklerinin bilinmesi, uygulanacak çalışma yönteminin seçilmesinde önemlidir. Çünkü bir sporcu için doğru olan bir yöntem, bir diğer sporcu için yanlış olabilir. Bir sporcunun yakından tanınması, nasıl bir yaklaşımla ilişki kurulmasının bilinmesi, uygulanmanın başarısı açısından çok önemlidir. Gerekli bilgiler toplanıp dosyalandıktan sonra yapılacak iş, sporcuya uygun yöntemin seçilmesidir. Uygulama yönteminde bir sporcunun veya takımın motivasyonu için tek bir kural, tek bir yöntem yoktur. Çeşitli yöntemler, bir arada veya sıra ile uygulanabilir (249).

5.2. Dış Faktörler

Yapılan analizler sonucunda dış faktörler kategorisi altında Referans gruplar, aile ve akran, kültür üç ana temaları ortaya çıktı. Çıkan bu temalar aşağıda tartışılmıştır.

5.2.1. Referans Gruplar

Güçlü sporcu kimliğine sahip bir öğrenci sporcunun genel motivasyonunu etkileyebilecek değişkenler olan koçlarla veya takım arkadaşlarıyla zaman geçirme olasılığı oldukça yüksektir (250). Sporcu rolü ile özdeşleşmenin spor alanındaki içsel motivasyon üzerinde bir etkisi olabilirken aile, arkadaşlar, antrenörler, öğretmenler ve medya gibi faktörler de dışsal motivasyonu etkilemektedir (251). Üniversite düzeyindeki rekabetçi sporcularda burslar, antrenörler, takım arkadaşları, eğitimciler ve taraftarlar gibi dış baskı ve ödüller dışsal motivasyonu daha yüksek sporculara yol açarak içsel motivasyonda potansiyel bir düşüşe ve rekreasyon ortamında motivasyon eksikliğine yol açabilmektedir (252-3)

Bauer, hentbol oyuncularının motivasyonunda antrenör davranışlarının etkisini incelediği çalışmasında sürpriz bir şekilde antrenörlerin etkisinin çok büyük olmadığı sonucunu elde etmiştir (254).

Antrenör, sporcuyu yetiştiren bir kişi olarak övgü veya ceza yöntemiyle çalışma isteği veya motivasyon sağlayabilir. Bu noktada övgü yönteminin seçilmesi durumunda sporcunun kendisine, antrenörüne ve yarışmaya daha olumlu bakacağı bilinmektedir.

Hareketler veya davranışlar sporcuya doğru ve yanlış övgü yöntemiyle öğretildiğinde kalıcı sonuçlar alınmaktadır. Ceza ise pek çok alanda olduğu gibi olumsuz ve tepkisel sonuçlar üretme ihtimali çok yüksek olan bir yöntemdir. Ceza verilmesi, karşı tarafı doğrudan reddetme alt psikolojisi hissettirir. Her alanda olduğu gibi spor alanında da ceza, olumlu hisler yaratmaz. Ödüller, sporculara güven kazandırıp, daha başarılı olmasını teşvik ederken cezalar şüphe, karışıklık ve gerginlik yaratır. O nedenle sporda motivasyon, övgü ve ödül gibi iletişim dili ve olumlu ilişkilerle sağlanmalıdır (249).

Bu nedenle sporda özellikle önemli olarak tanımlanan antrenör rolünün hem belirli bir bağlamdaki konumu aracılığıyla bağlamsal düzeyde (yani liderlik tarzı vb.) hem de belirli bir noktada sergilenen belirli davranışlarla durumsal düzeyde (yani övgü, ceza, teşvik, sözlü olmayan iletişim vb.) doğrudan bir etkiye sahip olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte antrenör, sporun gerçek bağlamıyla sınırlı ve küresel motivasyon üzerinde doğrudan etkisi olmayan bir konumda olmasına rağmen bağlamsal motivasyonun küresel motivasyon üzerinde aşağıdan yukarıya bir etkiye sahip olduğu, motivasyonun aşağıdan yukarıya doğru yükselten etkilerinin bulunduğu sonucuna varılmıştır (18,255-6).

Spor ve motivasyon ilişkisinin etkin sonuçları ve önemi nedeniyle sporcunun belli yöntemler kullanılarak motive edilmesi oldukça önemlidir. Bu yöntemlerden en fazla kullanılanı, sporcuyu motivasyona sevk eden yöntemlerdir. Bu yöntemde antrenör, takımını ve ayrı ayrı kişileri motive etmeye başlamadan önce onlar hakkında gerekli bilgileri toplar. Çünkü hatırlanacağı gibi antrenörün etkin güdülemede kişiye ulaşabilmesi önemlidir. Antrenörün kişilerle veya takımla doğru kanallar üzerinden iletişim kurması, ancak onları tanıyarak yani haklarında bilgi sahibi olarak mümkündür. Bilgi olmadan motivasyon çabası ancak rastlantısal sonuçlar üretebilir. Bilgilerin doğru olması da başka bir etkinlik gerçeğidir. Genellikle kişilik, psikoloji, tutum gibi konularda bilgi faktörlerinin değerlendirilmesinde yanlışlıklar olur. Bilgi olmamasındansa hatalı bilginin olması yeğdir; çünkü antrenör yeterince dikkatli ve özenli ise zamanla değişen şartlarla doğru bilgiye ulaşmak mümkündür. Sporcunun hangi öğelerle motive olacağı konusu genellikle antrenörün kişisel gözlem ve sezgileriyle üretilen bilgiler sonucunda ortaya çıkar. Sporcunun hakkında bilinen bilgiler doğru olsa da sporcunun her zaman motivasyonu artırmada kullanılamaz. Çünkü sporcunun düşündüğü ve bilinçli olarak sergilediği davranışlar birbirinden farklı olabilir. Böyle durumlarda sporcunun sergilediği bilinçli ve bilinçsiz motivasyonları arasında çelişkiler

oluşur. Bu sorunun çözümü sporcunun bilinçsiz motivasyonlarının tespit edilerek bu doğrultuda yönlendirilmesi ile mümkündür. Sporcunun bilinçli veya bilinçsiz olarak spor yapma nedeni veya nedenleri birbirinden farklı ise bu muhakkak etkileyici durumunda olan referans gruplarından kaynaklanmıştır (249).

5.2.2. Aile ve Akran

Bireylerin beden eğitimi ve spor dünyasını görmesini sağlayan ilk birim ailedir. Ailenin sosyalleşme üzerindeki bu etkisi, çocuğun beden eğitimi ve spor aktivitelerine katılıp katılmayacağını ve katılıyorsa da ne şekilde katılacağını belirlemektedir. Çocukların bedensel aktivitelere katılmalarında ve bu fiziksel aktivitelerin çocuklar için cazip hale gelmesinde ana babaların çok büyük ve hayati bir etkisi vardır (257).

Çocukların fiziksel aktivitelere katılımı ve yönlendirilmesi, uzun yıllardan beri araştırmacılara konu olmuştur (258–60). Konuyla ilgili yapılan ilk araştırmaların birisinde, Orlick spora katılımı ile ilişkili çevresel faktörleri incelemiş ve çocukların ailelerini rol modeli olarak aldıklarını ve onlardan olumlu yönde etkilendiklerini rapor etmiştir. Orlick çalışmasında küçük yaşta spora başlayan erkek çocukların anne ve babalarının ya spor yapan ya da sporla ilgilenen kişiler olduklarını tespit etmiştir (260). Ancak, ailelerin davranış veya tutumlarının çocukların fiziksel aktivitelere katılımını engelleyebildiği de unutulmamalıdır. Güneydoğu Amerika'da minik tenisçiler ve anne-babaları üzerinde yapılan bir araştırmada; anne-babaların sportif oyunlarda sadece kazanmaya odaklanması ve çocuklarına karşı utandırıcı davranışlar sergilemesinin hem erkek ve hem de kız çocuklarının fiziksel aktivitelere katılımını olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır (261).

Kepoğlu'nun Giresun ilinde yaptığı araştırmada spora ilgi duyan ebeveynlerin, çocuklarını da spora yönlendirdikleri, bunun tersinin de doğru olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırmada çocuklarını spor yapmaya daha fazla yönlendiren ebeveynlerin eğitim düzeyinin de yüksek olduğu görülmüştür (262). Demir ve Kılıçgil'in Ankara'da 436 elit sporcu üzerinde yaptığı araştırmada sporculardan kendilerini spor yapmaya yönelten etkenleri sıralamaları istenmiş; "ailem yönlendirdi" seçeneğine fazla ve çok fazla cevabını verenler %53,7 ile ilk sırada yer almıştır. Benzer şekilde İstanbul'da 7-14 yaş arası 481 çocuk üzerinde yaptığı yapılan başka bir araştırmada, çocukların spora katılımında en önemli unsurun aile olduğu ve bu katılımın ebeveynlerin eğitim düzeyine ile paralel olarak arttığı belirlenmiştir (263-4). Öncü (265), tarafından Mersin'de ortaokul

öğrencilerinin velileri üzerinde yapılan bir araştırmada çocukları okul takımında veya spor kulübünde spor yapan ebeveynlerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının pozitif olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, ebeveynlerin spora aktif olarak katılımı ya da çocuklarından dolayı sporu sevmesiyle açıklanabilir (265). Yıldız ve Özbek tarafından Ankara’da 717 ortaokul öğrencisi ve 640 veli üzerinde ve Öncü ve Güven tarafından Mersin’de 955 veli üzerinde yapılan araştırmalarda, spor yapan velilerin spor yapmayanlara kıyasla beden eğitimi dersine, dolayısıyla spora yönelik tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür (266-7). Yılmaz tarafından Kırıkkale’de, çocukları lise öğrencisi olan 251 veli üzerinde yapılan bir araştırmada spor yapan velilerin hem beden eğitimi dersine yönelik tutumları hem de ders dışı spor faaliyetlerine karşı tutumlarının, spor yapmayan velilere kıyasla daha pozitif olduğu görülmektedir (268). Yurt dışındaki araştırmalarda da benzer bir durum söz konusudur. Avustralya’da çocukları farklı branşlarda spor yapan 220 aile üzerinde yapılan bir araştırmada, ebeveynlerin spora ilgisi ve spor geçmişlerinin, çocuklarının spora katılımında önemli unsurlardan biri olduğu belirlenmiştir (269). Amerika’da spor yapan 178 kolej öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada gençlik yıllarında spor yapan ebeveynlerin, çocuklarını daha fazla spora yönlendirdikleri görülmüştür (270).

5.2.3. Kültür

Sportif açıdan da kültürel yapıyla uyuşan sporların alınması ve bu dallarda çalışılması, artık günümüz toplumlarında yeterli olmamaktadır. Bu sebeptendir ki değişik spor dallarında, değişik kültürlerden insanlar bir araya gelmektedir (271). Spor müsabakaları, kültürel teması gerçekleştiren organizasyonlar içinde yer almaktadır. Özellikle belli bir süre devam eden turnuvalar, dünya şampiyonaları, olimpiyat oyunları, düzenledikleri yerlerin yemek yeme alışkanlıkları, halk oyunları, halk müziği, tarihi ve turistik yerlerinin tanıtılmasına da olanak verdiğinden değişik kültürlerin tanınması için önemli fırsatlardır (272).

Orta Asya’da yaşayan Türkler, vücut kültürüne ve spora büyük önem vermişlerdir. Tarihte Türklerin beden eğitimi ve spor konusuna önem vermesinde savaşçı ve akıncı bir millet olmalarının yanı sıra, dini inanışlarının da rolü olmuştur. Türkler, büyük göçten çok önceki inanışlarının etkisi altında kalmış, tabiata kuvvetle tutkun karakteristik özellikleriyle pehlivanlığı asırlar boyunca yapmış bir millettir. Güreşin yanında diğer spor dallarından özellikle binicilik, cirit, okçuluk, avcılık ve top oyunu da Türklerin geleneksel sporları arasında kabul edilmektedir (273).

Bugün uluslararası platformda üstünlük yarışı ve propaganda araçlarından biri haline gelen spor, ruh ve fizik üstünlüğünden, milli bütünlüğe uzanan geniş bir etki alanına sahiptir. Sosyal değerlerden oluşan kültürün sporla ilişkisi hem toplumsal hem de uluslararası bir nitelik taşır. Bir ülkenin sporcuları, uluslararası müsabakalarda birer kültür elçisi sayılabilirler. Çünkü başarı gösteren sporcular, uluslararası platformlarda ülkelerini tanıtmakta ve böylece ülkelerinin propagandalarını yapmış olmaktadır. Bu durum, toplumların tabanında da birlik ve bütünlüğün kuvvetlenmesine, dolayısıyla milli bilincin ve heyecanın canlanmasına katkıda bulunmaktadır (274).

Sporda başarı motivasyonu, başkalarıyla yarışmayı içerebilir. Sporcu, belirlediği standardı ve ileriye dönük umut ve beklenti seviyesi ile bunlara ulaşmak isterken önüne çıkması muhtemel engelleri kendi gayretiyle aşmayı düşünebilir. Böyle bir durumda sporcunun başarı motivasyonu, hırsı ile ilişkilidir. Ancak belirlenen standartlar bir dereceye kadar başkalarının elde ettiği başarılarla da bağlı olabilir. Bunlar, sporcuya sosyo kültürel çevre tarafından aktarılmış olabilir. Genellikle sporcunun yakın çevresi onun beklenti seviyesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Kendisine örnek veya rakip gösterilen sporcuların önüne geçebilen sporcu, başarısı için standartlarını kendisi seçememiş ve koyamamış ise bundan memnun olamaz, zevk alamaz. Çünkü çevresi istediği için yapmış olmaktan öte bir duygu geliştiremez (275).

Kolt ve arkadaşları, spora katılım güdüsüyle ilgili olarak yaptıkları kültürler arası çalışmada beceri gelişimi, fiziksel uygunluk, yeni hareketler öğrenme, meydan okuma ve eğlencenin, sırasıyla jimnastiğe katılımında göz önünde bulundurulan en önemli nedenler olduğunu belirtmişlerdir (9).

Yan ve Penny'nin spora katılım güdülenmesi üzerindeki kültürel etkileri inceledikleri çalışmada Amerikalı gençlerin yarışmak ve becerilerini geliştirmek; Çinli gençlerin ise sosyalleşmek ve sağlıklı olmak için spora katıldıklarını saptamışlardır (276).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, yapılan araştırmada ortaokul ve lise öğrencilerinin serbest zaman aktivitesi olarak okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerine katılım süreçlerinde etkili olan unsurları keşfetmeyi ve bu süreçlere bütüncül bir açıklama getirmeyi ele almak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirdiğimiz araştırma sonuçları aşağıda verilmiştir:

Serbest zaman deneyimleri bağlamında bu çalışmadan elde edilen bulgular, öğrencilerin okul içi ve dışı spor faaliyetlerine katılımına yönelik karar verme süreçlerindeki algılarının gayet olumlu olduğunu ve alanyazındaki kuram, teori ve modellerle örtüşmesinin yanı sıra tutarlı ve isabetli söylemlerde bulduklarını ortaya koymuştur.

Tutum, motivasyon ve kişilik temaları bağlamında bu çalışmadan elde edilen bulgular, öğrencilerin okul spor faaliyetlerine katılım süreçlerindeki algılarının iç faktörlerle açıklanabileceği görüşünü desteklemektedir.

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin doğrudan kendilerinden kaynaklanan davranışların okul spor faaliyetlerine katılmada önemli bir yer tuttuğu kabul edilse de referans gruplar, aile ve akran, kültür temaları, dış faktörler bağlamında öğrencilerin spora katılım süreçlerindeki deneyimleri üzerinde belirgin olduğu sonucuna varılmıştır.

Çocukların spor ortamlarındaki etkileşimle olumlu davranışlar kazandığı kabul edilse de aile, eğitim, arkadaş grupları ve diğer çevre etkenleri ve dış etkenlerin spor deneyimini etkilediği dikkate alınmaktadır.

Öneriler:

1- Öğrencilerin spora katılımında beden eğitimi öğretmenlerinin önemli bir öneme sahip olduğu çalışma sonuçlarımızda gözlemlenmiştir. Bu bağlamda beden eğitimi öğretmenlerine yönelik öğrencilerin spora katılımını artıracak çeşitli hizmet içi eğitimler verilmesi önerilebilir.

2- Araştırma sonuçlarımızda öğrencilerin spor faaliyetlerine katılımında ailelerin, dersleri olumsuz yönde etkileyebileceği düşüncesiyle spor faaliyetlerine katılımı engellediği gözlemlenmiştir. Spor yapan öğrencilerin akademik başarısının arttığı ve sporun öğrenciler üzerinde olumlu etkilerinin olduğuna dair araştırma

sonuçlarının beden eğitimi öğretmenleri tarafından ailelere doğru bir biçimde aktarılması önerilebilir.

3- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ile Gençlik ve Spor Bakanlığının (GSB) okul-aile-kulüp iş birliğinin sağlanmasına yönelik ortak protokoller yapması önerilebilir.

4- Araştırma sonuçlarımızda antrenörlerin öğrencileri spora yönlendirmelerinde önemli bir öneme sahip olduğu gözlemlenmiştir. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı iş birliği ile ortaklaşa antrenörlere hizmet içi eğitimler verilmesi önerilebilir.

5- Okul yöneticileri ile beden eğitimi öğretmenlerinin belirli aralıklarla öğrencilerin velileriyle toplantılar gerçekleştirip velilere öğrencilerin spora katılmalarına yönelik eğitimler vermesi önerilebilir.

6- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezinin gerçekleştirdiği merkezi sınavlarda spor faaliyetlerine katılan öğrencilere ek puan vermesi önerilebilir. Bu sayede hem öğrencilerin spora katılım süreçleri hem de ailelerin sportif etkinliklere yönelik tutumları olumlu yönde etkilenebilir.

7- Araştırmanın yöntemsel anlamda genişletilerek nicel araştırma yöntemi ve nitel araştırma yöntemlerinin birleştirilmesiyle gerçekleştirilmesi önerilebilir.

8- Araştırma sonucunda öğrencilerin spora katılmalarında kültür temasının önemli olduğu, ailelerin spor yapmasının öğrencilerin de spora katılmalarını olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, aile fertlerinin spora yönlendirilmesi ya da ebeveynlerin çocukları ile beraber rekreatif ve sportif faaliyetlere katılımlarının teşvik edilmesi önerilebilir.

9- Araştırmacıların gelecekte yapacağı çalışmalar açısından, araştırmanın Doğu Anadolu bölgesi dışındaki farklı bölgelerde ya da Türkiye genelinde gerçekleştirilmesi konuyla ilgili daha detaylı bilgilerin elde edilmesi anlamında sağlayabilir.

10- Öğrencilerin sadece okul spor faaliyetleri ile sınırlandırılmayıp farklı sportif turnuvalar ya da spor organizasyonlarının sayılarının artırılması önerilebilir.

11- Öğrencilerin sporu sevmeleri ve spora yönlendirilmelerinin erken yaşlarda daha etkili olduğu literatürde gözlemlenmiştir. Bu bağlamda ilkököl düzeyindeki okullarda beden eğitimi ve spor derslerine bu işin uzmanı olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin girmesi önerilebilir.

12- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öğrencilerine sporu hayatları boyunca yapacakları bir yaşam tarzı haline getirmelerine yönelik motive edici eğitimler vermesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

1. Taşmektepligil Y, Yılmaz Ç, İmamoğlu O, Kılıcıgil E. İlköğretim okullarında beden eğitimi ders hedeflerinin gerçekleşme düzeyi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2006, 4:(4) 139–47.
2. Pehlivan Z. Ders dışı okul spor etkinlikleri ve yeniden örgütlenmesi. *Hacettepe Spor Bilim Derg.* 1998, 9(1): 11-31.
3. Akgül S, Göral M, Demirel M. İlköğretim Öğrencilerinin Okul İçi ve Okullar Arası Sportif Etkinliklere: Katılma Nedenlerinin çeşitli Değişkenler Açısından Araştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sos Bilim Derg.* 2012, 32:13–22.
4. Boggiano AK, Barrett M. Performance and motivational deficits of helplessness. The role of motivational orientations. *J Pers Soc Psychol.* 1984,49(6):1753–61.
5. Harackiewicz JM. The effects of reward contingency and performance feedback on intrinsic motivation. *J Pers Soc Psychol.* 1979,37(8):1352–63.
6. Koestner R, Ryan RM, Bernieri F, Holt K. Setting limits on children's behavior: The differential effects of controlling versus informational styles on intrinsic motivation and creativity. *J Pers.* 1984,52:233–48.
7. Lepper MR, Greene D. Turning play into work: Effects of adult surveillance and extrinsic rewards on children's intrinsic motivation. *Journal of Personality and Social Psychology.* 1975, 31(3): 479–86.
8. Kazak H. İlköğretim Öğrencilerinin Spora Başlamasında Sosyal Faktörlerin Rolü (Muş İli Örneği). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi 2010.
9. Kolt GS, Kirkby RJ, Bar-Eli M, Blumenstein B, Chadha NK, Liu J, vd. A cross-cultural investigation of reasons for participating in gymnastics. *Int J of Sport Psychol.* 1999,30(3):381–98.
10. White SA, Duda JL. The relationship of gender, level of sport involvement, and participation motivation to task and ego orientation. *Int J Sport Psychol.* 1994,25(1):4–18.
11. Dwyer JJM. Internal structure of participation questionnaire completed by undergraduates. *Psychological Reports.* 1992, 70: 283–90.
12. Gould D, Feltz D, Weiss M. Participation motivation in young sports. *Int J Sport Psychol.* 1983: 14(1), 1–14.

13. Funk D, Alexandris K, McDonald H. Sport consumer behaviour: Marketing strategies. ABD: Routledge; 2016.
14. Mason J. *Qualitative researching*. 2th Editio. Great Britain: Cromwell Press: 2002: 18
15. TDK. Türkiye Dil Kurumu Sözlükleri. 2020. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
16. Laming D. *Understanding Human Motivation: What Makes People Tick?* John Wiley & Sons., 2003.
17. APA. Glossary of psychological terms . 2016. Erişim adresi: <http://www.apa.org.tr>
18. Weiss MR, Ferrer Caja E. Motivational orientations and sport behavior. In: Horn TS, (ed.) *Advances In Sport Psychology*. 2. baskı Champaign: Human Kinetics, 2002: 101–184.
19. Sage G. Humanistic psychology and coaching. In: Straub WF, (ed.) *Sport Psychology: An Analysis Of Athlete Behavior*. Ithaca: Mouvement, 1978: 215–28.
20. Maehr ML, Zusho A. *Achievement Goal Theory*. Handbook of motivation at school. 2009.
21. Johnstone K. *Research On Language Learning And Teaching: 1997-1998. Language Learning*. London, Routledge, 1999.
22. Ryan RM, Deci EL. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychol*. 2000, 55(1):68–78.
23. Ryan RM, Deci EL. Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemp Educ Psychol*. 2000, 25:54–67.
24. Crump CA. Motivating students: A teacher’s challenge. In: *Sooner Communication Conference*. Norman; 1995.
25. Mahadi TST, Jafari SM. Motivation, its types, and its impacts in language learning. *Int J Bus Soc Sci*. 2012, 3(24): 230-235.
26. Maehr ML, Braskamp LA. *The Motivation Factor: A Theory Of Personal Investment*. Lexington Books/DC Heath and Com., 1986.
27. Vallerand R, Fortier M, Guay F. Self-determination and persistence in a real-life setting: Toward a motivational model of high school dropout. *J Pers Soc Psychol*. 1997, 72:1161–76.
28. Harter S. Processes underlying the construction, maintenance and enhancement

- of the self-concept in children. In: Suls J, Greenwald G, (eds). *Psychological Perspectives on the Self*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates., 1986.
29. Eccles JS, Harold RD. Gender differences in sport involvement: Applying the Eccles' expectancy-value model. *J Appl Sport Psychol*. 1991, 3(1):7–35.
 30. Duda JL, Nicholls JGX. Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. *J Educ Psychol*. 1992, 84(3):290–9.
 31. Brusted RJ, Babkes ML, Smith AL. Youth in sport: psychological considerations. In: Singer RN, Hausenblas HA, Janelle CM, (eds). *Handbook Of Sport Psychology*. London, John Wiley & Sons, 2001: 604–35.
 32. Skinner BF. *About Behaviorism*. New York: Random House, 1974.
 33. Vroom VH. *Work And Motivation*. San Francisco: Jossey-Bass, 1995.
 34. McClelland D. *Human Motivation*. New York: Cambridge University Press; 1987.
 35. Reeve J. *Understanding Human Motivation And Emotion*. Hoboken: Wiley & Sons, 2009.
 36. Skinner BF. *The Behavior Of Organisms: An Experimental Analysis*. New York: Appleton-Century-Crofts, 1938.
 37. Skinner BF. *Science And Human Behavior*. New York: Macmillan, 1953.
 38. Dozier, C.L., Foley, E.A., Goddard, K.S. and Jess, R.L. (2020). Reinforcement. In *The Encyclopedia of Child and Adolescent Development* (eds S. Hupp and J. Jewell).
 39. Western S. *Leadership: A Critical Text*. London, Sage Publications, 2008.
 40. Facer DC. The Motivation Beliefs Inventory: Measuring Motivation Beliefs Using Four Motivation Theories. Doctoral Thesis. California : University of San Diego, 2012.
 41. Patil M. Victor vroom's expectancy theory of motivation . 2020. Erişim adresi: <http://studymaterial.unipune.ac>. Erişim tarihi: 12.09.2020.
 42. Bandura A. Social foundations of thought and action: *A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, Prentice Hall, 1986.
 43. Ryan RM, Deci EL. *Overview Of Self-Determination Theory: An Organismic Dialectical Perspective*. *Handbook of Self-Determination Research*, 2002: 3–33.
 44. Duda JL, Hall H. Achievement goal theory in sport: Recent extensions and future directions. In: Singer RN, Hausenblas HA, Janelle M, (eds). *Handbook Of Sport Psychology*. New York: Wiley press; 2001.

45. Hagger MS, Chatzisarantis NLD. *Intrinsic Motivation And Self-Determination In Exercise And Sport*. Leeds, Human Kinetics Europe Ltd., 2007.
46. Ntoumanis N. A self-determination theory perspective on motivation in sport and physical education: Current trends and possible future research directions. In: Roberts GC, Treasure DC, (eds). *Advances in Motivation in Sport and Exercise*. 3. baskı Champaign, Human Kinetics, 2012: 91–128.
47. Roberts GC, Treasure D. *Advances In Motivation In Sport And Exercise*. Champaign, Human Kinetics, 2018.
48. Standage M, Ryan RM. Self-determination theory and exercise motivation: Facilitating self-regulatory processes to support and maintain health and wellbeing. In: *Advances In Motivation In Sport And Exercise*. 3. baskı Human Kinetics, 2012.
49. Wentzel KR, Wigfield A. *Handbook Of Motivation At School*. New York, Taylor & Francis Group., 2009.
50. Nicholls JG. Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychol Rev*. 1984, 91(3):328–46.
51. Nicholls JG. *The Competitive Ethos And Democratic Education*. Cambridge, Harvard University Press., 1989.
52. McFarland C, Ross M. Impact of casual attributions on affective responses to success and failure. *J of Personal Soc Psychol*. 1982, 43(5):937–46.
53. McClelland DC, Atkinson JW, Clark RA, Lowell EL. *The Achievement Motive*. East Norwalk, Appleton-Century-Crofts, 1953.
54. Duda JL. Motivation in sport settings: A goal perspective approach. In: Roberts GC, (ed.). *Motivation In Sport And Exercise*. Human Kinetics Books, 1995: 57–91.
55. Harada CM. Motivation For Sport Participation And Withdrawal For Special Olympics Athletes In The United States. School of Education. Doctoral Thesis, Boston: Boston University, 2007.
56. Roberts GC. Motivation in sport and exercise from an achievement goal theory perspective: After 30 years, where are we? In: Roberts GC, Treasure DC, (eds). *Advances in Motivation in Sport and Exercise*. 3. baskı Champaign: Human Kinetics; 2012: 5–58.
57. Atkinson JW. *Introduction To Motivation*. 2. baskı. New York, Van Nostrand, 1978.

58. White SA, Duda JL. Dimensions of goals and beliefs among adolescent athletes with physical disabilities. *Adapt Phys Act Q.* 1993, 10(2):125-136.
59. Nicholls JG. The general and the specific in the development and expression of achievement motivation. In: Roberts GC, (ed.) *Motivation In Sport And Exercise.* Champaign, Human Kinetics, 1995: 31–56.
60. Pinder CC. *Work Motivation In Organizational Behavior.* New York, Psychology Press., 2008.
61. Duda JL. Achievement goal research in sport: Pushing the boundaries and clarifying some misunderstandings. In: Roberts GC, (ed.) *Advances in motivation in sport and exercise.* Champaign, Human Kinetics, 2001:129-82.
62. Harwood C, Spray CM, Keegan R. Achievement goal theories in sport. In (Ed.). *Advances in Sport and Exercise Psychology.* 3. baskı. Horn T., (ed.) Champaign, Human Kinetics, 2008.
63. Locke EA, Latham GP. New directions in goal-setting theory. *Curr Dir Psychol Sci.* 2006, 15(5):265–8.
64. Wang CKJ, Biddle SJH, Elliot AJ. The 2 x 2 achievement goal framework in a physical education context. *Psychol of Sport Exerc.* 2007, 8:147–68.
65. Duda JL, Fox KR, Biddle SJ, Armstrong N. Children’s achievement goals and beliefs about success in sport. *Br J of Educ Psychol.* 1992, 62(3):313–23.
66. Fox K, Goudas M, Biddle S, Duda J, Armstrong N. Children’s task and ego profiles in sport. *Br J of Educ Psychol.* 1994, 64(2):253–61.
67. Lochbaum MR, Roberts GC. Goal orientations and perceptions of the sport experience. *J of Sport Exerc Psychol.* 1993, 15:160–71.
68. Hodge K, Petlichkoff L. Goal profiles in sport motivation: A cluster analysis. *J of Sport Exerc Psychol.* 2000, 22:256–72.
69. Whitehead J, Andree KV, Lee MJ. Achievement perspectives and perceived ability: How far do interactions generalize in youth sport? *Psychol Sport Exerc.* 2004, 5:291–317.
70. Whitehead J. Multiple achievement orientations and participation in youth sport: A cultural and developmental perspective. *Int J of Sport Psychol.* 1995, 26:431–52.
71. Steinberg GM, Singer RN, Murphey M. The benefits to sport achievement when a multiple goal orientation is emphasized. *J of Sport Behav.* 2000, 23:407–22.
72. Theodosiou A, Papaioannou A. Motivational climate, achievement goals and

- metacognitive activity in physical education and exercise involvement in out-of-school settings. *Psychol of Sport Exerc.* 2006, 7:361–79.
73. Gill DL, Gross JB, Huddleston S. Participation motivation in youth sports. *Int J Sport Psychol.* 1983, 14:1–14.
 74. Duda JL. The relationship between goal perspectives, persistence and behavioral intensity among male and female recreational sport participants. *Leis Sci.* 1988, 10(2):95–106.
 75. Gagné M, Deci EL. Self-determination theory and work motivation. *J Organ Behav.* 2005, 26(4):331–62.
 76. Cole M, Cole S. *The Development Of Children.* 2. baskı. New York, Freeman and Company, 1993.
 77. Deci EL, Ryan RM. A motivational approach to self: Integration in personality. In: Dienstbier RA, (ed.) *Current Theory And Research İn Motivation Nebraska Symposium On Motivation.* University of Nebraska Press.; 1990.
 78. Adie JW, Duda JL, Ntoumanis N. Autonomy support, basic need satisfaction and the optimal functioning of adult male and female sport participants: A test of basic needs theory. *Motiv Emot.* 2008, 32:189–99.
 79. Williams GC. Improving patients' health through supporting the autonomy of patients and providers. In: Deci EL, Ryan RM, (eds). *The Handbook Of Selfdetermination Research.* Rochester, University of Rochester Press., 2002.
 80. Reeve J. Self-determination theory applied to educational settings. In: Deci EL, Ryan RM, (eds). *The Handbook Of Self-Determination Research.* Rochester, University of Rochester Press., 2002: 183–203.
 81. Grolnick WS, Apostoleris NH. What makes parents controlling? In: Deci EL, Ryan RM, (eds). *The Handbook Of Self-Determination Research.* Rochester, University of Rochester Press., 2002: 161–81.
 82. Pelletier LG. A motivational analysis of self-determination theory for proenvironmental behaviors. In: Deci EL, Ryan RM, (eds). *The Handbook Of Selfdetermination Research.* Rochester: University of Rochester Press.; 2002: 205–32.
 83. Deci EL, Moller AC. The concept of competence: A starting place for understanding intrinsic motivation and self-determined extrinsic motivation. In: Elliot AJ, Dweck CS, (eds). *Handbook Of Competence And Motivation.* 2005: 579–97.

84. Deci EL, Ryan RM. The " what" and " why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychol Inq.* 2000, 11(4):227–68.
85. Gagne M, Ryan RM, Bargmann K. Autonomy support and need satisfaction in the motivation and well-being of gymnasts. *J o f Appl Sport Psychol.* 2003, 15:372–90.
86. Ryan RM. Psychological needs and the facilitation of integrative processes. *J Pers.* 1995, 63:397–427.
87. Deci EL, Ryan RM, Koestner R. The pervasive negative effects of rewards on intrinsic motivation: *Response to Cameron.* *Rev Educ Res.* 2001, 71:43–51.
88. Deci EL, Koestner R, Ryan RM. Extrinsic rewards and intrinsic motivation in education: Reconsidered once again. *Rev Educ Res.* 2001, 71:1–27.
89. Osbaldiston R, Sheldon KM. Promoting internalized motivation for environmentally responsible behavior: A prospective study of environmental goals. *J Environ Psychol.* 2003, 23:349–57.
90. Deci EL, Ryan RM. *Cognitive Evaluation Theory. Intrinsic Motivation And Self-Determination In Human Behavior.* Springer; 1985: 43–85.
91. Deci EL, Ryan RM. Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Can Psychol Can.* 2008, 49(3):182.
92. Ryan RM, Connell JP. Perceived locus of causality and internalization: Examining reasons for acting in two domains. *J Pers Soc Psychol.* 1989, 57(5):749.
93. Chatzisarantis NL, Hagger MS. Effects of an intervention based on self-determination theory on self-reported leisure-time physical activity participation. *Psychol Heal.* 2009, 24(1): 29–48.
94. Pryor N. Understanding Motivations For Participation In Adaptive Sports. Community Resources and Development. Master Thesis, Arizona : Arizona State University, 2019.
95. Deci EL, Ryan RM. A motivational approach to self: Integration in personality. In: *Nebraska Symposium on Motivation.* Lincoln, University of Nebraska Press., 1991: 37–88.
96. Ryan RM, Kuhl J, Deci EL. Nature and autonomy: An organizational view of social and neurobiological aspects of self-regulation in behavior and development. *Dev Psychopathol.* 1997, 9(4):701–28.
97. Sheldon KM, Schachtman TR. Obligations, internalization, and excuse making:

- Integrating the triangle model and self-determination theory. *J Pers.* 2007, 75(2):359–81.
98. Gagne M. The role of autonomy support and autonomy orientation in prosocial behavior engagement. *Motiv Emot.* 2003, 27(3):199–223.
 99. Deci EL. Commentary to feature review: On the nature and function of motivation theories. *J Pers.* 1992, 3(3):167–72.
 100. Watts C, Caldwell L. Self-determination and free time activity participation as predictors of initiative. *J Leis Res.* 2008, 40(1):156–181.
 101. Wehmeyer ML, Garner NW. The impact of personal characteristics of people with intellectual and developmental disability on self-determination and autonomous functioning. *J Appl Res Intellect Disabil.* 2003, 16(4):255–65.
 102. Sheldon KM, Elliot AJ. Goal striving, need satisfaction, and longitudinal well-being: The self-concordance model. *J Pers Soc Psychol.* 1999, 76:482–97.
 103. Welk GJ, Corbin CB, Dale D. Measurement issues for the assessment of physical activity in children. *Res Q Exerc Sport.* 2000, 71:59–73.
 104. ASC. Participation in exercise, recreation and sport survey 2004 annual report. 2004.
 105. Funk D, Alexandris K, McDonald H. *Consumer Behaviour In Sport And Events.* Routledge, 2008: 31.
 106. Amorose AJ, Horn TS. Intrinsic motivation: Relationships with collegiate athletes' gender, scholarship status, and perceptions of their coaches' behavior. *J Sport Exerc Psychol.* 2000, 22(1):63–84.
 107. Ryan, E. D. (1980). Attribution, intrinsic motivation, and athletics: A replication and extension. *Psychology of Motor Behavior And Sport*, 19-26.
 108. Ryan ED. Attribution, intrinsic motivation, and athletics: A replication and extension. In: Nadeau CH, Halliwell WR, Newell KM, Roberts GC, (eds). *Psychology of Motor Behavior and Sport.* Champaign, Human Kinetics, 1980.
 109. Kilpatrick M, Hebert E, Bartholomew J. College students' motivation for physical activity: differentiating men's and women's motives for sport participation and exercise. *J Am Coll Heal.* 2005,54(2):87–94.
 110. Paule, A. L., Gilson TA. Current collegiate experiences of big-time, non-revenue, NCAA athletes. *J Intercoll Sport.* 2010, 3(2):333–47.
 111. Tapps T, Beck S, Cho D, Volberding J. Sports motivation: three generations of college athletes. *J Oklahoma Assoc Heal Phys Educ Recreat Danc.* 2013,

- 50(3):43–50.
112. Kimball A, Freysinger VJ. Leisure, stress, and coping: The sport participation of collegiate student-athletes. *Leis Sci.* 2003, 25 (2-3):115–41.
 113. Iwasaki Y, Mannell RC. Hierarchical dimensions of leisure stress coping. *Leis Sci.* 2000, 2(3):163–81.
 114. Balboni DC. Elementary School Students And Sports Participation: An Analysis Of The Factors That Contribute To Students Continuing Participation In Sports. Graduate Institute of Professional Psychology. Doctoral Thesis. Connecticut : University of Hartford, 2016.
 115. Gould D, Feltz D, Weiss M. Motives for participating in competitive youth swimming. *Int J of Sport Psychol.* 1985, 16(2):126–40.
 116. Barber H, Sukhi H, White SA. The influence of parent-coaches on participant motivation and competitive anxiety in youth sport participants. *J of Sport Behav.* 1999, 22(2):162–80.
 117. Chambers. Factors affecting elementary school students' participation in sports. *Elem Sch J.* 1991, 91(5):413–9.
 118. Feltz DL, Ewing ME. Psychological characteristics of elite young athletes. *Med Sci Sport Exerc.* 1987, 19(5):98–105.
 119. Klint KA, Weiss MR. Dropping in and dropping out: participation motives of current and former youth gymnasts. *Can J Appl Sport Sci.* 1986, 11(2): 106–114
 120. Hoyle RH, Leff SS. The role of parental involvement in youth sport participation and performance. *Adolescence.* 1997, 32(125):233–45.
 121. Johnston LD, Delva J, O'Malley PM. Sports participation and physical education in American secondary schools: Current levels and racial/ethnic and socioeconomic disparities. *Am J Prev Med.* 2007, 33(4):195-208.
 122. Vallerand RJ, Losier GF. An integrative analysis of intrinsic and extrinsic motivation in sport. *J Appl Sport Psychol.* 1999, 11(1):142–69.
 123. Kim BJ, Williams L, Gill DL. A cross-cultural study of achievement orientation and intrinsic motivation in young USA and Korean athletes. *Int J of Sport Psychol.* 2003, 34:168–84.
 124. Kirkby RJ, Kolt GS, Liu J. Participation motives of young Australian and Chinese gymnasts. *Percept Mot Skills.* 1999, 88(2):363–73.
 125. Wang J, Wiese-Bjomstal DM. The relationship of school type and gender to motives for sport participation among youth in the People's Republic of China.

- Int J of Sport Psychol.* 1997, 28(1):13–24.
126. Weinberg R, Tenenbaum G, McKenzie A, Jackson S, Anshel M, Grove R, vd. Motivation for youth participation in sport and physical activity: relationships to culture, self-reported activity levels, and gender. *Int J Sport Psychol.* 2000, 31:321–46.
 127. Garcia AC. Understanding high school students' sports participation. *Sport Sci Rev.* 2015, 24(3–4):121–44.
 128. Macphail A, Gorely T, Kirk D. Young people's socialization into sport: A case study of an athletics club. *Sport Educ Soc.* 2003, 8(2):251–67.
 129. Allander S, Cowburn G, Foster C. Understanding participation in sport and physical activity among children and adults: a review of qualitative studies. *Health Educ Res.* 2006, 21(6):826–35.
 130. Light RL, Harvey S, Memmert D. Why children join and stay in sports clubs: Case studies in Australian, French and German swimming club. *Sport Educ Soc.* 2013, 18(4):550–66.
 131. Antshel KM, Anderman EM. Social influences on sports participation during adolescence. *J of Res Dev Educ.* 2000, 33(2):85–94.
 132. Leff SS, Hoyle RH. Young athletes' perceptions of parental support and pressure. *J of Youth Adolesc.* 1995, 24(2):187–203.
 133. Morgan TK, Giacobbi PR. Toward two grounded theories of talent development and social support process of highly successful collegiate athletes. *Sport Psychol.* 2006, 20:295–313.
 134. Landis MJ, Peppard PP, Remington PL. Characteristics of school-sanctioned sports: Participation and attrition in wisconsin public high schools. *Wis Med J.* 2007,106(6):312-318.
 135. Sport for development and peace: Towards achieving the millennium development goals. United Nations Publications, 2003.
 136. Taks M, Scheerder J. Youth sports participation styles and market segmentation profiles: Evidence and applications. *Eur Sport Manag Q.* 2006, 6:85-121.
 137. Kang GD. The Development Of A Scale To Measure A Societal Marketing Dimension. Doctoral Thesis, Illinois: University of Illinois, 2004.
 138. Naylor ME, Kim YK. Social and individual benefits of sports participation. *Int J Hum Mov Sci.* 2010, 4:63–83.
 139. Wannamethee SG, Sharper AG, Walker M. Physical activity and mortality in

- older men with diagnosed coronary heart disease. *Circulation*. 2000, 102:1358–63.
140. Chatzisarantis NL, Hagger MS. The moral worth of sport reconsidered: Contributions of recreational sport and competitive sport to life aspirations and wellbeing. *J Sports Sci*. 2007, 25:1047–56.
 141. Hagger M, Chatzisarantis N. The social psychology of exercise and sport. Hill Education, (ed). McGraw, 2005.
 142. Landers DM. *The Influence Of Exercise On Mental Health*. Arizona State University, 1997.
 143. Stephens T. Physical activity and mental health in the United States and Canada: Evidence from four population surveys. *Prev Med (Baltim)*. 1988, 17:35–47.
 144. Brown DR, Wang Y, Ward A. Chronic psychological effects of exercise and exercise plus cognitive strategies. *Med Sci Sports Exerc*. 1995, 27:765–75.
 145. Naylor ME. An Alternate Conceptualization Of The Theory Of Planned Behavior In The Context Of Sport Participation. College Of Education. Doctoral Thesis, Florida: The Florida State University, 2011.
 146. Donaldson S, Ronan K. The effects of sports participation on young adolescents' emotional well being. *Adolescence*. 2006, 41(162):369–89.
 147. Achenbach T. Manual for the youth self-report and 1991 profile. University of Vermont, Department of Psychiatry, 1991.
 148. Harter S. The perceived competence scale for children. *Child Dev*. 1982, 53:87–97.
 149. Barber BL, Stone MR, Eccles JS. Adolescent participation in organized activities. In: Huston AC, Ripke MN, (eds). *Developmental Contexts in Middle Childhood*. New York, Cambridge University Press, 2006.
 150. Barber BL, Stone MR, Hunt JE, Eccles JS. Benefits of activity participation: The roles of identity affirmation and peer group norm sharing. In: Mahoney JL, Larson RW, Eccles JS, (eds). *Organized Activities As Contexts Of Development: Extracurricular Activities, After-School And Community Programs*. Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 2005: 185–210.
 151. Eccles JS, Barber BL, Stone M, Hunt J. Extracurricular activities and adolescent development. *J Soc Issues*. 2003, 59:865–89.
 152. McNeal RB. Extracurricular activities and high school dropouts. *Sociol Educ*. 1995, 68:62–81.

153. Kirshnit CE, Ham M, Richards MH. The sporting life: Athletic activities during early adolescence. *J Youth Adolesc.* 1989, 18(6):601–15.
154. Malina, R., Cumming S. Current status and issues in youth sports. In: Malina R, Clark M, (eds). *Youth Sports: Perspectives For A New Century.* Monterey, Coaches Choice, 2003: 7–25.
155. Bredemeier B, Weiss M, Shields D, Shewchuk R. Promoting growth in a summer sports camp: The implementation of theoretically grounded instructional strategies. *J Moral Educ.* 1986, 15:212–20.
156. Gibbins S, Ebbeck V, Weiss M. Fair play for kids: Effects on the moral development of children in physical education. *Res Q Exerc Sport.* 1995, 66:247–55.
157. Dworkin JB, Larson R, Hansen D. Adolescents' accounts of growth experiences in youth activities. *J Youth Adolesc.* 2003, 33(1):17–26.
158. Bowker A, Gadbois S, Cornock B. Sports participation and self-esteem: Variations as a function of gender and gender role orientation. *Sex Roles.* 2003, 49(1–2):47–58.
159. Marsh HW, Jackson SA. Multidimensional self-concepts, masculinity, and femininity as a function of women's involvement in athletics. *Sex Roles.* 1986, 15(7–8):391–415.
160. Putnam RD. Bowling alone: America's declining social capital. *J Democr.* 1995, 6(1):65–78.
161. Harris JC. Civil society, physical activity, and the involvement of sport sociologists in the preparation of physical activity professionals. *Sociol Sport J.* 1998, 15:138–53.
162. MacMahon JR. The psychological benefits of exercise and the treatment of delinquent adolescents. *Sport Med.* 1990, 9:344–51.
163. Miller KE, Sabo DF, Farrell MP, Barnes GM, Melnick MJ. Athletic participation and sexual behavior in adolescents: The different worlds of boys and girls. *J Health Soc Behav.* 1998, 39:108–23.
164. Park S. Constraints to recreational sport participation for adolescents exposed to internet-related delinquency: Developing marketing strategies for increasing sport participation. *Int J Appl Sport Sci.* 2004, 16(1):41–54.
165. Wichstrom T, Wichstrom L. Does sport participation during adolescence prevent later alcohol, tobacco and cannabis use? *Addiction.* 2009, 104:138–49.

166. Braddock J. Athletics, academics, and African American males. In: Fashola OS, (ed). *Educating African American Males: Voices From The Field*. Thousand Oaks, Corwin Press., 2005: 255–83.
167. Spady WG. Lament for the letterman: Effects of peer status and extracurricular activities on goals and achievement. *Am J Sociol*. 1970, 75:680–702.
168. Eccles JS, Barber B, Jozefowicz D. Linking gender to educational, occupational, and recreational choices: Applying the Eccles et al. model of achievement-related choices. In: Swann WB, Langlois JH, Gilbert LA, (eds). *Sexism And Stereotypes In Modern Society: The Gender Science Of Janet Taylor Spence*. American Psychological Association., 1999: 153–192.
169. Smith AL. Peer relationships in physical activity contexts: A road less traveled in youth sport and exercise psychology research. *Psychol Sport Exerc*. 2003, 4:25–39.
170. Lamborn SD, Brown BB, Mounts NS, Steinberg L. Putting school in perspective: The influence of family, peers, extracurricular participation, and parttime work on academic engagement. In: Newman FM, (ed.) *Student Engagement And Achievement In American Secondary Schools*. New York, Teachers College Press., 1992: 153–81.
171. Blount T. Sports Participation Level In Florida Charter High Schools. Graduate Faculty of the School of Education. Doctoral Thesis, Minneapolis: Northcentral University, 2016.
172. Bailey R, Armour K, Kirk D, Jess M, Pickup I, Sandford R, vd. Sport Pedagogy Special Interest Group. The educational benefits claimed for physical education and school sport: An academic review. *Res Pap Educ*. 2009, 24(1):1–27.
173. Eccles JS, Templeton J. Extracurricular and other after-school activities for youth. *Rev Res Educ*. 2002, 26:113–80.
174. Fredricks JA, Eccles JS. Is extracurricular participation associated with beneficial outcomes? Concurrent and longitudinal relations. *Dev Psychol*. 2006, 42(4):698–713.
175. Trudeau F, Shephard RJ. Physical education, school physical activity, school sports and academic performance. *Int J Behav Nutr Phys Act*. 2008, 5:1–12.
176. Oldenkamp E. Effects Of School Sports Participation On The Development Of High School Students. Education Department. The Graduate School of Arts & Sciences. Master Thesis, Marshall: Southwest Minnesota State University, 2012.

177. Stokvis R. Social functions of high school athletics in the United States: A historical and comparative analysis. *Sport Soc.* 2009, 12(9):1236–49.
178. Klitsch S. Beyond the basics: How extracurricular activities can benefit foster youth. *Natl Cent Youth Law.* 2010, 29(4).
179. Covay E, Carbonaro W. After the bell: Participation in extracurricular activities, classroom behavior, and academic achievement. *Sociol Educ.* 2010, 83(1):20–45.
180. Skolnick AA. Studies raise doubts about benefit of athletics in reducing unhealthy behavior among adolescents. *J Am Med Assoc.* 1993, 270:798–800.
181. Landers DM, Landers DM. Socialization via interschool athletics: Its effects on delinquency. *Sociol Educ.* 1978, 51:299–303.
182. Mistretta LH. Interscholastic Athletic Programs and Juvenile Delinquency in America's Schools. Doctoral Thesis, Washington: Georgetown University, 2006.
183. Byrd C, Ross S. The influence of participation in junior high school athletics on students' attitudes and grades. *Phys Educ.* 2001, 48:170–6.
184. Lyons-Daniels P. Interscholastic Sports And The Middle School Student: A Case Study. Faculty of the Virginia Polytechnic Institute. Doctoral Thesis, Blacksburg: Virginia State University, 1999.
185. McEwin C. *Focus on inter scholastic sports and the middle school.* (Project Editor: Louis G. Romano) Michigan State University, Karen Weller Artist, Rockford Junior High Rockford, Michigan, 1981:1-20.
186. Marsh HW. Academic self-concept: Theory measurement and research. In: Suls J, (ed). *Psychological Perspectives on the Self.* Hillsdale, Lawrence Erlbaum., 1993: 59–98.
187. Brown MT, Rascher DA, Nagel MS, McEvoy CD. *Financial Management In The Sport Industry.* Scottsdale, Holcomb Hathaway, 2010.
188. Otto LB. Extracurricular activities and aspirations in the status attainment processes. *Rural Sociol.* 1976, 41:217-233.
189. Harris P. The Relationships Between High School Sports Participation, High School Completion, And College Enrollment For African-American Males. Faculty of the Graduate School. Doctoral Thesis, 2009.
190. DeMeulenaere E. Playing the game: Sports as a force for promoting improved academic performance for urban youth. *J Cult Divers.* 2010, 17(4):127–35.
191. Troutman KP, Dufur MJ. From high school jocks to college grads: Assessing the long-term effects of high school sport participation on females' educational

- attainment. *Youth Soc.* 2007, 38:443–62.
192. Howell F, Miracle A, Rees C. Do high school athletics pay? The effects of varsity participation on socio-economic attainments. *Sociol Sport J.* 1990, 1:15–25.
 193. Sibley BA, Etnier JL. The relationship between physical activity and cognition in children: A meta-analysis. *Pediatr Exerc Sci.* 2003, 15:243–56.
 194. Sibley BA, Etnier JL. The relationship between physical activity and cognition in children: A meta-analysis. *Pediatr Exerc Sci.* 2003, 15:243–56.
 195. Brown JFM. An Investigation Into The Impact Of A Sport Intervention In Three London Secondary Schools. School of Sport and Education. Doctoral Thesis, London: Brunel University, 2011.
 196. Dimech S. Extra-curricular sport participation: a potential buffer against social anxiety symptoms in primary school children. *Psychol Sport Exerc.* 2011, 347–354.
 197. Snyder A, Martinez J, Bay. R, Parsons J, Sauers E, McLeod T. Healthrelated quality of life differs between adolescent athletes and adolescent nonathletes. *J Sport Rehabil.* 2010, 19:237–48.
 198. Bailey R. The educational benefits claimed for physical education and school sport. *An Acad Rev Res Pap Educ.* 2009, 24:1–28.
 199. AIFS. Teaching life skills to disengaged young males through sports-based mentoring. Promising practice profile. Melbourne; 2011.
 200. Marsh HW. A multidimensional, hierarchical model of self-concept: Theoretical and empirical justification. *Educ Psychol Rev.* 1990, 2(2): 77-172.
 201. Coalter F. A wider social role for sport. New York: Routledge; 2007.
 202. Picou J, Curry E. Interscholastic athletic participation and the formation of educational goals: A rural-urban comparison. In: *Rural Soci Ology Section Meeting Of The Southern Association Of Agricultural Scientists.* Memphis, 1974.
 203. Spreitzer E. Does participation in interscholastic sports affect adult development. *Youth Soc.* 1994, 25(3):368–87.
 204. Braddock JH, Royster D, Winfield L, Hawkins R. Bouncing back: Sports and academic resilience among african-american males. *Educ Urban Soc.* 1991, 24:113–30.
 205. Sailes G. The exploitation of the African American athlete: Some alternative solutions. *J Negro Educ.* 1986, 55(4):439–42.

206. Denzin N, Lincoln Y. *The Sage Handbook Of Qualitative Research*. 5th baskı. London, Sage, 2018.
207. Hollinshead K. The shift to constructivism in social inquiry: Some pointers for tourism studies. *Tour Recreat Res*. 2006, 31(2):43–58.
208. Aitchison C. Feminist and gender perspectives in leisure and tourism research. In: Ritchie B, Burns P, Palmer C, (eds). *Tourism Research Methods: Integrating Theory with Practice*. Wallingford, CT, CT: CAB; 2005: 21–36.
209. Stewart WP. Leisure as multiphase experiences: Challenging traditions. *J Leis Res*. 1998;30(4):391–400.
210. Lincoln YS, Lynham SA, Guba EG. *Paradigmatic Controversies, Contradictions, And Emerging Confluences*, Revisited. 4. baskı. Thousand Oaks, Sage, 2011: 97–128.
211. Silverman D. *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. Thousand Oaks, Sage, 2013: 1–465.
212. Patton MQ. *Qualitative Research & Evaluation Methods*. 1th editio. Qualitative Inquiry. United States of America: Sage Publication Ltd; 2002.
213. Seidman I. Interviewing as qualitative research: *A Guide For Researchers In Education And The Social Sciences*. 3th Editio. New York, Teacher College Press, 2006: 1–162.
214. Sandelowski M. Whatever happened to qualitative description? *Res Nurs Health*. 2000, 23:334–40.
215. Patel R, Davidson B. *Forskningsmetodikens Grunder: Att Planera, Genomföra Och Rapportera En Undersökning*. Lund, Studentlitteratur, 2003.
216. Braun V, Clarke V. Using thematic analysis in psychology. *Qual Res Psychol*. 2006, 3(2):77–101.
217. Miles MB, Huberman AM, Saldaña J. *Qualitative Data Analysis: A Methods Sourcebook*. 3th Editio. London: Sage; 2014: 341.
218. Saldaña J. *The Coding Manual For Qualitative Researchers*. London, Sage, 2009: 240.
219. Boyatzis RE. *Transforming Qualitative Information: Thematic Analysis And Code Development*. Thousand Oaks, CA: Sage, 1998.
220. Hayes N. Doing qualitative analysis in psychology. In: Hayes N, (ed). *Theory-Led Thematic Analysis: Social Identification In Small Companies*. Hove, Psychology Press, 1997.

221. Anderssen N. Perception of Physical Education Classes among Young Adolescents: Do Physical Education Classes Provide Equal Opportunities to All Students?. *Health Educ Res.* 1993, 8:167–79.
222. Van Wersch A, Trew K, Turner I. Post-Primary School Pupils' Interest in Physical Education: Age and Gender Differences. *Br J Soc Psychol.* 1992, 62:56–72.
223. Coe MJ. Children's perception of physical education in the middle school. *Phys Educ Rev.* 1984, 7(1):120–5.
224. Ballin SD, Johnson J. AHA adds public education as top priority. *Circulation.* 1994, 89:2485–6.
225. Carlson TB. We Hate Gym: Student Alienation from Physical Education. *J Teach Phys Educ.* 1995, 14:467–77.
226. McKenzie TL. Health-Related Physical Education: Physical Activity, Fitness, and Wellness. In: Silverman SJ, Ennis CD, (eds). *Student Learning in Physical Education: Applying Research to Enhance Instruction.* Champaign, Human Kinetics, 2003: 207–26.
227. Webb H. Professionalization of attitudes toward play among adolescents Aspects of contemporary sport sociology. In: Kenyon GS, (ed). Chicago: Athletic Institute, 1969: 162–87.
228. Maloney L., Petrie BM. Professionalization of attitude toward play among Canadian school pupils as a function of sex, grade, and athletic participation. *J Leis Res.* 1972, 4:184–95.
229. Battista RR. Personal meaning: Attraction to sports participation. *Percept Mot Skills.* 1990, 70(3):1003–9.
230. Biddle SHJ, Mutrie N. *Psychology Of Physical Activity: Determinants, Well-Being And Interventions.* New York: Routledge, 2001.
231. Ommundsen Y. Implicit Theories of Ability and Self-Regulation Strategies in Physical Education Classes. *Educ Psychol.* 2003, 23:141–57.
232. Trudeau F, Shephard RJ. Contribution of School Programmes to Physical Activity Levels and Attitudes in Children and Adults. *Sport Med.* 2005, 35:89–105.
233. Martens, R., Seefeldt V. Guidelines for Children's Sports. *Natl Assoc Sport Phys Educ.* 1979, 1–47.
234. Weiner B. Principles for a theory of student motivation and their application

- within an attributional framework. *Res Motiv Educ.* 1984, 1:15–38.
235. Gaston JL. A Study Of Student Athletes' Motivation Toward Sports And Academics. Graduate School. Doctoral Dissertation. ,Colombus: The Ohio State University; 2002.
 236. Ajzen I. The theory of planned behavior. *Organ Behav Hum Decis Process.* 1991, 50:179–211.
 237. Vlachopoulos SP, Karageorghis CI, Terry PC. Motivation profiles in sport: A self determination theory perspective. *Res Q Exerc Sport.* 2000, 71(4):387–97.
 238. Grouzet FME., Vallerand RJ., Thill, EE., Provencher PJ. From environmental factors to outcomes: A test of an integrated motivational sequence. *Motiv Emot.* 2004, 28(4):331–46.
 239. Davey J, Fitzpatrick M, Garland R, Kilgour M. Adult participation motives: Empirical evidence from a workplace exercise programme. *Eur Sport Manag Q.* 2009, 9(2):141–62.
 240. Rohm AJ, Milne GR, McDonald MA. A mixed-method approach for developing market segmentation typologies in the sports industry. *Sport Mark Quarterly.* 2006, 15:29–39.
 241. Fishbein M, Ajzen I Attitudes Toward Objectives as Predictors of Single and Multiple Behavioral Criteria. *Psychol Rev.* 1975, 81:59–74.
 242. Ajzen I. From Intentions to Actions: A theory of focus on these important subgroups. In: Kuhl J, Reckman J, (eds). *Action Control: From Cognition To Behavior.* Berlin: Springer - Verlag., 1985: 11–40.
 243. Yung Lin H. The study of exercise participation motivation and the relationship among service quality, customer satisfaction, and customer loyalty at selected fitness health clubs in Taipei city. ,Taiwan]: *United States Sports Academy*, 2010.
 244. Longhurst K, Spink K. Participation Motivation of Australian Children Involved in Organize Sports. *Can J Sport Sci.* 1987, 12:24–30.
 245. Weiss M, Petlichkoff L. Children's motivation for participation in and withdrawal from sport: Identifying the missing links. *Paediatr Exerc Sci X.* 1989, 1:1995–211.
 246. Mikolajczak MD. Females Score In Sports And Stem: Assessing The Relationship Between Female High School Sports Participation And Mathematics Self-Efficacy, Math Achievement, And College Major In Stem. Faculty of Education. Doctoral Thesis, Los Angeles: Pepperdine University,

- 2020.
247. Perry-Burney GD, Takayi BK. Self-esteem, academic achievement, and moral development among adolescent girls. *J Hum Behav Soc Environ.* 2002, 5(2):15–27.
 248. Ryckman RM, Hamel J. Male and female adolescents' motives related to involvement in organized team sports. *Int J Sport Psychol.* 1995, 26:383–97.
 249. Başer E. Uygulamalı spor psikolojisi. Ankara: Kültür Ofset; 1998.
 250. Griffith, K. A., Johnson KA. Athletic identity and life roles of division I and division III collegiate athletes. *J Undergrad Res.* 2002, 5:225–31.
 251. Patterson T. College Athletes' Sport Participation: An Examination of Motivational Differences between Collegiate Athletes of Various Divisions. Faculty of the Graduate College. Doctoral Thesis, Omaha : University of Nebraska, 2019.
 252. Reifsteck EJ, Gill DL, Labban JD. “Athletes” and “exercisers”: Understanding identity, motivation, and physical activity participation in former college athletes. *Sport Exerc Perform Psychol.* 2016, 5(1):15–38.
 253. Ryan RM, Williams GC, Patrick H. Self-determination theory and physical. *Hell J Psychol.* 2009, 6:107–24.
 254. Bauer JC. The Effects Of Coaching Behaviors On Motivation İn Handball Players. Faculty of Health Sciences. Master Thesis, Maastricht: Maastricht University, 2009.
 255. Horn TS. Coaching effectiveness in the sport domain. In: Horn TS, (ed). *Advances İn Sport Psychology.* Champaign, IL: Human Kinetics, 2002: 309–54.
 256. Vallerand RJ. A hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation for sport and physical activity. In: Hagger MS, Chatzisarantis NLD, (eds). *Intrinsic Motivation And Self-Determination İn Exercise And Sport.* Champaign, IL: Human Kinetics, 2007.
 257. Perkins DF. Parents Making Youth Sports A Positive Experience, Report Available From Collage of Agricultural Sciences. Pennsylvania; 2000.
 258. Babkes ML, VVeiss MR. Parental Influence on Children's Cognitive and Affective Responses to Competitive Soccer Participation. *Pediatr Exerc Sci.* 1999, 11:44–62.
 259. Brustad RJ. Who Will Go Out and Play? Parental and Psychological influences on Children's Attraction to Physical Activity. *Pediatr Exerc Sci.* 1993, 5:210–3.

260. Orlick TD. Sport participation—A process of shaping behavior. *Hum Factors*. 1974, 16(5):558–61.
261. DeFrancesco C, Johnson R. Athlete and Parent Perception in Junior Tennis. *J Sport Behav*. 1997, 20:29–36.
262. Kepoğlu A. Kitle Sporu Ve Tesis Politikaları: Giresun İli Uygulaması. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi; 1995.
263. Demir A. 7-14 Yaş Grubu Çocukların Spora Yönlendirilmesine Etki Eden Faktörler. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 1996.
264. Kılıçgil E. *Sosyal Çevre Ve Spor İlişkileri: Teori Ve Elit Sporculara İlişkin Bir Uygulama*. Ankara, Bağırhan Yayınevi, 1998.
265. Öncü E. Ana-Babaların Çocuklarının Beden Eğitimi Dersine Katılımına Yönelik Tutumları Ve Beklentileri. Sağlık Bilimleri Enstitüsü / Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2007.
266. Yıldız A, Özbek O. İlköğretim okullarında beden eğitimi dersine yönelik öğrenci ve ana-baba tutumları. *Kastamonu Eğitim Derg*. 2018, 26(1):75–81.
267. Öncü E, Güven Ö. Ana-babaların çocuklarının beden eğitimi dersine katılımına yönelik tutumları. *Spor ve Performans Araştırmaları Derg*. 2011, 2(2):28–37.
268. Yılmaz A. Attitudes towards physical education course and extracurricular sport activities of parents. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg*. 2018,12(1):48–64.
269. Kirk D, O'Connor A, Carlson T, Burke P, Davis K, Glover S. Time commitments in junior sport: Social consequences for participations and their families. *Eur J Phys Educ*. 1997, 2:51–73.
270. Berthold J. Parental role in encouraging sport participation in females. *Sport Manag Undergrad*. 2012, 47:1–37.
271. Doğan D. Sporda Başarıyı Etkileyen Sosyal Faktörler Üzerine Bir Araştırma. Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2001.
272. Öztürk F. Toplumsal boyutlarıyla spor. Ankara: Mine Ofset; 1998.
273. Keten M. *Türkiye'de Spor*. Ankara, Polat Yayınları, 1993.
274. Yetim A. *Sosyoloji Ve Spor*. İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, 2005.
275. Mungan S. Sporda Motivasyon Faktörü Olarak Ödül Ve Ceza. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul:

Marmara Üniversitesi, 1995.

276. Yan JH, McCullagh P. Cultural influence on youth's motivation of participation in physical activity. *J Sport Behav.* 2004, 27(4): 378-390 .

EKLER

EK- 1. Öz Geçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Şakir TÜFEKÇİ

Uyruğu: T.C.

Doğum Yeri ve Tarihi: Malatya- 24.05.1990

Telefon: 05058608803

E-Posta: sakir.tufekci@inonu.edu.tr

EĞİTİM

Lisans: 2009-2013 Fırat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor YO Spor Yöneticiliği Bölümü

2011-2013 Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (Çift Anadal).

Yüksek Lisans: 2015-2016 İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.

Uzmanlık Alanı: Spor Yönetimi

Yabancı Diller: İngilizce

İŞ DENEYİMLERİ

- 2013-2017 Malatya Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü- Gençlik Liderliği.
- 2017- Devam Ediyor İnönü Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Bölümü- Öğretim Görevlisi.

EK-2. Etik Kurul Raporu

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU (Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma Etik Kurulu)			
Oturum Tarihi	Oturum Sayısı	Karar Sayısı	
08.08.2019	9	2019/9-6	
<p>Karar No: 2019/9-6: Kurulumuz 11.04.2019 tarihinde İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı toplantı odasında toplandı. İnönü Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Antrenörlük Eğitim Bölümü Dr. Öğr. Üy. Serkan DÜZ'ün, sorumlu araştırmacı olduğu; İnönü Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği Bölümü Öğr. Grv. Şakir TÜFEKÇİ'nin “ Spora Katılım Sürecinde Okul Sporlarının Önemini Keşfetmek” başlıklı çalışmasının Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından uygun olup-olmadığı hususundaki başvurusuna ilişkin teklifin değerlendirilmesi; Çalışma Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından değerlendirildiğinde; çalışmanın etik açıdan uygun olduğuna; oy birliği ile karar verilmiştir.</p>			
Prof. Dr. Hüseyin Suphi ERDEM Etik Kurul Başkanı			
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN Etik Kurul Başkan Yardımcısı	KATILMADI	Prof. Dr. Nesrin SİS Etik Kurul Üyesi	KATILDI
Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK Etik Kurul Üyesi	KATILMADI	Prof. Dr. Mehmet ÜSTÜNER Etik Kurul Üyesi	KATILDI
Prof. Dr. Mehmet GÜNGÖR Etik Kurul Üyesi	KATILDI	Prof. Dr. Lütfiye ÖZDEMİR Etik Kurul Üyesi	KATILDI

EK-3. Görüşme Formu

YÖNERGE

Değerli Katılımcı,

Okul spor faaliyetlerine katılma nedenlerinizi belirlemeye dönük bir araştırma yapılması planlanmaktadır. Araştırmaya bilgi toplamak amacıyla hazırlanan bu formda düşüncelerinizi yazabileceğiniz açık uçlu sorular yer almaktadır. Açık uçlu sorulara ilişkin fikirlerinizi soruların altında yer alan boşluklara dilediğiniz biçimde yazabilir, ek kağıt kullanabilirsiniz. Soruları içtenlikle yanıtlamanız araştırmanın niteliğini ve objektifliğini arttıracaktır. Bu bilgi toplama aracıyla elde edilen veriler, bilimsel bir çalışma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Formun hiçbir yerine adınızı yazmanız gerekmektedir. Katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

KİŞİSEL BİLGİ SORULARI

Cinsiyetiniz: Erkek Kadın

Yaşınız:.....

Spor Branşınız Nedir:.....

Daha Önce Bu Branşa İlişkin Katılım Durumunuz:

Spor Branşınızın Katılımına İlişkin Temelde Sizi Yönlendiren Kişi:

Eğitim Durumu: Ortaokul Lise

Okulun Adı:.....

Babanızın Mesleği:.....

Annenizin Mesleği:.....

GÖRÜŞME SORULARI

1. En Sevdiğin Spor Branşı Nedir?
2. Okul spor takımına neden katıldın? Detaylı bir şekilde açıklar mısın?
3. Okul dışı herhangi bir spor kulübünde lisansın var mı?
4. **Yoksa** Okul dışı herhangi bir spor kulübünde neden sportif faaliyetlere katılmıyorsun, sebebini açıklar mısın?
5. Hangi branşta spor kulübüne gidiyorsun?
6. Bu kulübe neden gittiğini detaylı bir şekilde açıklar mısın?